

SLOVENSKI PASTORALNI SVET

41. PASTORALNI TEČAJ

ZBORNİK

DRUŽINA, NOSILKA VREDNOT

MARIBOR 2007

Predavatelji:
p. dr. Vinko Škafar OFM Cap
Heliodor Cvetko
Ana in Dejan Glavač
Drago Jerebic
Tomaž Merše
Dani Siter
Karlo Smodiš

DRUŽINA, NOSILKA VREDNOT

Zbornik 41. pastoralnega tečaja

Pripravil: Slovenski pastoralni svet

Odgovarja: Jože Goličnik, voditelj PS Maribor

Izdal: Slovenski pastoralni svet

Lektorirala: mag. Fanika Kranjc Vrečko

Prelom in priprava za tisk: Andrej Šauperi

Oblikovanje ovitka: Brigita Klajnšek

Založila: Slomškova družba d.o.o.

Naklada: 750 izvodov

Maribor 2007

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Univerzitetna knjižnica Maribor

27-45(082)

PASTORALNI tečaj (41 ; 2007)

Družina, nosilka vrednot : zbornik / 41. pastoralni tečaj ;
[pripravil] Slovenski pastoralni svet. - Maribor : Slomškova
družba, 2007

ISBN 978-961-6522-91-5

1. Gl. stv. nasl. 2. Slovenski pastoralni svet

COBISS.SI-ID 58995713

DRUŽINA, NOSILKA VREDNOT

Uvod

Na začetku novega pastoralnega leta bo najbrž marsikdo rekel, zakaj se malo ne ustavimo in ne utrdimo, kar je na novo zaživelo v letu Svetega pisma, katerega vrhunec smo doživeli na Bibličnem festivalu in Svetovnem kongresu biblicistov. Zakaj hitimo naprej, ko je še toliko dela, ki ni uresničeno. Res so zaživele nove biblične skupine, povečalo se je zanimanje za Sveto pismo, v marsikateri družini je le-to našlo vidno mesto za oči ter dušo in srce. To ne bo umrlo, živelo bo dalje, saj ga bomo prenesli v osnovno človeško skupnost in cerkveno skupnost - v družino, domačo Cerkev.

Zakon in družina sta tako vtkana v življenje Cerkve, da se mora le-ta neprestano zavedati, kakšno nenadomestljivo vlogo ima družina pri vzgoji otrok, predajanju vere, zakramentalnem življenju, oblikovanju skupnosti, skrbi za uboge, praznovanju, osmišljanju življenja itd. Ko naštevamo vse te naloge, katerih nosilec bi morala biti v prvi vrsti družina, se zavedamo tudi njenih omejenih možnosti. Zato ne želimo za vse neuspehe pastoralnega dela kriviti družine, pač pa ji pomagati soustvarjati takšne družbene pogoje, da bodo zanjo prijazni in ji omogočiti, da bo lahko svoje nenadomestljivo poslanstvo čim bolje izpolnila. Cerkve spremlja družino od začetkov njenega nastajanja pa do konca njenega življenja. Družini želi pokazati, da je Kristusov evangelij tisti temelj, na katerem lahko gradi svojo prihodnost.

PZ postavlja družino v slovenski prostor, ki temelji na krščanskem izročilu, a je le-to že marsikje močno načeto in razvrednoteno. Močno je načeta ustanova svetega zakona, ki je po našem prepričanju temelj srečnega družinskega življenja

Glede svetega zakona PZ ugotavlja, "da smo danes v Sloveniji priče vedno večjemu propadanju družine in določenemu izničevanju vrednot zakona. Izguba čuta za Boga povzroča izgubo čuta za pristno ljubezen med fanti in dekleti, zaročenci in zakonci. Zanikanju Boga pogosto sledi razvrednotenje ustanov, ki temeljijo na veri. Skrbi nas propad moralnih

vrednot. Širijo se permisivnost, življenje v zunajzakonskih skupnostih, naraščanje ločitev, "protispočetna" miselnost, razširjanje hotenega splava, duhovna praznina in globoko nezadovoljstvo. Javno mnenje ponuja vzorce, ki so nasprotni krščanskemu pojmovanju zakona in družine" (256).

Spodbujeni z Božjo besedo in besedo cerkvenega učiteljstva ter sklepi PZ bomo prihodnje pastoralno leto posvetili zakonu in družini. Osnovno usmeritev mu bo dal pastoralni tečaj. Ker je področje in problematika zakona in družine zelo široko, pastoralni tečaj pa omejen na en dan, se ne bomo mogli poglobiti v vso širino in globino družinske problematike, ampak bomo težišče postavili na vprašanje družinskih vrednot in posredovanje le-teh mlajšemu rodu. Vloga družine pri tem pomembnem poslanstvu je nenadomestljiva. Otroka ne vzgajajo le besede ampak predvsem živ zgled staršev. Besede mičejo, zgledi vlečejo. Kritično bomo presodili, katere vrednote prevladujejo v naših družinah. Tega ne bomo storili zato, da bi družino postavili na zatožno klop in ji naložili krivdo za vse verske, moralne in vzgojne neuspehe, s katerimi se srečujemo v našem vsakdanjem življenju, ampak da se zavemo, kje naša družina je in kam plove. Družina je družba v malem in v njej se zrcalijo kreposti in slabosti, ki so prevladujoče v širši družbi. Tudi glede verskega življenja bi lahko rekli, da je "domača Cerkev" zrcalna podoba življenja krajevne in vesoljne Cerkve. Vrednote, ki so prevladujoče v svetu in Cerkvi, imajo svoj odsev v družini.

Spregovorili bomo o splošni moralni krizi, upadanju števila cerkvenih in civilnih porok, upadanju rojstev, razbitih družinah, razvezanih in vnovič poročenih, o porastu kriminalitete med otroki in mladostniki, solidarnosti med generacijami itd. Poskušali bomo globlje doumeti, kako zakon daje družini trden temelj za njeno rast in življenje in kako veliko nevarnost predstavlja nespoštovanje teh stvarnosti ter premajhno upoštevanje najvišjih vrednot, ki so temelj za družino in za dostojanstvo človeškega bitja, posebej najbolj šibkih členov - otrok.

Letos maja je slovensko javnost prijetno presenetil Festival družin z vodilom: "Družina, zakaj pa ne!" Že samo vzdušje in navzočnost toliko družin, ki so vesele, razigrane, sproščene, z več otroki, je pozitivno vplivalo na premik v pojmovanju družine, ki prevladujejo v naši družbi in ga usmerjajo mediji, ko prikazujejo predvsem negativne strani zakonskega in družinskega življenja. Takšno družinam prijazno vzdušje bi radi ustvarili tudi na našem Slovenskem pastoralnem dnevu, ki bo meseca

maja prihodnje leto v Celju. Zanj smo izbrali geslo "Za družino, za življenje". Z njim želimo povedati, da sklepi PZ Cerkve na Slovenskem niso pozabljeni, in da je ne le skrb ampak tudi vključevanje družin v pastoralno dogajanje naša prvenstvena naloga.

Na letošnjem pastoralnem tečaju nas bo v problematiko družinskega življenja popeljal p. dr. Vinko Škafar. Predstavil bo Božjo zamisel o zakonu in družini. Predvsem bo močno poudaril, kako mora biti zdrava družina zidana na trdni skali zakonskega življenja. Družinsko življenje se spreminja. Vedeti moramo, katere naloge lahko opravlja današnja družina, katerih ne more in kje nujno potrebuje pomoč države ter Cerkve. Temeljna vprašanja, ki se danes postavljajo, so: kako spodbuditi veselje do življenja, kako obrniti demografski trend v pozitivno smer, kako premagati medgeneracijske napetosti in postaviti temelje medgeneracijskega sožitja, kako mlademu rodu posredovati vero kot temeljno vrednoto. Za nas je pomembno, da si odgovorimo na vprašanje, kako naj družina postane "domača Cerkev", ki je sposobna mladi rod uvesti v vero v Jezusa Kristusa.

Na tečaju ne bomo ostali le na teoretični ravni, ampak se bomo soočili z realnim življenjem. Spregovorili nam bodo laiki, družinski očetje in matere, psihologi in družinski terapevti, ki se vsak dan srečujejo s problemi otrok, mladine in staršev. V vsaki škofiji si je koreferent po svoje zamislil problematiko, ki jo bo predstavil. Vsak nas bo na svoj način popeljal v realno življenje naših družin. Povedali bodo, katere vrednote prevladujejo v naših družinah in kaj to pomeni za dozorevanje otrok v zdrave človeške osebnosti.

Probleme moramo videti in jih poskušati reševati. Kriza ni vedno znamenje propada ampak lahko pomeni novo rast. In to bi radi dosegli na letošnjem pastoralnem tečaju. Za dosego ciljev moramo združiti vse sile. V dobro družine in njenega poslanstva morata delovati država in Cerkev, vendar pa ne tako, da bi tekmovali, kdo si bo družino bolj podredil, ampak v njenem služenju, da bo lahko izpolnila svoje poslanstvo, na katerem sloni naša prihodnost.

Vseh problemov zakona in družine na letošnjem pastoralnem tečaju ne bomo rešili. Skupaj pa bomo iskali načine, kako naj pot naše krajevne Cerkve postane pot naših družin. Temu poslanstvu smo zavezani duhovniki, redovniki in laiki. Upam, da nas bo ljubezen do zakoncev in družin pripeljala do našega skupnega iskanja, ne le na pastoralnem tečaju ampak pri vsem našem delu prihodnje leto.

DRUŽINA, NOSILKA VREDNOT

"Kaj je za vas v življenju najpomembnejše: poklic, prosti čas, prijatelji, družina, vera, politika ali šport?" Odgovor Slovence in Evropejca je po rezultatih mednarodne raziskave enoten: družina. Ne glede na spol, izobrazbo, poklic ali vero je za stare in mlade srečno družinsko življenje ena od ključnih vrednot, čeprav jim to pogosto spodleti. To pomeni, da je pozitivna drža do družine globoko vgrajena v kulturo slovenskega in evropskega človeka. Cerkev na Slovenskem, ki bi rada ljudem pomagala do srečnega družinskega življenja, se je odločila, da bo vse leto posvetila družini. Sicer pa toliko razprav in cerkvenih dokumentov - predvsem pastoralnih - o zakonu in družini, kot jih je izšlo v zadnjih petdesetih letih, ni bilo napisanih verjetno v vsej cerkveni zgodovini. Tudi antropološke vede, predvsem psihologija in sociologija, posvečajo ogromno energije zakonskim in družinskim vprašanjem.

1. Temeljni pojmi: družina, nosilka in vrednote

Na kratko pogledjmo pojme naslova: družina, nosilec, vrednota; čeprav so nam vsem znani, jih osvežimo.

1.1 Družina je temeljna celica družbe. O družini govorimo takrat, ko so v njej otroci, oziroma otrok. Brez otrok govorimo o (zakonski) zvezi, skupnosti ali partnerstvu. Krščanska družina pa je obenem temeljna celica Cerkve, tj. cerkvene oziroma župnijske skupnosti. "Po Božjem načrtu je zakon izvor in temelj družine in doseže v njej svojo polnost. Iz te intimne in ustanovne vezi med zakonom in ljubeznijo, ki ga določa, vsaka družina sprejema svojo identiteto in svoje poslanstvo, da varuje, razodeva in posreduje ljubezen z oblikovanjem pristne skupnosti oseb, s službo življenju in udeleženo pri družbenem razvoju."¹

1.2 Nosilci (subjekti) vrednot v družbi so lahko vsi ljudje dobre volje, ki živijo po vesti; v Cerkvi pa so nosilci vrednot vsi kristjani v moči krst-

¹ Italijanska škofovska konferenca, *Direktorij družinske pastorale*, CD 73, Ljubljana 1997, št. 14 (odslej CD 73, št. 14).

ne posvečenosti oziroma skupnega (krstnega) duhovništva. Posebno mesto imajo kot nosilci vrednot pastirji Cerkve; za zakonske in družinske vrednote pa nenadomestljivo vlogo krščanski zakonci in družine (prim. CS 52,7). To velja za vse zakonce in vse družine, tudi tiste v težavnih razmerah. Pri ozaveščanju družine kot nosilke vrednot pa lahko prispevajo velik delež tudi strokovnjaki za zakonska in družinska vprašanja (prim. CS 52,4).

1.3 Vrednote², ki so univerzalna merila in načela, so bogatila vsa velika verstva, tako da so dajala, na primer, prednost osebi pred stvarmi, nujnost človečnosti med ljudmi pred in nad materialno kulturo, in sicer tako, da je materialna kultura bila v službi osebe in vseobsegajočega reda pravičnosti in solidarnosti. Že v zgodnjih civilizacijah se morala, vrednostni sistem in etika tesno navezujejo na religijo. To ne velja samo za zahodni svet. Nekateri religijski sistemi so izrazito moralno usmerjeni, ne samo v judovstvu in krščanstvu, temveč v veliki meri tudi sistemi stare Indije. Konfucijanstvo (nauk Kung-fuja) nadomešča religijo z moralnim redom. Nasprotno pa so nekatera verstva, zlasti velja to za politeizem, danes tudi za new age, moralno večkrat indiferentna.

Vrednostni sistemi veljajo tudi na nereligioznih področjih. Vrednote so inkorporirane v svet človekove simbolike, ki predstavlja nekak univerzalni jezik človeštva. Grški svet je gojil vrednostne kanone, med njimi, npr., kalokagathijo v umetnosti (harmonično združevanje lepega in plemenitega), pojem sreče, vrline in plemenitosti v filozofiji. "Človek svojega življenja ne preživi kratkomalo kot danost in vrženost v svet, on

² Danes poznamo številne definicije in klasifikacije vrednot v filozofiji, psihologiji in teologiji. "Proučevanje vrednot v filozofiji se razlikuje od proučevanja vrednot v psihologiji. Obojno proučevanje pa ima nekaj skupnega, namreč sam temelj - opredelitev, kaj so vrednote. Kot pravi A. Stres, je 'vrednota tisto, kar je nekaj vredno, se pravi, kar zasluži, da je, kar hočemo, da je'" (Janek Musek, *Osebnost in vrednote*, Educy, Ljubljana 1993, 69; prim. Anton Stres, *Koliko so vredne vrednote?*, Priloga Tretjega dne, Ljubljana 1986, 25-41). Poznamo tudi hierarhijo vrednot (absolutno Božje vrednote /zapovedi/ in človeške norme /zapovedi/). "Najvišje vrednote so vrednote ljubezni. Dolžnost in morala zahtevata odrekanje osebnosti v imenu splošnega, medtem ko se v dejanjih ljubezni stekata osebno bivanje posameznika in sobivanje z drugimi. Brez razvoja osebnosti pa ni pričakovati, da bodo duhovne vrednote prišle do izraza; ni nujno, da se hierarhični razvoj vrednot izpolni v življenju konkretnega posameznika. A če so za to uresničeni pogoji (osebna rast), bo do duhovne izpolnitve prišlo. Tedaj se dovrši proces humanizacije, ki v bistvu pomeni poseebljenje (personaliziranje) obstoječih oblik splošne družbene zavesti - religije, morale in drugih" (Janek Musek, *Osebnost in vrednote*, 69). V krščanstvu je glavna osebna vrednota svetost, ki se izraža v spolnjevanju Božje volje.

išče v njem višji smisel, višjo nalogo in poslanstvo. Prav vrednote, ki se mu odkrivajo v izkustvu, ga neizmerno prepričujejo o takšnem smislu ... Vrednote ga usmerjajo na drugi način in k drugim ciljem kot ga usmerjajo dražljaji in nagoni.³ Helenistična in rimska filozofija od Epikura do poznih stoikov in neoplatonikov se je veliko ukvarjala z etičnimi in moralnimi vprašanji. Antični svet je eksplicitno priznaval vsaj troje velikih vrednot, lepo, resnično, dobro (pulchrum, verum et bonum). Že v antiki so čutili, da človek ni samo "animal rationale" ali "homo faber", temveč tudi bitje vrednot oziroma "vrednostno bitje". Vera, upanje in ljubezen pa so krščanske kreposti in vrednote, ki so v rimskem cesarstvu zapolnile vrzel, ki je zijala v tedanjem vrednostnem sistemu.

Današnja potrošniško usmerjena družba, kjer se tisto, kar je neuporabno, zavrže, večkrat vodi do strašnih absurdov, kljub temu pa je vse več filozofov in psihologov, ki dajejo prednost vrednoti biti pred vrednoto imeti. Dandanes naj bi ob velikih antičnih vrednotah lepega, resničnega in dobrega izražal univerzalne vrednote svetovni etos,⁴ ki poudarja: ne ubijaj, ne kradi, ne laži in imej urejeno spolnost. Kristjani verujemo tudi danes, da lahko krščanstvo zapolni vrzel, ki je ponovno zazijala v sedanjem sekulariziranem in laicističnem svetu. Poleg tega, da spoštujemo temeljne človekove pravice kot najnižji še možni skupni imenovalec vrednot, moramo kristjani narediti še več: videti potrebe "obličja bližnjega" (E. Levinas) in odgovoriti nanje s Kristusovo ljubeznijo (agape). Človek je bitje, ki je sposobno verovati, upati ter ljubiti in se odločati za civilizacijo ljubezni.

2. Zakonska zveza ter družina kot naravna in krščanska vrednota

V današnji pluralni družbi je dobro poudariti, da je zakonsko in družinsko življenje že samo po sebi vrednota. Zato je več kot normalno, da ne samo Cerkev temveč tudi država podpira razvoj in omogoča primerne pogoje za uresničitev zakonskega in družinskega življenja.

³Prim. Janek Musek, *Osebnost in vrednote*, 54.

⁴Štiri neizpodbiten smernice i vrednote svetovnega etosa so:

1. Pozitivno: *Spoštuj življenje!* - Negativno: Ne ubijaj!
2. Pozitivno: *Ravnaj pravično in pošteno!* - Negativno: Ne kradi!
3. Pozitivno: *Ravnaj in govori resnicoljubno!* - Negativno: Ne laži!
4. Pozitivno: *Spoštujte in ljubite se med seboj!* - Negativno: *Ne nečistuj!* (*Ne zlorablaj spolnosti!*)

Minimalni skupni temelj sobivanja v svetu ali domovanja v svetu omogočijo vrednote, kot štiri temeljne neizpodbitne smernice svetovnega etosa, ki jih sprejemajo ljudje različnih religijskih tradicij.

2.1 Zakonska zveza je vrednota že sama po sebi

Vsaka resnična zakonska zveza je vrednota sama po sebi in celo nekakšen "naravni zakrament", kot pravi sodobna teologija. Bog je ob stvarjenju človeka ustvaril zakonsko zvezo in jo obdaroval s tistim blagoslovom, "ki edinega ni uničila ne kazni za izvirni greh ne sodba ob vesoljnem potopu."⁵ Ko se zakonca trudita za ljubezen, o kateri pravi Pavel, da "vse opraviči, vse veruje, vse upa, vse prenaša" (1 Kor 13,7) bosta ustvarila odnos, ki bo duševno zdravo okolje za osebno rast otrok. Pavlove označitve ljubezni so naslovljene na oba zakonca, na moža in ženo.

Ljudje so zakonski zvezi v različnih verstvih in kulturah že od nekdaj, pripisovali sveti, verski in "odrešenjski" značaj, kar pomeni, da zakonska zveza ni imela za cilj le spočnenje in rodno otrok ampak tudi reševanje pred slabim in lažje uresničenje samega sebe kot moškega in ženske.⁶ Zato tudi današnji cerkveni dokumenti ne enačijo "zgolj civilno poročenih" zakoncev s svobodnimi zvezami in z zakoni na poskušnjo.⁷

2.2 Zakonska zveza kot krščanski zakrament

Kljub temu da je neka naravna "zakramentalnost" v vsaki zakonski zvezi, ni vsak zakon, ki je v njem ljubezen, že zakrament v pravem pomenu besede. Pravi zakrament je lahko le zakon tistih, ki verujejo v Kristusa in so vanj vcepljeni s krstom. V moči vere in krsta si krščanski moški in ženska podarita zakrament trajne zakonske zveze. Z medsebojno življenjsko podaritvijo krščanski mož in žena začneta predstavljati zavezo med Bogom in človekom, predvsem pa se pridružujeta skrivnosti učlovečenja Božjega Sina, pa tudi to učlovečenje predstavljata in uresničujeta, saj se med njima učlovečuje in učlovečena deluje Božja ljubezen.⁸ Ljubezenska podaritev krščanskih zakoncev je trajni zakrament, ki kot drugi zakramenti Boga slavi, zakonca posvečuje in odrešuje.

⁵Rimski obrednik, *Sveti zakon*, Ljubljana 2005, 30, 44.

⁶Prim. *Božje okolje*, 2007, št. 3: Mojca Petovar in Boštjan Debevec, *Uresničujemo se drug v drugem*, Pogovor z dr. Katarino Kompan Erzar in Bogdanom Žoržem (9-12); Branko Cestnik, *Drug v drugem prekleta in odrešena* (15-17) itd. Prim. *Božje okolje*, 2004, št. 5.

⁷Prim. Janez Pavel II., *Apostolsko pismo o družini Familiaris consortio*, CD 16, Ljubljana 1982, št. 80-82 (odslej CD 16).

⁸Prim. Danijel Kaštrun, *Božja ljubezen v družini*, Družina, Ljubljana 2007.

2.3 Slovenci odlašamo s poroko, ki je naravna vrednota in za kristjane zakrament

Četudi sta zakonska zveza in družina naravna in ne samo krščanska vrednota, je nenavadno, da Evropejci, tudi Slovenci, odlašamo s poroko. Še več, po sklenitvi zakonskih zvez smo Slovenci na evropskem dnu.

Pred nekaj meseci je Statistični urad Republike Slovenije objavil zaskrbljujoče podatke o porokah v Sloveniji (in Evropi). V naši državi je bilo leta 2005 sklenjenih le 5.769 porok, kar je 2,9 poroke na 1000 prebivalcev. Leta 2004 je bilo sklenjenih 6.558 porok (3,3 poroke na 1000 prebivalcev), leta 1995 8.245 (4,2), leta 1990 8.517 (4,3), leta 1980 12.377 (6,5) in leta 1970 14.281 porok (8,3 poroke na 1000 prebivalcev).

Vinko Potočnik, ki je te statistične podatke objavil in razložil v Naši družini,⁹ ugotavlja, da se v povprečju poročajo v Sloveniji 33-letni ženini s 30-letnimi nevestami. Tu so sicer mišljeni vsi ženini in neveste in ne samo tisti, ki se prvič poročajo, čeprav so tudi ti v povprečju le dve leti mlajši. To pa pomeni, da se zakonska zveza vse bolj odmika od mladosti v zrelo dobo življenja. Do poroke pride, če sploh pride, vedno kasneje. Pot do nje je vedno daljša, tudi zaradi daljšega šolanja. Pogosto slišimo tudi, da mladi nimajo rešenega stanovanjskega vprašanja ali da ni denarja za (vedno dražje) poročno slavlje. Študentske in druge mladinske skupine naj poudarjajo, da se človek lahko uresniči z drugim in po drugem v zakonski zvezi. Pomemben je predvsem poudarek odločitev za drugega. Pri govorjenju o odgovornosti staršev je pomembno poudariti, da morajo mladim omogočiti ne samo materialno solidno preživljanje ("hotel mame oz. staršev"), ampak tudi pomagati pri zorenju za odraslost. Biti odgovoren odrasel človek, to je zelo pomembna vrednota. Res je tudi, da slovenska zakonodaja zunajzakonskim skupnostim z otroki omogoča izigravanje in privilegije in se tudi zato nekateri ne poročijo, čeprav so tudi v Evropi vse številnejše zunajzakonske skupnosti. Moderna (posebej mladostniška) "kultura" ni naklonjena sklepanju zakonskih zvez, kar pa ni dobro za družbo in ni sprejemljivo za krščan-

⁹Prim. Vinko Potočnik, *Slovenci odlašamo s poroko*, v: *Naša družina* 2007, št. 5, 14-15.

Leto	1970	1980	1990	1995	2004	2005
Sklenitve zakonskih zvez v Sloveniji	14.281	12.377	8.517	8.245	6.558	5.769
Sklenitve zak. zvez na 1000 prebivalcev	8,3	6,5	4,3	4,2	3,3	2,9
Povprečna starost ženina	28,0	27,5	28,7	30,1	32,6	33,0
Povprečna starost neveste	24,3	24,1	25,4	26,9	29,6	29,8
Starost ob prvi sklenitvi zak. zveze ženina	25,9	25,5	26,6	27,9	30,3	30,6
Starost ob prvi sklenitvi zak. zveze neveste	23,1	22,5	23,8	25,2	27,8	28,2
Razveza na 1000 sklenitev zakonske zveze	134,0	186,6	218,2	192,2	367,6	458,8

stvo, saj je družina, ki ne temelji na zakonski zvezi, veliko težje nosilka družinskih vrednot. Negativni zgled so tudi državniki, ki živijo partnerstvo celo brez (civilne) poroke. Pomemben je zgled poročenih in ljubečih se zakoncev.

Poleg tega, da Slovenci odlašamo s poroko in se vse manj poročamo, število razvez zakonskih zvez hitro narašča in zdi se, meni Alenka Švab,¹⁰ da ne gre več za naključje, ampak za "novo kulturo", ki jo izkuša vedno več posameznikov in posameznic v svojem življenjskem poteku. Vedno več je samskih ljudi, vedno več je ljudi, ki se za družinsko življenje odločajo kasneje. Po drugi strani je vedno več ponovnih porok; ljudje, ki se razvežejo, si pogosto kasneje ustvarijo nove družine.

2.4 Spremembe na področju strukture družine in pravilno vrednotenje zakona in družine kot institucije

Spremembe, ki jih ugotavljamo na področju strukture družine, so zelo očitne.

- Zakonska zveza kot institucionalni temelj (pratemelj) družine se je obrnil k polu svobode in individualizma, iz zakona po pameti ali zakona, ki sta ga spodbujali dve družini, nastaja "sporazumni zakon", iz tega "stapljajoči zakon" (fuzijski zakon) in iz tega zakon z golim dogovorom brez zunanje forme.
- Podoba zakona, ki je osnovan zgolj na dogovoru brez forme ("skupno življenje", skupno partnerstvo) postavlja novi model družine: družina, ki jo ustanovita zakonsko nepovezana partnerja.
- Ob robu zakonske zveze in svobodnih zvez heteroseksualnih parov nastajajo druge oblike, kot povezava med homoseksualnimi partnerji, od katerih mnogi želijo priti do družine s pomočjo oplodjevalnih tehnik.
- Odnosi, ki nastajajo znotraj družin, postajajo vedno bolj urejani po principu enakovrednosti (zaradi pojemanja "mačizma" in rastoče samozavesti žensk) in demokratičnosti (zaradi izginjanja paternalizma staršev in poudarjanja pravic otrok).

Eden od problemov, s katerim se mora ukvarjati teologija družine, je kriza, ki jo doživlja institucionalna razsežnost zakonske zveze kot osnovni prostor družine. Obstajajo grupacije, ki se razlikujejo od zakon-

¹⁰Prim. Alenka Švab, *Družina: Od modernosti k postmoderni*, Znanstveno publicistično središče, Ljubljana 2001, 177.

cev-družine in/ali predstavljajo njeno alternativo. Od trajnega heteroseksualnega para (z otroki ali brez njih) prek skupnosti lezbijk, ki postanejo družine s pomočjo uporabe reprodukcijske tehnike pod zdravniškim nadzorom, do družine z enim staršem, to je enostarševska družina, obstaja cela vrsta različnih družinskih položajev, ki se močno razlikujejo od položaja družine, ki zraste iz zakonske zveze. Kakšen odgovor lahko damo na ta položaj?

Splošen kriterij se glasi: Javno-pravne avtoritete in zakonodaja bi morale priznati vrednoto zakona kot institucije. Položaj neporočenih parov ne bi smel biti uvrščen na isto pravno vrednostno raven kot so redno sklenjeni zakoni. Kljub temu, da jih ne bi uvrščali na isto pravno vrednostno civilno oz. civilno-cerkveno raven kot na zakonu zgrajene družine, pa morajo družine, ki niso zgrajene na zakonski zvezi, vendarle biti predmet družinske politike, predvsem kar zadeva pozornost do otrok, ki jo terja pravičnost.¹¹

2.5 Spremenjena podoba slovenske družine

Današnje slovensko družino je težko enoznačno definirati. Zelo malo je razširjenih družin, prav tako ne obstaja več samo nuklearna oblika družine (poročena starša z otroki). V zadnjih desetletjih se je oblika družine zelo spremenila, postala je pluralna. Izraz družina, družinski, v tem predavanju ne uporabljam samo za klasično krščansko družino večgeneracijsko ali nuklearno obliko, temveč za vso pluralnost družinskih oblik, kot to delajo danes sociologi,¹² četudi se z njimi v nekaterih trditvah ne moremo strinjati (npr. istospolno partnerstvo). Še pred desetletji je prevladoval v Sloveniji in tudi v Evropi le en družinski model, in sicer nuklearna družina, iz katerega so izstopale kvečjemu enostarševske družine (največkrat matere samohranilke). Danes je tudi v Sloveniji podoba veliko bolj pisana - sestavljajo jo nuklearne družine s cerkvenim ali civilnim zakonom, neporočeni pari z otroki ali brez njih, reorganizirane družine, enostarševske družine, ki nastajajo bodisi kot posledica odločitev žensk, da bodo živele brez partnerjev, če naštejemo le najbolj očitne. Ljudje danes mnogo bolj pogosto kot kadarkoli prej prehajajo iz enega načina družinskega življenja v drugega. Nekateri, predvsem na deželi

¹¹ Prim. Marciano Vidal, *Valori e ideali della famiglia*, v: *Concilium* 31(1995), št. 4, 163-176.

¹² Prim. Alenka Švab, n. d., 177-179; Tanja Rener, Mateja Sedmak, Alenka Švab, Mojca Urek, *Družine in družinsko življenje v Sloveniji*, Založba Annales, Ljubljana 2006. Gabi Čačinovič, *Socialno delo z družino*, Fakulteta za socialno delo, Ljubljana 2006.

upajo v ponovno ovrednotenje večgeneracijske družinske skupnosti (stari starši, starši, otroci).

2.6 Pomembne konkretne vrednote za uspešen zakon in družino

Družinsko življenje, tudi mladi tako mislijo, je za sodobnega Evropejca in Slovenca ne glede na spol, izobrazbo, poklic ali vero, ena ključnih vrednot. Večina Evropejcev, tudi Slovencev, sanja o srečnem družinskem življenju in se jim zato zdi družina pomembnejša od poklica, prostega časa, prijateljev, vere, politike ali športa.

S pomočjo podatkov iz Evropske raziskave vrednot pogledajmo, kaj je po splošnem mnenju tisto, kar je za srečno zakonsko in družinsko življenje zelo pomembno. Raziskovalci so vprašanim predložili petnajst lastnosti in jih prosili, da ocenijo, katere so po njihovem mnenju za družino najpomembnejše tri lastnosti. Raziskava je ugotovila, da so to: "medsebojno spoštovanje, zvestoba ter medsebojno razumevanje in strpnost. V Sloveniji se tem trem vrednotam pridružuje še sposobnost za pogovor."¹³ O vrednoti pogovora, komunikacije, aktivnem poslušanju, skupni molitvi in drugih vrednotah družine lahko najdemo marsikaj v knjigi Jožeta Ramovša *Sto domačih zdravil za dušo in telo 1, 2*, Mohorjeva družba Celje, 1990, 1994.

3. Družina, vrednota sama po sebi, nosilka in graditeljica vrednot poosebljanja in socializacije

Družina je bila skozi vso zgodovino človeška institucija, ki je imela naravni, kulturni in za kristjana tudi verski značaj, predvsem kot nosilka

¹³Vinko Potočnik, *Kamni družinske sreče*, v: *Naša družina*, 2007, št. 6-7, 13.

Za uspešen zakon zelo pomembno	Slovenija	Evropska zveza	Moški (SI)	Ženske
Medsebojno spoštovanje	89,2	83,5	86,5	91,4
Razumevanje in strpnost	82,9	77,9	79,5	85,7
Zvestoba	81,0	82,3	78,9	82,6
Skupen pogovor o problemih	80,0	70,3	74,5	84,6
Otroci	71,2	63,5	68,7	73,2
Zadovoljna spolnost	64,0	60,6	64,8	63,2
Veliko pogovora o skupnih interesih	59,6	46,5	55,8	62,8
Skupno preživljanje časa	52,3	46,2	51,0	53,4
Delitev gospodinjanskega dela	35,8	36,7	30,0	40,6
Dobro stanovanje	30,3	37,3	29,1	31,3
Ustrezen dohodek	30,3	38,2	30,2	30,3
Živeti ločeno od sorodnikov	29,9	44,4	25,6	33,5
Enako versko prepričanje	20,3	21,5	18,2	22,2
Enak socialen izvor	14,7	17,1	12,5	16,5
Soglasje glede politike	6,2	9,1	5,3	6,9

in posredovalka človeških in v zadnjih 2000 letih med kristjani tudi krščanskih vrednot.¹⁴

Najpomembnejši prispevek kristjanov h kulturnemu razvoju je predvsem polnokrvna človečnost. "Zdravje osebe in človeške ter krščanske družbe je globoko povezano z uspevanjem zakonske in družinske skupnosti" (CS 47,1). Počlovečujoča (humanizirajoča) vloga družine se kaže v dveh smereh: v zdravem in pospešenem posebljanju (dinamika personalizacije) in v vživljanju v druge ljudi ter sprejemanju njihovih vzorcev in vrednot (socializacija). V teh dveh vidikih se konkretizira pozitivna vloga družine, ki jo ima kot institucija tudi danes. "Priče smo porajanja novega humanizma, v katerem človeka opredelujemo predvsem po njegovi odgovornosti do bratov in pred zgodovino" (CS 55).

3.1 Različni družinski vplivi posebljanja

Institucija družine je najprimernejši okvir za oblikovanje človekove osebnosti. Gre za oblikovanje razvijajočih se otrok, pa tudi za oblikovanje moškega, ženske kot moža in žene in kot očeta in matere. Ta posebljajoča vloga se uresničuje v družini z različnimi vplivi.

S prisotnostjo in vplivom različnih med seboj dopolnjujočih se modelov očeta in matere (moškega in ženske), s povezovanjem različnosti, z vzdušjem zaupanja, bližino, medsebojnim spoštovanjem in svobodo, z navzočnostjo okvirjev družbenega življenja in z naravno hierarhijo (starši, otroci). Družinsko vzdušje lahko blaži družbene napetosti, omogoča lahko v največji možni meri oblikovanje zdravih osebnosti, ki so v ravnovesju s seboj, z drugimi družinskimi člani in z družbo.

Družina najlažje omogoča oblikovanje pristnih medčloveških odnosov in čustveno uravnovešenost. "Odnose med člani družinske skupnosti označuje in ureja zakonitost zastojnega podarjanja, ki v vsakem posamezniku spoštuje in pospešuje osebno dostojanstvo kot edino merilo za vrednote; iz tega rastejo odkritosrčna naklonjenost in srečevanje v pogovoru, velikodušna pripravljenost na pomoč drugim, nesebično služenje in globoka solidarnost" (CD 16, 43,2).

Družina svoje mlade člane uvaja v človeško modrost in humanizem, ki se kaže v načrtovanju življenja. Tako je družina v svojem temelju "ne-

¹⁴ Prim. Janek Musek, *Družina in vrednote*, v: Jože Ramovš (ur.), *Družina*, Zbornik predavanj na osrednjih strokovnih prireditvah v Sloveniji v letu družine, Ljubljana 1995, 191-211; Jože Ramovš, *Današnja kriza vzorcev vedenja za medgeneracijsko prenašanje vrednot v družini*, v: Jože Ramovš (ur.), *Družina*, 263-288. Navedena članka sta zelo uporabna.

kakšna šola za bogatitev človečnosti" (CS 52,1), saj se v njej srečujejo "različni rodovi in si med seboj pomagajo pri doseganju popolnejše modrosti" (CS 52,2). Zato je družina tisti življenjski prostor, v katerem se na najprimernejši in najučinkovitejši način oblikujejo in posredujejo vrednote posameznim članom družine, še posebej mlajšim.

3.2 Socializirajoča moč in vloga družine

Družina, ki lahko najboljše omogoči in pospeši rast zdrave osebnosti, prav tako lahko omogoči in pospeši sprejemanje drugih ljudi, ki niso člani te družine ter njihovih vrednot, zato ima zdrava družina socializirajočo moč, ki pospešuje zdrav razvoj družbenih odnosov. "Tako postane pospeševanje pristne in zrele skupnosti oseb v družini prva in nenadomestljiva šola za družbeno življenje" (CD 16, 43,3).

Socializirajoča vloga in moč družine se udejanja na naslednje načine:

- a. Kot ustanova z vgrajenimi socialnimi odnosi na temelju vrednot ustvarja "družinsko vzdušje" z medsebojnim spoštovanjem, ljubeznijo in odpuščanjem, kar se udejanja skozi pogovor, praznovanja, skupna doživljanja, reševanja problemov, v krščanski družini tudi v molitvi, obisku maše in prejemanju drugih zakramentov.
- b. Vpliva proti razosebljanju in pomasovljanju v sodobnem družbenem življenju. V družbi, ki je v nevarnosti, da ne postane vedno bolj brezosebna in anonimna množica posameznikov, torej nečlovečna in razčlovečujoča, z negativnimi posledicami najrazličnejših oblik odtujitve in različnih zasvojenosti (alkohol, mamila, televizija, računalnik, igre na srečo, igralništvo, new age, trde sekte itd.), ima in izžareva družina izjemno moč. Prav družinska povezanost pomaga človeku, da ne zapade v anonimnost, brezimnost in ohranja v njem živo zavest o njegovem osebnem dostojanstvu, mu pomaga do razvoja pristne človečnosti in ga v njegovi enkratnosti in neponovljivosti vključuje v družbo (prim. CD 16, 43,5).

Ne vemo sicer, če bo še kdaj prišlo do večgeneracijskih družin, toda medgeneracijska solidarnost je pomembna vrednota, ki bo ostala tudi v prihodnosti.

Družina najlažje pomaga posamezniku, da se kritično odziva na socialno krivico, mu pomaga k polnokrvni življenjski usmeritvi in ga usposablja v tistih načinih ravnanja, ki vplivajo na socialne spremembe v konkretni družbi.

4. Poslanstvo družine kot vrednota

Apostolsko pismo o družini *Familiaris consortio* povzema poslanstvo družine pri štirih nalogah: graditve občestva oseb (CD 16, 18-27), službi življenju (CD 16, 28-41), sodelovanju pri razvoju družbe (CD 16, 42-48) in sodelovanju družine v življenju in poslanstvu Cerkve (CD 16, 49-64).

4.1 Oblikovanje skupnosti oseb

Najgloblje temelje družine določajo medčloveški odnosi. Družino oblikujejo "raznovrstni medsebojni odnosi - zakonski, očetovski, materinski, otroški, bratsko sestrski; vsi ti uvajajo sleherno človeško osebo v 'človeško družino' in v 'Božjo družino', ki je Cerkev" (CD 16, 15,1).

Medsebojni odnosi naredijo iz družine občestvo oseb: "Družina, ki jo utemeljuje in oživlja ljubezen, je občestvo oseb: moža in žene, staršev in otrok, sorodnikov" (CD 16, 18,1).

Počelo občestvenosti v družini je ljubezen: "Družina brez ljubezni ni skupnost oseb, zato družina brez ljubezni ne more živeti, rasti in se izpopolnjevati kot skupnost oseb" (CD 16, 18,2).

Družina lahko po svoji naravi omogoči, da ljubezen gradi osebo, je lahko prostor, kjer se najlaže oblikujejo zdrave osebnosti. Prav družinska struktura lahko omogoči in pospešuje rast občestva oseb z nenehno odprtostjo za drugega, z nesebičnostjo, spoštovanjem, s spodbujanjem osebnih posameznikovih značilnosti in s pripravljenostjo na spravo. V družini ima vsak član svoje mesto in možnost za svojo nenehno rast in zorenje v človečnosti; brez družine pa je družba množica posameznikov.

Družina kot graditeljica in nosilka vrednot je tudi pri današnjem slovenskem človeku cenjena, kar izhaja iz starejših in novejših statističnih raziskav, predvsem pa ostaja zavetišče mladih. "Mladi odraščajo v relativno ugodnih razmerah pretežno srednje slojnih družin z izdatno materialno, socialno in psihološko podporo staršev. Družina predstavlja spodbujevalno institucijo in ni več obremenjena z generacijskimi konflikti med starši in otroki."¹⁵ "Ravno zaradi močno pozitivne vloge družine pri slovenski mladini so toliko bolj usodnejše in boleče posledice za mladostnika, če družina razpade. Medgeneracijski mir pa je lahko var-

¹⁵ *Delovno gradivo za Nacionalni program RS za mladino*, ki ga je pomladi 1998 izdal Urad za mladino na straneh <http://www.mss.edus.si/um/nacprog/>; prim. Škofija Maribor, Škofijski zbor o mladini, *Načrt mladinske pastorale*, Maribor 2002, št. 12, 8.

ljiv, ker pogosto pomeni pomanjkanje vzgojne napetosti in torej nezanimanje staršev za svet svojih mladostnikov. Družina se v tem primeru rada spremeni v mladostnikov 'hotel'.¹⁶

4.2 Služba življenju

V našem kulturnem prostoru moramo posvetiti prednostno pozornost vprašanju o posredovanju življenja, saj je življenje največja vrednota. Krščanska skupnost naj razglaša neizmerno dragocenost življenja in velik pomen rodovitnosti. Ta skupnost naj spoštuje tiste zakonce, ki velikodušno spolnjujejo svoje poslanstvo posredovanja življenja. Seveda pa je normalno in dobro poudarjati odgovorno starševstvo in mladim ponuditi pozitiven in uravnovešen krščanski pogled na zakon in družino, saj je znano, da je v zahodni Cerkvi predolgo prevladoval določen antropološki pesimizem, ki ni bil svetopisemski.

Odgovorno starševstvo se najlažje udejanja v odgovornem ravnanju zakoncev ter spoštljivi in učinkoviti pomoči družbe. Gre za skupno odgovornost družbe in zakoncev, ki so svobodna in osebna bitja glede odgovornega sprejemanja starševstva, od katerega je posledično odvisno preživetje naroda. Glede odgovornega starševstva imajo zakonci različne talente za enega, dva, tri, štiri ali več otrok. Antonio Hortelano pravi, da se bosta v enakih razmerah (telesno in duševno zdravje, stanovanje, gospodarske razmere itd.) tista zakonca, ki se bosta bolj cenila in ljubila, lažje odločila za več otrok. Cerkev se veseli družin s številnimi otroki. Zanimivo je, da se pogosto odločajo za večje število otrok člani zakonskih skupin in eklezialnih gibanj. Drugi problem so nerodovitni zakonci, ki jih moramo spoštovati in biti tudi pri oznanjevanju ob-

¹⁶ Škofija Maribor, Škofijski zbor o mladini, n. d., št. 12, 8. Prim. Mirjana Ule, Metka Kuhar, *Mladi, družina, starševstvo*. Spremembe življenjskih potekov v pozni moderni, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana 2003.

¹⁷ Rojstva v Sloveniji	1976	1986	1996	2005	2006
Skupaj	30.339	25.570	18.788	18.157	18.932
Dečki	15.587	13.075	9.710	9.355	9.762
Deklice	14.752	12.495	9.078	8.802	9.170
Živorojeni na 1000 prebivalcev	16,8	12,9	9,5	9,1	9,4
Povpr. starost matere ob rojstvu vseh otrok	25,4	25,6	27,4	28,4	29,7
Povpr. starost matere ob rojstvu prvega otroka	22,7	23,3	25,3	27,8	28,0
Celotna stopnja rodnosti	2,17	1,65	1,28	1,26	1,31
Rojeni zunaj zakonske zveze	3.198	5.043	5.984	8.475	8.943
Rojeni zunaj zakonske zveze (%)	10,5	19,7	31,8	46,7	47,2

(prim. Tanja Milakovič, *Lani največ dojenčkov v zadnjih desetih letih*, v: Večer, 16. 7. 2007, 5).

zirni, da jih ne bi ob povelečevanju družin s številnimi otroki prizadeli. Tudi nerodovitna zakonca lahko zorita drug ob drugem in se posvetita.

Lansko leto, leta 2006, se je sicer v Sloveniji rodilo največ otrok v zadnjem desetletju, in sicer 18.932 (9.762 dečkov in 9.170 deklic).¹⁷ Čeprav od leta 2003, ko je bilo v Sloveniji zabeleženih najmanj živorojenih otrok, njihovo število postopoma narašča, kljub temu manjka - trdi Drago Čepar - "260 tisoč otrok".¹⁸ Težava ni v upadanju števila prebivalcev, ampak v primanjkljaju otrok. Od leta 1980 do leta 2001 je rodnost v Sloveniji upadla z 2.1 na 1.2 (1.3 leta 2006) otroka na žensko; za več kot 70% bi bilo treba rodnost povečati, da bi dosegli zgolj raven enostavnega obnavljanja. V zvezi z manjšo rodnostjo je treba omeniti, da mnogi pari, ki živijo v svobodnih skupnostih ali zakonih, že načelno izključujejo spočetje otrok, tako da ustanavljajo "partnerstvo brez otrok". Nizka rodnost ogroža tudi varno starost mlajših generacij, predvsem so ogrožena tista območja, ki so daleč od večjih mest.¹⁹ Kljub številnim poskusom slovenska zakonodaja še vedno ni v zadostni meri naklonjena zdravi družinski in državotvorni politiki, saj imajo nekateri starši zaradi dojenčka celo manjše dohodke.²⁰ Problematika je večplastna in jo mora država reševati s podobnimi ukrepi, kot to delajo v Franciji in skandinavskih deželah, kjer je rodnost 1.9 oziroma 1.8 na žensko. Nekateri pa so prepričani, da v Franciji dvigajo nataliteto predvsem priseljenci iz muslimanskih dežel, kar zmanjšuje optimizem. Tudi Italijani so pred kratkim

¹⁸ Od leta 1980 do leta 2001 je rodnost v Sloveniji upadla z 2.1 na 1.2 otroka na žensko; za več kot 70% bi jo bilo treba povečati, da bi dosegli raven enostavnega obnavljanja. Do te ravni je konec leta 2004 manjkalo 247 tisoč otrok, ker pa pri sedanji rodnosti ta primanjkljaj raste s hitrostjo trinajst tisoč otrok na leto, je konec leta 2005 dosegel 260 tisoč. "Primanjkljaj rojstev je neprekinjen od leta 1980, negativni prirastek pa se prvič pojavi leta 1993. Razlika med njima je posledica dejstva, da se vsako leto rojevajo samo dojenčki, ki bodo še več kot 70 let prispevali k prebivalstveni sliki. Umirajo pa ljudje pri višji starosti, zato je število smrti odvisno od starostne sestave prebivalstva ... Negativni naravni prirastek je le vrh ledene gore, njen večji, manj vidni del je primanjkljaj rojstev" (Ksenja Hočevar, "Manjka 260 tisoč otrok", v: *Naša družina*, 2006, št. 7-8,14). V Sloveniji je junija 2006 živelo 2,011.614 prebivalcev, po številu prebivalcev mlajših od 15 let, pa je Slovenija med evropskimi državami na dnu lestvice. Po zadnjih podatkih Eurostata za januar 2005 je bilo v Sloveniji le še 14,4 odstotka otrok. Manj sta jih imeli samo Bolgarija (13,8 odstotka) in Italija (14,1 odstotka), največ pa jih je bilo na Irskem, 20,7 odstotka prebivalstva (*Na svetu že 6,7 milijarde Zemljanov*, v: *Večer*, 12. 7. 2007, 4).

¹⁹ Prim. Barbara Lesjak, *Nizka rodnost ogroža varno starost*, pogovor z Janezom Malačičem, v: *Naša družina*, 2001, št. 6-7, 12-14; Janez Malačič, *Demografske razmere v Pomurju na začetku 21. stoletja*, v: *Stopinje* 2004, Murska Sobota 2003, 129-131.

²⁰ Prim. Katarina Fidermuc, *Nekateri starši imajo zaradi dojenčka manjše dohodke*, v: *Delo FT*, 26. 6. 2007, 12-13.

objavili porast rodnosti z 1.19 na 1.35 otroka na žensko, toda s pripisom, da porast rodnosti v Italiji pravzaprav rešujejo priseljenci.

4.3 Sodelovanje družine pri razvoju družbe

Sodelovanje družine pri razvoju družbe pogledimo z dveh vidikov: s splošnega in z vidika značilne krščanske občutljivosti.

4.3.1 Na splošno

Družina, ki je graditeljica oseb in oblikovalka skupnosti oseb, je že s tem odlična in zelo pomembna sodelavka pri razvoju družbe, predvsem pri ohranjanju in prenašanju družinskih vrednot. "Vsakdanje doživljanje občestva ter udeleževanje pri veselih in bridkih trenutkih v domači hiši - to je najbolj nazorna in najučinkovitejša šola za dejavno, odgovorno in rodovitno vključevanje v širši družbeni prostor" (CD 16, 37, 2). V družini se ustvarja človečnost, v njej se zgošča modrost človeštva; v njej uspevajo bogata izkustva, ki tvorijo "temelj družbe" (CS 52, 2).

Da bi družina zares postala resnična šola človečnosti in občestvenosti v današnjem individualističnem svetu, mora biti družinsko življenje usmerjeno v sistem vrednot, ki se vrtijo okrog jedra kot svoje osi:

- *smisel za stvarno pravičnost*, ki vodi k spoštovanju osebnega dostojanstva vsakega človeka;
- *smisel za ljubezen*, ki je dejanska in iskrena skrb ter zastojnska služba drugim, posebno najbolj potrebnim, revnim in tistim, ki so v največjih stiskah;
- *darovanje samega sebe naj postane zakon*, ki bogati odnose v družini in vključuje nenadomestljivo pedagogiko za uvajanje v vrednote služenja družbi ob zavesti, da je dajati bolje kot prejemati;
- prizadevanje za to, da se v družinskem domu vzgojijo *ljudje z budno zavestjo*, ki si pridobijo sposobnost za kritičnost in pripravljenost na dialog tako, da socialno krivico vzamejo resno, jo občutijo in obsodijo ter se trudijo za njeno odpravo;
- ustvarjanje mišljenja *rajši več biti kakor več imeti*.

Ustvarjanje skupnosti oseb in sodelovanje pri razvoju družbe sta dve zelo pomembni nalogi družine. Tako na najboljši možen način družina ponuja "službo življenju" v najširšem pomenu besede in je udeležena pri življenju in službi družbe in Cerkve (prim. CD 16,49-64).

4.3.2 Značilna krščanska občutljivost

Apostolsko pismo o družini *Familiaris consortio* omenja skrb za revne kot prednostni kriterij za razumevanje krščanskega poslanstva v družbi.

Krščanska skupnost je odprta in angažirana za najbolj trpeče. To je ena od bistvenih pristno krščanskih lastnosti v družbi. Iz tega sledi, da bi morala družinska politika, ki bi se navdihovala s krščanskim pogledom, odražati to prednostno naravnost in skrb za revne ter odrinjene družine. Družina je sočasno objekt in subjekt družbe, kar pomeni, da družba (država) mora skrbeti za družino, obenem pa se družina mora po svojih močeh angažirati in družbi (državi) pomagati pri reševanju družinske problematike. Iz tega sledijo nekatere zahteve, ki jih morajo kristjani, predvsem krščanski politiki in tudi družine, zagovarjati in reševati:

- Skrbeti za politične odločitve, ki bodo učinkovito pomagale družinam, ki trpijo zaradi družbene in kulturne odrinjenosti.
- Skrbeti za pomoč tistim etničnim skupinam, ki so kulturno, gospodarsko, politično ali socialno zapostavljene (družine priseljencev, beguncev, tujih delavcev, Romov itd.).
- Skrbeti za pravice šibkejših (otroci, starostniki, bolniki, duševni bolniki in hendikepirani) in za obubožane družine, za družine s telesno in duševno prizadetimi.
- Pomagati družinam s člani, zasvojenimi z mamili, alkoholom, računalnikom, igralništvom, zaporniki ali kako drugače odrinjenimi.
- Skrbeti za razbite družine in družine, ki potrebujejo različno pomoč, da bi lahko izpolnile svoje poslanstvo v našem prostoru in času. V tem smislu mora politika s socialno službo poskrbeti za nastanek centrov za pomoč družinam.
- Posebno skrb je treba posvečati tistim, ki so iz najrazličnejših razlogov ostali sami, posebno otrokom, ki so jih starši zapustili, predvsem zlorabljenim otrokom (pedofilija in drugo). Družinska politika, v kateri so dejavni kristjani, mora za blagor otrok, ki so oropani staršev, ustvariti možnosti, da take otroke kdo posvoji ali jih vzame v oskrbo. Tudi to je eno izmed poslanstev vsake, predvsem pa krščanske družine.
- Negovati medgeneracijsko solidarnost in skrbeti za ostarele in bolnike. Družba, ki se vse bolj stara, mora načrtno razvijati dejavno sočutje do ostarelih.

4.4 Družina kot nosilka vrednot pri poslanstvu Cerkve

Cerkev se zaveda, da mora družinska pastoralna postati celostna in široka, da mora zajemati vse, ki se na zakon pripravljajo, zakonci in vse družine, ne samo elito. Cerkveni dokumenti ne govorijo le o uspešnih in idealnih zakonih in družinah, temveč tudi o posebnih primerih, kamor prištevajo ločene, razvezane in ne ponovno poročene, razvezane in ponovno poročene, civilno poročene in svobodne zveze. Družina mora postati vedno bolj "pot Cerkve" (Janez Pavel II.) za vse vrste družin, kar pomeni, da mora spremljati današnjo konkretno družino v vsej njeni različnosti. Poslani smo k vsem ljudem, samskim in poročenim, v katerikoli zvrsti družinske skupnosti živijo; vsakega moramo spoštljivo sprejemati in spremljati, saj ima vsak posameznik človeško dostojanstvo. Vsem, ki so nam zaupani, moramo biti sopotniki in si zanje vzeti čas. Še več, Kristus je iskal predvsem "izgubljene ovce". Sočasno so duhovniki in pastoralni delavci dolžni pomagati, da zakonci in družine postanejo soodgovorni za evangelizacijo in nosilci le-te, o čemer govorijo vsi relevantni cerkveni dokumenti.

Leto družine na Slovenskem je nov izziv, glavno težo verskega izobraževanja, vzgoje in uvajanja v krščanstvo, ki je še vedno naravnano skoraj zgolj na osnovnošolske otroke, bo treba postopno prenesti na odrasle, predvsem na starše, ki bodo najlažje odločilno vplivali na uvajanje svojih otrok in mladine v krščanstvo. Ta premik, ki je v praksi še prepočasen, naj bi v letu družine postal bolj organiziran.

Kaj lahko naredimo v letu družine? Nasveti ne želijo biti recepti, temveč iskanje odgovorov na dandanašnje izzive. Slovenci smo še vedno zelo množično zakramentalizirani, manjka pa nova evangelizacija (kerigma in kateheza odraslih) in predvsem poglobljeno uvajanje v krščanstvo (mistagogija). Bog je med zakoncema in v družini navzoč sicer po zakramentih, tudi med neevangeliziranimi, toda evangelizacija (kerigma, kateheza, mistagogija) mora pomagati, da se starši in otroci tega zavejo in na družinski ravni doživljajo izkustvo vere. Cilj nove evangelizacije je vrniti pogovor o veri v družino, saj je družina temelj posameznikove vere, upanja in ljubezni,²² treh temeljnih krščanskih vrednot.

Predlagam nekaj možnosti, nasvetov in že preizkušenih vzorcev pri pastoralnem delu z zakonci in družinami v župniji in na širši ravni, ki so

²¹ Pomembnost škofijskih referatov za versko izobraževanje odraslih.

²² Prim. Katarina Kompar Erzar, *Družina - temelj posameznikove vere, upanja in ljubezni*, v: *Tretji dan*, 2001, št. 3, 77-82.

lahko tudi spodbuda in pomoč pri iskanju in pripravi realnega slovenskega pastoralnega načrta za zakonce in družine:

a. Komisija ali odbor za družino pri župnijskem pastoralnem svetu.

Po istem vzoru kot obstajajo na vseslovenski ravni Medškofijski odbor za družino (MOD), škofijski odbor za družino (ŠOD), ponekod dekanijski odbor za družino (DOD), naj bi pri župnijskem pastoralnem svetu ustanovili komisijo ali odbor za družino.

b. Pripravo na krst otrok bi lahko podobno kot pripravo na poroko

imeli na dveh ravneh: župnijski in medžupnijski ali dekanijski. Na župnijski ravni bi bilo prvo srečanje ob prijavi krsta in drugo pred krstom, ki bi bil predvsem razlaga obreda; na medžupnijski ali dekanijski ravni pa bi bili vsaj dve katehezi za starše in botre, kjer naj bi bili kot pričevalci vključeni tudi krščanski starši iz domače dekanije in župnije. Krščanski laiki, ki so teološko usposobljeni, so lahko zelo primerni nosilci krstne kateheze (prim. Izberi življenje, Ljubljana 2002, prim. št. 140-183). Bilo bi vredno poskusiti s krstnimi katehezami s starši po domovih.²³ Čas priprave na krst otrok, srečanje dušnega pastirja s starši in botri otrok je milostni čas (kairos), ki ga moramo kot podarjeno priložnost dobro izrabiti, saj bo za številne starše preteklo precej časa, preden se bodo spet srečali z nami. Zdi se, da je prišel časa, ko bi morali razmišljati o vključevanju v pripravo na krst in krstno slavlje tudi družinske člane in čim več tistih, ki se bodo krstnega slavlja udeležili.²⁴

c. Letno srečanje novokrščencev s starši (morda tudi z botri) na nedeljo sv. Družine ali na belo nedeljo, ko je vreme veliko bolj primerno. Enkrat na leto naj bo župnijsko srečanje drugih predšolskih otrok z nagovorom za starše in posamičnim blagoslovom otrok.

d. Srečanja za starše veroučencev. Staršem veroučencev bi bilo zelo koristno predstaviti veroučne knjige, ki jih uporabljajo njihovi otroci, saj številni starši ne poznajo katehetske snovi. Kopske Kateheze za starše (A, B, C)²⁵ s konkretno prilagoditvijo in osebno noto kateheta ali katehistinje so še vedno uporabne, čeprav

²³ Prim. Eva Ilc Fornezza, *Pojdite! Krstna kateheza s starši po domovih*, Priročnik za krstne katehiste, Družina, Ljubljana 2004.

²⁴ Prim. Škofijski pastoralni svet Koper, *Občestvo, starši in krst otroka*, Koper 1995.

²⁵ Prim. Kateheze za starše, A, Koper 1995 (ponatis); Kateheze za starše, B, Koper 1995 (ponatis); Kateheze za starše, C, Koper 1994.

pričakujemo dopolnjeno izdajo, ki bo upoštevala nove katehetske učbenike. Številni zakramentalizirani Slovenci živijo v veliki nevednosti glede krščanskega veselega oznanila. Da bi krščanska vera ponovno zaživela, je potrebno uvajati v krščanstvo otroke in odrasle. Potrebna je najprej kerygma. Vzorec obrednika Uvajanje odraslih v krščanstvo je "magna charta" za poglobljanje vere staršev in tudi za uvajanje otrok in mladine v krščanstvo. Ob prejetju zakramentov uvajanja otrok (krst, /prva spoved/, prvo obhajilo in birma) so starši navadno še posebej pripravljene na bolj zavzeto sodelovanje in jih zato moramo vključiti z družinsko katehezo. Danes je to delo s starši toliko bolj pomembno, ker se vpliv družine, šole in Cerkve pri vzgoji otrok in predvsem mladostnikov zmanjšuje zaradi vpliva ulice, subkulture in občil (televizija, računalniki).

- e. **Družinske maše** bi morali v župniji vsaj občasno obhajati, da se tako poudari pomembnost družine pri bogoslužju.
- f. **Družinska molitev**, ki je marsikje izumrla ali je v mlajših družinah še sploh ni bilo tudi zaradi televizije in drugih sredstev obveščanja, bi morala dobiti spet svoje mesto v družinski skupnosti. Urad za družino v Mariboru pripravlja družinski molitvenik, ki bi naj izšel v teh dneh. Iskati je treba tudi nove oblike družinske molitve.
- g. **Šola za starše** je izziv in možnost za vseživljenjsko izobraževanje, učenje, sodelovanje pri vzgoji različnih strani, osebno zorenje, učenje in komunikacijo.²⁶ Vsaj na ravni dekanij, če v župniji ni mogoče, bi bilo dobro organizirati šolo za starše.
- h. **Slovenska (škofijska, dekanijska, župnijska) Karitas** s svojo razvejano dobroteljnostjo pomaga družinam in posameznikom v različnih stiskah (stiske otrok in žensk, alkoholizem, droge, druge vrste zasvojenosti in konkretne materialne potrebe na mednarodni, slovenski, škofijski in župnijski ravni). Posebej omenimo Zavod Pelikan - Karitas, SOS - Pomoč zasvojenim, Materinski dom(ovi), Skupnost srečanje itd.²⁷
- i. Pri pripravi na zakon je potrebno upoštevati sklepe Plenarnega zbora Cerkve na Slovenskem *Izberi življenje* (prim. št. 260-282), ki

²⁶ Šola za starše, Jezuiti, Ul. Janeza Pavla II. 9, 1000 Ljubljana, tel 01.438.39.89; e-pošta: jezuiti.rkc.si/?q=node/view/. Obstajajo tudi druge ponudbe Šole za starše.

²⁷ Prim. *Naslovnik slovenskih škofij 2007*, Ljubljana 2006, 21

določajo **poenotenje daljne, bližnje²⁸ in neposredne priprave na zakon.**²⁹ Tudi tukaj bi lahko krščanski laiki bolj zavzeto sodelovali.³⁰

- j. **Zakonske in družinske župnijske ali medžupnijske skupine.** Pri zakonskih skupinah sta navzoča oba zakonca, pri družinskih, ki so bolj vzgojne, pa so dobrodošli tisti, ki živijo v različnih družinskih skupnostih, saj vemo, da bi tudi mnogi od teh radi čim bolje v veri vzgojili svoje otroke. Za delo z zakonskimi skupinami imamo na Slovenskem nekaj vzorcev, ki jih nekateri tudi na župnijski ravni prevzamejo v celoti, drugi pa si jih prilagodijo (pomembno je mesečno srečanje, saj je mesečni ritem zunanji okvir, ki ohranja in spodbuja srečanja).
- k. **Vsako leto** na župnijski ali medžupnijski ravni praznujemo *Teden za življenje* v oktobru, *Teden družine* (19.-25. marca), *Mednarodni dan družine* (15. maja)³¹ in zakonske jubileje.
- l. **Zakonska in družinska združenja in društva** kot organizacije civilne družbe (*društvo Gibanje za življenje, društvo Družinska pobuda, Šola za življenje, zavod Iskreni net* itd.) bi bilo dobro predstaviti po župnijah in pomagati vernikom, da bi se jim tisti, ki jih društva nagovorijo, tudi pridružili.³²
- m. **Eklezialna gibanja** so neposredno (*Najina pot*³³, *Družina in življenje /Family Life*)³⁴, *Zakonci za Kristusa, Zakonski seminar /Marria-*

²⁸ Prim. Vital Vider, *Šola za zakon*, Salve, Ljubljana 1998.

²⁹ Prim. *Občestvo, zaročenci in priprava na sveti zakon*. Pastoralne osnove priprave na zakon, predlog za šest srečanj neposredne priprave in za tri srečanja duhovnika s parom pred poročnim slavljem, Koper 1997. Uporabljajo vprašalnik in prosojnice; (Beno Lavrih), *Priprava na zakon*, Duhovno središče sveti Jožef, Zrinjskega 9, Ljubljana (beno.lavrih@rkc.si).

³⁰ Še vedno so lahko zelo koristna besedila 31. pastoralnega tečaja (prim. Vinko Potočnik, Christian Gostečnik, *Priprava na zakon*, 31. pastoralni tečaj, Maribor 1997).

³¹ Letos, 20. maja 2007, je Zavod Iskreni net organiziral v Postojni v sodelovanju s Postojnsko jamo prvi Festival slovenskih družin z geslom "Družina zakaj pa ne?".

³² *Društvo gibanje za življenje* (Rimska c. 13, Ljubljana) deluje v Sloveniji od decembra 1994 in pripravlja Teden za življenje v oktobru (http://www.rkc.si/duhovno/za_ziv.html). Društvo *Družinska pobuda* je ustanovil Tomaž Merše (<http://www.druzinskapobuda.org>). *Šola za življenje* je leta 1996 ustanovila Anica Sečnik in je namenjena spodbujanju, gradnji in razširjanju pozitivnega odnosa do življenja (<http://www.solazazivljenje.si>). *Zavod Iskreni net* (<http://www.iskreni.net>).

³³ Že 17. leto izhaja *Najina pot*, interno glasilo zakonskih skupin, ki jih vodi p. Vital Vider s sodelovanjem p. Benedikta Lavriha. (<http://www.rkc.si/najinapot/>).

³⁴ Že šesto leta izhaja glasilo *Družina in življenje*, list društva Družina in življenje (Dani Siter, Grebenčeva cesta 4, 8273 Leskovec 4). (e-pošta: siter.dani@siol.net).

ge Encounter/) ali posredno (*Marijino delo, skupnost Emanuel, gibanje Pot, Kolping, Sistem župnijskih celic za evangelizacijo*³⁵) dejavna v pastoralni zakonci in družin. Pri eklezijskih gibanjih nekateri vidijo nevarnost elitizma, a so kljub temu močna spodbuda za poživitev zakonske in družinske pastorale v Cerkvu, predvsem če se vključujejo v vseslovenski škofijski, dekanijski in župnijski pastoralni načrt. Tako razmišljata tudi papež Benedikt XVI. in Plenarni zbor Cerkve na Slovenskem.³⁶ Sprejmimo jih kot izziv in kot dar Svetega Duha današnji Cerkvi, čeprav gibanja niso bila in ne bodo nikoli množična.

- n. **Samopomočne skupine razvezanih in ločenih**³⁷ po vzorcu ljubljanskega Inštituta za družino pri Zavodu sv. Ignacija ne potrebuje vsaka župnija, bodo pa zelo koristne v škofijski ali drugi večji pastoralni enoti (npr. arhidiakonati, naddekanati, pastoralno območje).
- o. **Novo upanje**, skupina neporočenih deklet in fantov z željo po globlji komunikaciji in v upanju, da se bodo v skupini ali drugod srečali s fantom oziroma dekletom, s katerim bodo lahko zaživelu zakonsko in družinsko življenje. Tudi skupina Novo upanje, ki se zbira v Ljubljani (Betanija) in Mariboru (Urad za družino), bi morala postati še bolj prepoznavna, saj je zmerom več Slovenk in Slovencev, ki bi se radi poročili, pa jim to ne uspeva.³⁸
- p. **Skupine starejših zakoncev**, katerih število se naglo povečuje zaradi podaljšane življenja, imajo prihodnost.³⁹
- q. **Molitvene skupine mater in očetov.**

³⁵ Prim. *Sistem župnijskih celic za evangelizacijo*, Delovni priročnik, Maribor 2001.

³⁶ Joseph Ratzinger, Benedikt XVI., *Novi posegi Duha, Gibanja v Cerkvi*, Novi svet, Ljubljana 2006; Izberi življenje, Ljubljana 2002, št. 436-440.

³⁷ Prim. Viljem Lovše in Silvo Šinkovec, *Cerkev jih ljubi, Pastoralna skrb za razvezane v Cerkvi*, v: *Naša družina*, 2005, št. 10, 14-15. Inštitut za družino pri Zavodu sv. Ignacija, Duhovno središče v Ljubljani, je pripravil zelo kvalitetne materiale za *Ustanovitev samopomočnih skupin razvezanih in ločenih*, ki jih je uredila Helena Reščič (Kamnik, junij 2006/ maj 2007). Predlagajo tudi smernice za ustanovitev skupin po dekanijah. (<http://jezuiti.rkc.si/jozef/>).

³⁸ Družinski center Betanija, Ciril metodov trg 7, 1000 Ljubljana (betanija@volja.net). Urad za družino, Slomškov trg 19. Maribor (urad.druzina@slomsek.net).

³⁹ Prim. Jože Ramovš, *Kakovostna starost*, Inštitut Antona Trstenjaka, SAZU, Ljubljana 2003; Bernhard Liss, *Zrela ljubezen, Srednja leta zakona*, Katehetski center, Ljubljana 1988.

- r. **Anin sklad** je slovenska ustanova, ki podpira družine z več otroki. Ustanovljena je bila leta 1998.⁴⁰
- s. **Vera in luč** pomaga staršem pri uvajanju prizadetih otrok v krščanske vrednote in skrivnosti.
- t. **Svetovalnice za zakonsko in družinsko področje** (Frančiškanski družinski inštitut v Ljubljani,⁴¹ Zakonski in družinski inštitut Krog v Kranju,⁴² Družinski center Mir v Mariboru,⁴³ Družinski inštitut Bližina v Celju⁴⁴ itd), kjer delajo diplomanti Zakonske in družinske terapije, ki jo vodi Christian Gostečnik na Teološki fakulteti v Ljubljani, svetujejo in pomagajo zakoncem in družinam v stiski.
- u. **Kategorialna pastoralna** (Vojaški vikariat, Policijski vikar(at), Zaporniški vikariat, Medškofijski odbor za pastoralo zdravja, Pastoralna gluhih in naglušnih, Jezuitska služba za begunce)⁴⁵ želi prav tako pomagati zakonskim in družinskim skupnostim.
- v. **Katoliški in javni vrtci ter šole**, kot središča zbiranja staršev za kvalitetnejše odnose v družini.
- w. **Radio Ognjišče** bi v letu družine lahko posvetil še več programa o resničnih vrednotah zakonskega in družinskega življenja ter družinsko vzgojnih oddaj.
- x. **Pastoralna skrb za Slovence v zamejstvu, zdomstvu in izseljenstvu** naj neguje delo z zakonci in družinami.
- y. **Naša družina**, mesečna priloga tednika Družina, je lahko zakoncem in družinam v oporo pri graditvi zakonske in družinske skupnosti.

Že ta seznam nam kaže, koliko iniciativ je že v Cerkvii na Slovenskem, ki bi rade prispevale k zdravi krščanski družini; druge so še v nastajanju. Tudi nekatere necerkvene organizacije imajo veliko pozitiv-

⁴⁰ Anin sklad, Poljanska 6, 1000 Ljubljana, p. p. 2064, tel. 01.231.56.08; GSM 031.327.768 (anin-sklad.rkc.si).

⁴¹ Frančiškanski družinski inštitut, Prešernov trg 4, 1000 Ljubljana; tel. 01.200.67.60; e-pošta: fdi@siol.net (franciskani.rkc.si/fdi).

⁴² Zakonski in družinski inštitut Krog, Tomšičeva 14, Kranj; www.zdi-krog.si

⁴³ Družinski center Mir, Strossmayerjeva 17, 2000 Maribor, tel. 02 23 45 800; e-pošta: dc-mir@rkc.si (<http://solske-sestre.rkc.si/dc-mir>).

⁴⁴ Družinski inštitut Bližina, Vodnikova 11, 3000. Celje; e-pošta: info@blizina.si (<http://www.blizina.si>).

⁴⁵ Prim. *Naslovník slovenskih škofij 2007*, 17-18.

nega in so lahko zakoncem in družinam v spodbudo in pomoč pri uresničevanju njihovega poslanstva.

5. Dodatek: Svetost zakoncev in družine

V luči dogmatične konstitucije o Cerkvi, ki govori o poklicanosti vseh k svetosti (prim. C 39-42), bi rad pred sklepom poudaril, da so zakonci v moči krstnega duhovništva in zakramenta zakona poklicani k svetosti, kar velja tudi za družinske skupnosti. "Krščanski zakonci in starši morajo hoditi po svoji lastni poti in z zvesto ljubeznijo vse življenje drug drugega podpirati v milosti ter otroke, katere so ljubeče sprejeli od Boga, prepojiti s krščanskimi resnicami in z evangeljskimi krepostmi ... V veselem upanju naj prenašajo bremena drug drugega in se prav s svojim vsakdanjim delom dvigajo k višji, tudi apostolski svetosti" (C 41). Zakonci se posvečujejo po Božji besedi, s prejetjem zakramentov in z vero, upanjem in ljubeznijo (tudi zakonsko) ter drugimi zakonskimi in družinskimi krepostmi.

V zgodovini Cerkve in svetništva je bila poklicanost zakoncev premalo poudarjena. Zato tudi ni pravega razmerja med razglašenimi svetniki večinskega Božjega ljudstva, ki je bilo poročeno, in manjšinskega, ki je živelo posvečeno ali celibatersko samskost. Tu se Cerkev, morda tudi zaradi prevelikega avguštinovskega antropološkega pesimističnega vpliva na Zahodu, ni najbolje znašla. Vzhodna Cerkev se že 1. januarja spominja sv. Gregorja Nazianškega (starejšega), moža sv. None (5. avgusta), ki sta imela troje otrok in jih vse častimo med svetniki: hčer Gorgonijo (9. decembra) in sinova sv. Gregorja Nazianškega ml. (cerkveni učitelj) (2. januarja) in Cezarija. V 14. stoletju sta sicer dosegla čast oltarja Frančiškova tretjerednika v Franciji, ki jima bogoslužna prošnja priznava "prelep zgled zakonske svetosti", toda kot zanimivost naj omenim, da je mož Elzeirij svetnik, žena Delfina pa samo blažena (oba 26. septembra v frančiškanskem koledarju). Znana sta tudi zakonca sv. Henrik (Hinko, Areh) (13. julija) in sv. Kunigunda (Kungota) (3. marca). Toda zanimiva je legenda, ki je nastala sto let po njuni smrti, ki poudarja, da sta Henrik in Kunigunda živela kot brat in sestra, kar je za cesarski par, ki si je gotovo želel potomstvo, res samo legenda, in tudi sicer čemu poroka, če bi živela kot brat in sestra. Lahko sta vzor v svetosti tistim zakoncem, ki ne morejo imeti otrok. Veseli in hvaležni smo lahko, da je papež Janez Pavel II. 21. oktobra 2001 razglasil zakonski par Luigija Beltrame Quatrocchi (1880-1950) in Mario roj. Corsini (1884-

1965) sočasno za blažena⁴⁶. To je prvič, da je Cerkev sočasno razglasila zakonski par za blaženega. Trije od štirih otrok so si izbrali duhovni poklic, sinova duhovnika sta med mašo beatifikacije somaševala. Sicer pa gotovo vsi verujemo v svetost zakoncev v zgodovini Cerkve, mnogi bi bili lahko tudi svetniški vzorniki. Danes je med zakonskimi pari, tudi tistimi, ki niso v eklezijskih gibanjih, veliko svetosti.

Tudi na Slovenskem bi lahko odkrivali zakonske pare, ki so živeli na herojski način "zakonsko svetost vere, upanja in ljubezni", saj današnji zakonci potrebujejo prav take vzornike. Za izziv naj omenim dva zakonska para, iz vsake metropolije po enega, Majcnova (Klara in Stanko; Stanko Majcen, 1888-1970, znan dramatik, pripovednik in pesnik) v Mariboru, ki sta hodila v zadnjih desetletjih življenja vsak dan v mariborsko stolnico k maši, in Gosarjeva v Ljubljani. O zakoncih Gosar, Andreju in ženi Antoniji roj. Mihevc, je dejal nadškof Anton Vovk OZNI, ki ga je spraševala o Gosarju, da "dr. Gosar in njegova družina pogosto prihajajo molit v stolnico k Mariji Pomagaj". Nadškof Pogačnik pa je na pogrebu Andreja Gosarja med drugim povedal (1970): "Umrli je vzoren krščanski mož, oče številne družine, idealen lik svoječasnega katoliškega javnega delavca. Njegov zgled molitve, resničnega katoliškega mišljenja in ravnanja bomo pogrešali ... Svoje iskreno in globoko krščanstvo je rajni Gosar dokazal v najhujših preizkušnjah, tako tudi v koncentracijskem taborišču Dachau, kjer je razodeval resnično vdanost in iskreno zaupanje v Boga, celo bolj kot marsikak duhovnik. Po vojni je dr. Gosar prihajal vsak dan in ob vsakem vremenu v stolnico, kjer se je sivolasi starec krepil s kruhom življenja. Marsikoga je ganilo, ko je videl, kako je Gosar vedno pokleknil do tal. Dajal je pravi vzor značajnega in doslednega moža" (Oddaja o Andreju Gosarju na Radiu Ognjišče). Eden od sinov je postal duhovnik, ena hčerka redovnica, drugi otroci dejavni krščanski laiki.

Sklep

Vsaka zdrava družba, posledično pa država, podpira zakonsko zvezo in družino v njuni enkratnosti. Cerkev kot najštevilnejša predstavica "civilne družbe" bi morala najti mehanizme (laiška civilna združenja), da bi se njen najštevilnejši glas v družbi in državi slišal in upošteval in da bi tako tudi kristjani sooblikovali politiko in zakonodajo, ki bo naklonjena zakonski zvezi in družini.

⁴⁶ Katarina Tolar, *Tekmeča v duhovni rasti, Luigi in Maria Beltrame Quatrocchi, prva zakonca, skupaj razglašena za blažena*, v: Božje okolje, 2004, št. 5, 26-28.

Na začetku leta družine naj bi župnik s pastoralnimi sodelavci in župnijskim pastoralnim svetom načrtoval in naredil prav pod vidikom družine kot nosilke vrednot in njenega poslanstva nove korake v zakonski in družinski pastoralni. Ob koncu leta družine pa naredil ovrednotenje in preverjanje (evalvacijo) o zastavljenih ciljih, kar v Cerkvu na Slovenskem tako radi opuščamo. Prepričan sem, da Cerkev (predvsem verniki laiki) lahko pomaga, da bo zakonsko in družinsko življenje postopno postajalo kvalitetnejše. Psihologija in sociologija in druge antropološke vede bodo gotovo prispevale k temu svoj delež. Kristjani pa tudi zaupamo v vetje Svetega Duha, ki od binokosti tako pozitivno preseneča, ko podarja Cerkvu svoje darove, danes predvsem laiške. Če bo Cerkvu in "domači Cerkvu" (C 11), ki je na svojstven način "živa podoba in zgodovinsko ponavzočenje skrivnosti Cerkvu" (CD 73, št. 15), uspelo zaživeti zraven bogoslužja (*liturgije*) tudi oznanilo Besede (*kerygmo*) in služenje (*martyrijo*), potem bo podobno kot v apostolski in zgodnji Cerkvu, v kateri so po pričevanju Apostolskih del in drugih zgodnjih krščanskih pisateljev bile tudi laiške karizme zelo upoštevane in dragocene, lahko prišlo do spremembe družbe. Podobno kot so v rimskem cesarstvu zapolnile vrzel, ki je zijala v takratnem vrednostnem sistemu, vrednote vere, upanje in ljubezen, lahko storijo danes, predvsem, če bomo uspeli duhovniki animirati in vsi verniki udejanjiti karizme, ki jih Bog podarja današnji Cerkvu.

Končal bom z znanim navedkom Pisma Diognetu: "Kristjanov ne ločijo od drugih ljudi ne dežela, ne govornica, ne običaji. Nikjer ne prebivajo v lastnih mestih, ne govorijo posebnega narečja in ne živijo izrednega življenja ... Prebivajo v grških in drugih mestih, kamor je usoda kogar zanesla; prilagodijo se krajevnim običajem glede obleke, hrane in drugega, živijo pa vzorno in čudovito, da vse preseneča. Živijo vsak v svojem kraju ... Poročajo se kakor vsi drugi in rodijo otroke, vendar otrok ne izpostavljajo. Imajo skupno mizo, ne pa skupnega ležišča. Živijo v mesu, a ne živijo po mesu ... Pokorni so zakonitim postavam, a s svojim življenjem prekašajo postave ... Kar je v telesu duša, to so na svetu kristjani."⁴⁷

Krščanska družina, ki živi vrednote vere, upanja in ljubezni, lahko spremeni svet.

⁴⁶ Pismo Diognetu, 5,5, v: *Bogoslužno branje*, 3, Ljubljana 1977, 105-106.

DRUŽINA DANES

Ne samo v naših učbenikih iz minulih socialističnih časov, na splošno velja, da je "družina osnovna celica vsake družbe". Pri tej trditvi običajno mislimo vsaj dvoje; da se človeški rod ohranja s potrebno skrbjo družine za tako zelo nebogljene človeške "mladiče", hkrati pa družina v sodelovanju z drugimi družbenimi institucijami izvaja socializacijo svojih potomcev vse do stopnje, ko se lahko kot koristni odrasli posamezniki vključijo v družbena dogajanja. Preprosto rečeno, družina naj zagotavlja reprodukcijo otrok in njihovo izoblikovanje v zasebno srečne in družbeno koristne ljudi. Seveda naj bi imela družina tudi druge funkcije, a ta je v ospredju.

Taka opredelitev družine in njenih osnovnih nalog je dokaj tradicionalistična, za marsikoga celo zastarela. Za moderno in postmoderno družbo postaja posameznik vse bolj strateško izhodišče. V ospredje pa stopajo njegove individualne pravice, težnje in razvoj. Pomen družine postaja vse manjši, kar pa ima, to že lahko trdimo, svoje zelo temne strani in negativne posledice.

Družine so postale zelo nestabilen način skupnega življenja.

Že osnovni dogovor za to vrsto so-bivanja pogosto ostaja "v zraku". S poroko sklenjenih zakonskih zvez je vedno manj, izvenzakonskih skupnosti pa vedno več. Strinjam se s pogostim odgovorom na moje vprašanje: "Kaj pa poroka?", da "to še ni zagotovilo za trden zakon in družino." Ima pa poroka, torej sklenitev zakonske zveze pred tretjo osebo - državo in Bogom - za trdnost zveze velik moralni in simbolni pomen. Vendar ne želim izpostavljati izvenzakonske skupnosti kot problem. Največji problem na tem področju predstavljajo razpadajoče družine, pa naj gre za poročene partnerje, "koruznike" ali katero drugo obliko modernega so-bivanja. Kot psiholog in psihoterapevt spoznavam bolečine zapuščenih, prevaranih, prizadetih, osamljenih..., tako staršev kot otrok. Vsi trpijo, vsak po svoje, najbolj pa me prizadenejo usode otrok iz teh družin. Še posebej zato, ker so otroci "najšibkejši člen verige", ker

pogosto (sploh najmlajši) ne razumejo, za kaj sploh gre, ker trpijo zaradi travm svojih staršev in večkrat dejansko izgubijo naklonjenost oz. ljubezen posameznega starša.

Da ne omenjam praktičnih posledic razpada družine, kot so: preselitev in s tem izguba prijateljev, novo okolje, nov šolski okoliš, novi družinski člani, ali odselitev dela družine - sam v sobi, problem z varstvom, znižanje življenjskega standarda, nadležno zanimanje okolice za dogajanje, neprijetna vprašanja, (za)sramovanje, ... In ob tem pospravljanju "razbitin" bivša partnerja največkrat ne zmoreta več tako konstruktivno sodelovati, da bi se še lahko ustrezno dogovarjala okrog skupnih projektov. Običajno se zalomi pri premoženju in otrocih. Kar pogosto namreč naletim na izjave: "moj otrok", "jaz skrbim za njega ali njo", "jaz sem ga ali jo rodila". Kakor da gre pri otrocih za običajno lastnino za katero se lahko borim, dokažem, da je nekaj moje, in s tem počnem, kar hočem. Lahko jo tudi uničim, da ne bo ne moje in ne tvoje. In če tega ne morem imeti jaz, tudi ti tega ne boš imel ali imela. Otroci pa niso običajen projekt, ki ga lahko začasno postavimo na stranski tir, ali celo od njega odstopimo, če zmanjka volje, denarja, interesa ali ljubezni.

Danes je težko ujeti trenutek primerne zrelosti za partnerstvo in starševstvo.

Kaj pravzaprav pomeni pojem "zrelost" za partnerstvo in starševstvo? Ne moremo veliko zgrešiti, če - kakor je to v naravi - razumemo zrelost kot stanje sposobnosti opravljanja neke funkcije oz. kot primerenost za določen namen. Verjetno bi se lažje poenotili glede vprašanja, kdaj je zrelo za uporabo jabolko, kakor pa glede tega, kdaj sta mladenka in mladenič zreli za partnerstvo in kdaj sta ženska in moški zreli za starševstvo.

Ljudje kot najvišje razvita vrsta na planetu telesno spolno dozorevamo v puberteti. Takrat, če smo zdravi ali ni kake druge ovire, postanemo telesno sposobni spočeti potomca. Znano je, da starostna meja spolnega dozorevanja in sposobnosti za spolno reprodukcijo pada. Torej je po tej plati naša mladina, da ne rečem otroci, iz roda v rod prej sposobna spočeti novo življenje.

Po drugi strani pa vemo, da postaja življenje vedno bolj zapleteno; zdi se, da je vedno težje preživeti oz. vedno težje obvladati pogoje življenja v tej vse kompleksnejši in globalizirani družbi. Čustveno, socialno in ekonomsko gledano pa torej mladi rodovi potrebuje vedno več ča-

sa in doseženih pogojev, da so sposobni samostojnega življenja. Tako ugotavljamo, da se razkorak med telesno, psihično (čustveno in socialno) ter ekonomsko zrelostjo vedno bolj veča. To pa predstavlja vsaj za naš narod (in velik del razvitega sveta) vedno večji problem. Današnja mladina spolno dozori do petnajstega leta, čustveno in socialno med dvajsetim in petindvajsetim letom, ekonomsko pa večina postane neodvisna še kasneje. Pri posameznikih so omenjeni mejniki in razlike seveda lahko precej drugačni, tako da moramo glede vprašanja zrelosti upoštevati individualnost vsakega posameznika. Če govorimo o partnerstvu in starševstvu moramo ocenjevati vsak par posebej.

V preteklosti se vprašanje partnerstva in starševstva ni tako ločevalo kot danes, ko predstavljata dva različna načina življenja oz. sobivanja. To, da sta dva zaživela skupaj, je bolj ali manj pomenilo, da nista (oz. ne bosta) zgolj partnerja, ampak da bodo (če že niso bili na poti) kmalu tukaj tudi otroci. Danes pa srečujemo tako različne oblike skupnega življenja in starševstva, da jih včasih kar ne znamo ustrezno poimenovati.

Ta raznolikost so-bivanja in razkorak različnih vidikov zrelosti v praksi oz. življenju povzroča številne zaplete, pogosto tudi probleme. Pri svojem delu (pre)večkrat srečam mlade očete in/ali mamice, ki so bili zreli za spočetje otroka, se pa v novih vlogah in z novimi obveznostmi ne znajdejo najbolje. Če se temu dejstvu pridruži še šolanje oz. študij, nezaposlenost ali odsotnost zagotovljene "strehe nad glavo", do katastrofe ni več daleč. Še posebej, če se mladi starši v taki situaciji ne morejo nasloniti na svoje starše, prijatelje (socialno mrežo) in institucije države.

Spočetje, rojstvo in skrb za otroka; vse to mora zadevati oba starša, tako mater kakor tudi očeta. Z vidika interesa otroka; da bi torej bil otrok spočet in rojen kot zaželen, da bi lahko odraščal ob obeh starših in v njuni medsebojni ljubezni, mora biti odločitev za otroka soglasna odločitev obeh staršev. Žal, v praksi psihologa in psihoterapevta ne tako redko slišim izjave, največkrat očetov: "...saj je ona hotela imeti otroka (ali še enega), kaj sedaj pričakuje od mene ..." Praviloma še bolj tragične pa so situacije, ko starša (največkrat žena, mati) poskušata partnerstvo ali zakon "rešiti" oz. zakrpati z otrokom. Žal, vidimo, da se to praviloma ne posreči, ampak vso stvar še bolj zaplete. Še posebej želim poudariti vidik oz. interes ter položaj in razmere odraščanja takih otrok. Velikokrat namreč srečam kot psiholog in terapevt ljudi, ki so bili rojeni

in odraščali v takšnih in podobnih okoliščinah ter se zato velik del življenja počutili nezaželeni ali kot predmet oz. lastnina staršev, ne pa kot njihovi zaželeni in ljubljeni otroci.

Podobna (vsaj žalostna, če ne tragična) usoda pogosto doleti otroke, ki starša "presenetijo". Če torej starša nenačrtovano spočetega in rojenega otroka ne znata in ne zmoreta sprejeti z odprtimi rokami in naklonjenim srcem. V takih primerih sta odziv in pomoč bližnjih ter družbe (institucij sistema) še kako pomembna. Ko omenjam bližnje, mislim seveda najprej na starše teh mladih mamic in očetov. Obsodbe, zavračanje in še kakšna hujša dejanja temu otroku, pravzaprav njegovemu vnučku prav nič ne pomagajo. V takih situacijah morajo tudi (stari) starši pokazati dovolj zrelosti in ljubezni tako do lastnega otroka (pa čeprav jih je razočaral/a) kakor tudi do nič krivega vnučka in seveda pomagati, kolikor se le da.

Sicer pa je diskusija o zrelosti za starševstvo in odločanju staršev za otroka na precej spolzki podlagi. Strinjam se, da je potrebno "pripravljeno biti", biti odprt in si želei; da torej imajo tudi otroci (in ne le kariera ali materialne dobrine) v naši viziji življenja svoj prostor. Strinjam se, da sta potrebna določena stopnja zrelosti in odgovornosti. Poglobljeno razmišljati, do potankosti načrtovati ter tehtati in preverjati, kdaj napoči "pravi trenutek" za otroka, pa je po mojem mnenju rahlo iluzorno pričakovanje, da ne rečem pogosto celo kontraproduktivno. Tisti, ki se projekta družine in rojevanja otrok lotevajo tako zelo premišljeno (ali tako zelo "odgovorno"), ponavadi ostanejo sami, kvečjemu z enim ali celo brez otrok. Zdi se, da je najboljšo dopustiti naravi, da napravi svoje, hkrati pa zaupati v svoje sposobnosti, da bo šlo, da bomo zmogli (skupaj s sorodniki, prijatelji in celotno družbo) in računati tudi na Božji blagoslov.

Družine z enim otrokom predstavljajo manj kvalitetno socializacijsko okolje, družine brez otrok pa so z reproduktivnega vidika za družbo jalove.

Naše tipične družine zadnjega desetletja so družine z enim otrokom. En otrok se rodi "zrelim" staršem, ki predhodno poskrbijo za "vse"; to pomeni za lastno izobrazbo, službo, stanovanje, standard ..., potem šele pride otrok. Argumenti za omenjeni pristop so lahko zelo prepričljivi, npr., da otrok ne bi bil za kaj bistvenega prikrajšan, da bi odraščal v čim boljših okoliščinah in razmerah. In ko se otrok rodi v "idealne" raz-

mere, včasih zelo hitro, ponavadi pa čez čas ugotavljamo, da za prej opisane razmere oznaka "idealno" sploh ne velja. Za otroka (sploh prvega) ni dobro, da se rodi staršem blizu štiridesetih let, saj po pravilu tako pozno rojeni prvorojenec ostane sam, brez bratov in sester. To v današnjem času za mnoge pomeni, da bodo odraščali v pogojih inkubatorja (pretirano zavarovani pred vsemi nevarnostmi in z zagotavljanjem vsega možnega - ne le potrebnega), brez možnosti najzgodnejše socializacije ob sorojencih v matični družini, torej brez osnovnih in za kasnejše življenje prepotrebnih izkušenj rivalstva, uveljavljanja, solidarnosti, potrpljenja, odpovedovanja, odgovornosti in še česa.

Starši pri štiridesetih so praviloma že v letih, ko se težko odrečejo komoditeti, redu, določenim užitkom, karieri, zato se nekateri takrat otroku enostavno odpovejo. Začnejo preračunavati; če se otrok sedaj rodi, bo čez petnajst let srednješolec/ka in joj, takrat bom jaz že star/a petinpetdeset let in vizija postane tako nesprejemljiva, da se nekateri otroci tudi zato ne rodijo.

Žal, v praksi vidimo, da se ravno po temeljitih "predpripravah" na otroka pogosto zgodi najhujše ali najmanj zaželeno, da otroka takrat, ko končno napoči čas, ni (več) mogoče kar tako spočeti. Da se pogosto pojavi problem nezmožnosti zanositve iz različnih razlogov. Razočaranja teh nesojenih staršev so velika, včasih prave tragedije. Časa za iskanje rešitev pa je ravno zaradi starosti (pre)malo.

Za večino današnjih družin torej velja, da so nepopolne. Ali so enostarševske ali družine z enim oz. brez otrok ali brez potrebne povezanosti s starimi starši in drugim ožjim sorodstvom.

Tu se dotikam še enega velikega in po mojem mnenju pomembnega problema, namreč problema solidarnosti in medsebojne pomoči med generacijami in znotraj sorodstva. Družbeni razvoj v preteklih desetletjih, dvig splošnega življenjskega standarda in premik vrednot od skupnosti (družine) k posamezniku, so botrovali tudi razkolu generacij. Da poenostavim, privoščili smo si lahko, da (pre)živimo drug brez drugega. Da smo osvojili slogan "Stari in mladi ne gredo skupaj". Če si lahko to privoščimo, zgleda da je res enostavneje živeti ločeno, kot pa truditi se za sožitje in skupno dobro vseh. Tako smo predvsem z vidika posameznih koristi (in koristi posameznika) ločili generacije. Negativne posledice tega pa se vedno bolj drastično kažejo ne samo v odtujenosti generacij (npr. debatah, katera generacija živi na račun katere, osamlje-

nosti, materialnem pomanjkanju,...) temveč tudi v vedno večji osebni neobčutljivosti za potrebe bližnjega, v distanciranju do družinskih problemov oz. problemov posameznika, slabi rodbinski povezanosti, izumiranju družinskih tradicij, nejasnih identitet, do novejših pojavov izmalichenega odnosa do vzgoje in skrbi za otroke, bolezni, staranja in smrti.

Sodoben način življenja generira odsotnost in odtujenost posameznih družinskih članov.

Mnoge sodobne družine, čeprav v osnovi popolne, dejansko funkcionirajo brez posameznih družinskih članov. Ločevanje generacij sem omenil že prej, sedaj imam v mislih številne očete (redko matere), ki so zaradi zaposlitve ali narave dela veliko zdoma. Ti se v družine vračajo ob večjih praznikih in dopustih, v najboljšem primeru ob koncih tedna. Tako je preostali starš medtem (v glavnem) za vzgojo in ostale obveznosti sam. Pa saj ugotavljamo, da lahko tudi take družine dokaj dobro funkcionirajo. Žal, prihaja običajno do problemov takrat, ko so vsi skupaj. Ko bi se torej morali po pravilu imeti lepo in skupaj uživati, pa tega niso vajeni in ne znajo. Žalostno. Še bolj žalostno pa je v družinah, kjer posamezniki niso fizično trajneje ločeni, so pa veliko zdoma predvsem pa psihično odsotni. Torej tam, kjer se od jutra do večera dela, drvi (z enega na drugi kraj ali od ene k drugi obveznosti), ko pa družinski člani končno le pridejo skupaj, pa drug za drugega nimajo več veselja, moči, kaj šele potrpljenja in naklonjenosti. Zato se psihično distancirajo od posameznih članov (partnerja, otrok) družine in svojih nalog ter dolžnosti v njej. V teh družinah prihaja do nezdravih nesorazmerij (npr. vsa skrb za otroke in vzgojo je na materi, pretežna skrb za denar in standard na očetu, otroci morajo prevzemati vloge staršev, biti odgovornejši in samostojnejši kot zmorejo...), neizbežno se stopnjuje nezadovoljenost, prej ali slej pa zavlada razklanost med težnjo biti skupaj in se drug drugega veseliti ter strahom, kako bo zopet, ko bomo vsi skupaj. Razdvojenost in strah pa ne pomenita nič dobrega, dolgoročno vsekakor trpljenje, v najslabšem primeru tudi bolezen ali kako drugo tragedijo. Slab (ne dovolj kvaliteten) partnerski odnos in neučinkovita vzgoja pa sta kar standardni, da ne rečem vsakdanji posledici takega načina življenja in medsebojne odtujenosti družinskih članov.

V problematiki družin se zrcali odnos družbe do tega instituta kakor tudi trenutna vrednostna (dez)orientacija družbe.

Kot praktik (najprej seveda kot mož in oče, potem pa tudi kot psiholog in psihoterapevt) lahko opozorim na kar nekaj elementov, ki jih srečujem pri svojem delu z otroki, mladino in njihovimi starši (ter učitelji in drugimi vzgojitelji) pa jih lahko opredelim kot rizične dejavnike, zmote ali celo vzgojne katastrofe. To so:

- **razrvane družine** (ločene generacije, redefinirane vloge, nepopolne družine, materialno ogrožene družine, čustveno izpraznjene družine ...), ki ne nudijo ugodne klime, pozitivnega identifikacijskega vzorca, ki ne omogočajo sproščene odraščanja (srečno otroštvo), ki ne dajejo občutka varnosti in optimizma;
- **vzgoja v izobilju** (k izobilju), da je pomembnejše "imeti, ne biti", nuditi otroku (za vsako ceno) vse, kar obstaja in do česa je mogoče priti kar vodi v izkrivljeno formiranje vrednot, nerealna pričakovanja, v oblikovanje izkrivljene podobe življenja in sveta;
- **vzgoja v sistematičnem izogibanju naporom in bolečini**; otroci se mnogim staršem zdijo pretirano nebogljeni, se jim smilijo, ne želijo jih obremenjevati, želijo jih obvarovati pred trpljenjem, storijo vse da "bi otrokom šlo lepše, kot je šlo nam", kar vodi v pretirano razvajenost, odtujenost od osnovnih (fizikalnih in psiholoških) zakonitosti tega sveta;
- **dopušcanje pretiranega zadrževanja v virtualnem svetu** (ob računalniških igrinah, internetu, gledanju televizije in drugem), kar ovira socializacijo, razvoj čustvene in socialne inteligence, komunikacije in pristnih medčloveških odnosov;
- **vzgoja v odsotnosti spoštovanja** (strahu) **in svetega**; vzgoja brez omejitev, brez kazni, brez brezpogojnega upoštevanja (česa ali v določenih okoliščinah), brez spoštovanja (npr. starejših, učiteljev in vzgojiteljev, družinskih načel, tradicije ...), brez skrbi za sebe in druge (ljudi, živali, naravo), brez zavedanja "majhnosti človeka" in veličine Narave, kar vse skupaj vodi v razčlovečenje človeške družbe, v obup in v uničenje planeta, na katerem živimo (v oblikovanje prepričanja, da je življenje, nasploh naše bivanje in stvarstvo brez smisla).

Soglašam s trditvijo, da imamo šole za vsemogoče dejavnosti, za tako pomembne stvari, kot sta vzgoja in starševstvo, pa ne. Drži. Zato bi tudi s tem svojim razmišljanjem želel prispevati k ozaveščanju posameznikov, še posebej tistih na odgovornih mestih, ki lahko v večji vplivajo na spremembe v družbi. Vsekakor bi bilo potrebno dati družini in vzgoji v družbi pomembnejše mesto. Čeprav so nas pogosto polna usta poveličevanja družine, pa poudarjanja vzgojnih elementov v sistemih odraščanja in šolanja v vsakodnevni praksi ni čutiti dovolj. Bolj kot družinske vrednote in oblikovanje osebnosti (človeškosti) so čislani individualizem, tekmovanje, bogatenje, elitizem. ***Torej je tukaj najprej problem v vrednostni (dez)orientaciji družbe.*** Ni zaslediti enoznačne in jasne opredelitve vrednot, ki naj bi jih družba favorizirala in zasledovala (udejanjala z zakoni in sistemskimi rešitvami), niti dovolj pomembnih posameznikov (ki jim ljudje verjamejo in sledijo) in strokovnjakov, ki bi jih propagirali. Ni deklarirane družbene vrednostne orientacije in ni dovolj angažiranega javnega delovanja v tej smeri! Primarni problem je torej odsotnost jasne vrednostne orientacije družbe, sekundarni problem pa premalo delovanja v zeleni smeri.

Premalo je posameznikov in ustanov, ki bi s svojim osebnim poslanstvom ali poslovno dejavnostjo podpirali družino kot najpomembnejši element človeške združbe (sistema in države), učili za starševstvo in vzgojo ter delovali pretežno (ali vsaj tudi) preventivno. Strokovnjaki zdravniki, psihologi, sociologi, socialni delavci, filozofi, teologi in drugi se v okviru zdravstva, šolstva, sociale in drugih inštitucij sistema ukvarjajo predvsem z reševanjem akutnih primerov, posameznikov, življenj. Za preventivo pa ni časa, plačila ali drugih možnosti. Zato je neprecenljivo udejstvovanje tistih, ki ponujajo in izvajajo šole za starše, programe za kvalitetno partnerstvo in osebnostno rast, treninge nenasilne komunikacije, razvijanje socialnih veščin, empatije, asertivnosti, ... Te storitve so po mojem mnenju za odraščanje sedanjih generacij posebnega družbenega pomena. Kot take bi morale biti opredeljene in temu primerno umeščene v sisteme družbe. Družbeno neodgovorno je, da se s tem ukvarjajo predvsem naključni posamezniki, nevladne in karitativne organizacije, institucije sistema pa ne dovolj.

Družba oz. družbeni sistem lahko v veliki meri vpliva na kvaliteto življenja državljanov, v največji meri pa vsak (državljan) sam. Zato je smiselno in racionalno več vlagati v formiranje zdravih družin, kompetentnih staršev, vzgojiteljev in drugih, ki delajo z otroki in mladino.

Uporabljeno gradivo:

1. Cvetko, Heliodor: *Vloga primarne preventive za uspešno soočanje mladega človeka z življenjem*, material pripravljen za novinarsko konferenco pri Zavodu za zdravstveno varstvo Celje ob 7. novembru - Svetovnem dnevu preprečevanja samomora, Celje, november 2006.

2. Cvetko, Heliodor: *V sodelovanju je moč*, še neobjavljen prispevek ob 55-letnici Svetovalnega centra Maribor, predvidoma Maribor, oktober 2007.

3. Cvetko, Heliodor: *Česa ima slovenska mladina preveč ali premalo*, VEČER, september 2006.

4. Cvetko, Heliodor: *Razpadanje družin in "dobro" otroka*, Družina, maj 2006.

5. Nastran Ule, Mirjana: *Sodobne identitete*, Sophia, Ljubljana 2000.

DRUŽINA KOT MEDIJ VREDNOT

UVOD

Razmišljati in govoriti o družini z različnih vidikov, je postalo prav moderno. Zanimivo, glede na to, da se hkrati na ves glas razglaša novico o krizi družine, oziroma o krizi določenih manifestacij ali bolj rečeno oblik družinskega življenja. Podobno, lahko rečemo vzporedno, se marsikaj sliši tudi o krizi vrednot, predvsem tistih, ki so bile v ospredju v tradicionalni družbi, in za katere vsi vemo, da so še kako določale način življenja naših staršev in starih staršev. Ravno to je eden najbolj očitnih poudarkov socioloških in antropoloških raziskav vrednostnega sistema sodobne družbe. Če je včasih veljalo, da je vrednota določala človekovo življenje, danes velja, da človek določa, oziroma svobodno izbira svoje vrednote. Če se vrnemo na družino in poskušamo združiti obe temi, se pravi družino in vrednote, smo pri osrednji rdeči niti najinega današnjega razmišljanja - družina kot nosilka vrednot.

Najprej bi veljalo na sistemski ravni natančno opredeliti, kako in na kakšen način je družina nosilka vrednot. Nato se bova dotaknila nekaj posameznih vrednot čisto konkretno in poskusila predstaviti najin pogled na vlogo, ki jo ima sodobna slovenska družina v njihovem posredovanju znotraj sebe in navzven.

2. vatikanski cerkveni zbor je družino opredelil kot pot Cerkve. Midva meniva, da velja tudi obratno; Cerkev je torej pot družine. To pomeni, da tudi ko govorimo o vrednostnem sistemu določene družine, ne moremo mimo lestvice vrednot, kot jo je postavljala v svojem življenju Jezus Kristus, ki je za kristjane alfa in omega vsega našega mišljenja, govorjenja in delovanja. Upava si torej trditi, da bi morale naše krščanske družine v slovenski družbi pogumno prevzeti vlogo posredovalk prav konkretnega vrednostnega sistema četudi bi zaradi tega morale tvegati nekaj svoje zasebnosti, samozadostnosti in zaprtosti vase. Ali pa prav zato ...

I. DRUŽINA JE MEDIJ

Najprej bi rada razjasnila, kaj nama sploh pomeni družina (glede na sodobne tipe in modifikacije družine) in kaj v tem konkretnem primeru pomeni nosilec. Skupaj postavljava **tezo o družini kot mediju**. To pomeni, da nama družina predstavlja enega izmed nosilcev ali posredovalcev konkretnih informacij, v našem primeru vrednot in sicer v dveh smereh: po eni strani mlada družina prav kmalu oblikuje vsaj približno lestvico vrednot, ki je na začetku bolj odraz življenja, ki sta ga zakoca živela v svoji mladosti. Ta lestvica predstavlja osnovo, iz katere družina črpa, jemlje informacije, potrebne za njeno rast in kvaliteten razvoj, če se hoče obdržati in biti karseda trdna osnova novega življenja. Po drugi strani pa se ta isti vrednostni sistem kaže kot vir informacij tudi navzven - "podatki" o družini so vsaj do določene mere "na voljo" vsem tistim posameznikom in skupnostim, s katerimi pride družina v stik in jim tako hote ali nehote posreduje svoje "bogastvo".

Nedvomno sta tako Cerkev kot družina nosilki, ki z roko v roki ohranjata tradicijo, kulturo, vero, tako na družbenem kot čisto zasebnem področju. Izhajajoč iz sodobnega sveta in družbe, katere del smo, skupaj soustvarjamo to stvarnost. Učinek skupnega prizadevanja je težko merljiv, dejstvo pa je, da je naš uspeh odvisen tudi od tega, kako kaže mo svoj način življenja. To življenje je zaznamovano z **verskim načinom** izražanja, obnašanja, govorjenja ... Ali je to naše početje iskreno in v slavo in čast Bogu, ljudje hiro prepoznajo. Zato bodimo sami ponosni na to, kar smo.

Katere vrednote so danes pod vprašajem ali jih je najtežje živeti? Na to vprašanje je težko dati enoten odgovor, predvsem zato, ker vsaka posamezna družina drugače doživlja samo sebe v svojem okolju. Določene vrednote so ali bi vsaj morale biti brezpogojne, druge spet se včasih pokažejo kot zelo odvisne od okoliščin. Prepričana sva, da je bilo v vseh časih enako težko živeti vrednote, ki so brezpogojne; torej temeljno določajo našo življenjsko držo. Mogoče bi na tem mestu zopet veljalo poudariti svobodo do izbire, ki danes tako zelo in preveč zaznamuje tudi družinski vrednostni sistem. Upava si trditi, da gre za skušnjava, ki morda prevečkrat frustrira tudi kristjane, čeprav imamo v sebi morda željo po starem načinu določanja vrednot. Kljub temu pa sva prepričana, da svoboda do izbire hkrati prinaša prednost v naš čas in prostor.

Zakaj? Zunanje nalaganje vrednot in s tem določen stil življenja je preživet model že iz začetka 20. stoletja, če gremo še nazaj v čase re-

nesanse in racionalizma in začetke zavedanja o človekovi samostojnosti in avtonomnosti subjekta. Toliko bolj je naša tranzicijska postmoderna družba dobesedno alergična na "stereotipne" družbene oblike življenja, institucionalnost verskih skupnosti (v smislu Jezus da, Cerkev ne). Ta model se seli tudi na civilno sfero življenja (nizka udeležba na volitvah, mlačno doživljanje volilne pravice, dvom v oblastne strukture ...). V vsem tem tudi mi kot verniki nismo izjema, saj se dogaja nekaj podobnega z verskim življenjem. Sodobnost z odprtimi rokami sprejema razne oblike religioznega življenja razen katoliškega. Očitno imamo kristjani moč vplivati na družbeno-civilno sfero življenja in s tem posredno tudi na posredovanje določenih vrednot. Ta moč ni kar tako, saj vsem nam nalaga večjo odgovornost. Več svobode pomeni več odgovornosti in v smislu prinašalca-nosilca vrednot zahteva veliko angažiranja.

Vrednote, kot so zvestoba, svoboda, odgovornost, pravičnost, solidarnost in sočutnost, razdajanje, varnost, premagovanje egoizma ... so prevečkrat papirnato zlorabljene v **medijih**. Edini medij, ki jih ohranja v realnem obstajanju, so družine in skupnosti ali občestva, ki jim te vrednote določajo vsakdanji način in smisel bivanja-obstoja. Družina je vrednota sama na sebi in hkrati posreduje - je medij za lestvico vrednot.

II. CERKEV - ŽUPNIJA - DRUŽINA: NOSILCI VREDNOT IN NJIHOVI IZZIVI

Lestvica vrednot določene družine je odvisna od okoliščin, v katerih družina živi, od dveh zgodovin, ki sta ju prinesla s seboj zakonca in od vzgojnih načel, ki sta jih oba doživela ter ponotranjila. Sociološke raziskave vrednot vedno znova dokazujejo, da sodobni človek kljub zagovarjanju "pravice do izbire" in skorajda neomejene svobode v izražanju pripadnosti in ljubezni, še vedno postavlja na prvo mesto v svoji lestvici vrednot ravno družino. Izvorno ali tisto, ki jo je (bo) sam ustvaril?

Vrednote, ki počlovečujejo posameznika in prek njega občestvo, zahtevajo od vsakega udeleženca v procesu posredovanja zvestobo in vztrajnost v drži in ne dopuščajo malodušja in polovičarstva. Predvsem zato, ker prilagajanje trenutnim razmeram in obračanje po vetru "konkurenčnim ponudnikom" viša vrednost. Poleg tega so vrednote, ki jih je Jezus dovršil s trpljenjem, smrtjo in vstajenjem povsem nezdržljive s ponudbo, ki jo po medijih javnega obveščanja vsiljuje potrošniško liberalni čas. Iz tega sledi, da so ponavadi vrednote vere, narodne zavesti,

domišljije, ustvarjalnosti na zelo nizkem mestu lestvice vrednot posameznika, kar se tiče posredovanja vrednot med generacijami. Kakšna od teh se morda še najde med ponudbo, vendar je njena konotacija podrejena izključno v potrošnike namene.

Občutek imava, da sodobni slovenski kristjan ne vidi vere kot nekaj, kar bi bilo potrebno najprej posredovati svojim otrokom - prej delovne navade, poštenost, samostojnost ... ali vera ne vsebuje vsega tega? Da, ampak ne v zavesti ljudi! Vera predstavlja zgolj versko (cerkveno) prakso, ne pa lestvice zelo počlovečujočih vrednot.

Mogoče bi se tu za kratek čas pomudila pri že leta perečem problemu sloventva in hkrati sodobne družine. Težava nizke natalitete je sicer mnogostranska, pa vendar jo je mogoče interpretirati tudi s perspektive lestvice vrednot znotraj sodobne družbe. Če pustimo ob strani ekonomski položaj mladih družin, socialne okoliščine in čisto objektivne okoliščine, v katerih se znajdetata mlada zakonca ... se mladi ne odločijo za večje število otrok, ker so zaradi vpliva družbe ugodja zvišali svoje kriterije glede tistih dobrin, ki naj bi jih bili deležni njihovi otroci. To pomeni, da je popolnoma razumljivo, da starši svojim številnim otrokom ne bodo mogli nuditi vsega tistega, kar so si kot straši "zadali", oz. tega, kar baje sodobni otrok nujno potrebuje: hi-tech, igrače, kvaliteten vrtec (po možnosti zasebni, katoliški), počitnice vsaj dvakrat letno, v času šolanja - glasbena šola, športni klubi, aktivnosti, ki spodbujajo otrokovo ustvarjalnost, skratka vse tisto, brez česar otroci res ne morejo in kar jim je pač treba nuditi. Takšno mišljenje prevladuje v najinem okolju, mogoče je na podeželju še vedno drugače.

Družina v prvi vrsti potrebuje pomoč. Kot skupnost in kot "seštevek" posameznikov! Kot skupnost je pot njene odrešitve v povezovanju z drugimi družinami - tu nastopa kot glavni posrednik Cerkev! Ne zgolj kot občestvo, v okviru katerega krščanska družina pridobiva "verske" dobrine, se pravi kot servis za zakramente, pač pa najprej kot odprta skupnost enako mislečih, enako trpečih, enako upajočih.

Cerkev in družina sta skupnosti, ki sta v temelju povezani ena z drugo, zato je nesmiselno govoriti o tem, kaj naj oz. lahko družina pričakuje od Cerkve, brez hkrati postavljenega vprašanja - kaj lahko Cerkev pričakuje od družine. Dokler se družine ne bodo odločile zavestno, svobodno, predvsem pa z veseljem vključevati se v lokano Cerkev oz. župnijo, do tedaj od nje nimajo kaj pričakovati.

Težko od Cerkve pričakujemo, da bo delovala propagandno in tržno kot ostali sodobni ponudniki uslug, se pravi, da bo reklamirala svojo ponudbo toliko časa in na toliko različnih načinov, da se bodo družine aktivno začele vključevati v njeno življenje in jo poživile. Materilane dobri ne v reklamah, ki vabijo v raj nakupovalnih in zabaviščnih centrov, bodo vedno atraktivnejše od ponudbe, ki jo ima na razpolago kristjan - zvesta priča Kristusovega nauka.

Po drugi strani je pot Cerkve (tudi in še posebej primorskih župnij) vedno bolj družina, saj ravno družina lahko reši problem pomanjkanja duhovnih poklicev, zamorjenih župnij in obupanih duhovnikov.

Postavlja pa se nama tudi vprašanje, na kakšen način so lahko krščanske družine zgled oz. vabljive za sodobno slovensko družbo nasploh. Nikakor, če svojih krščanskih vrednot ne živijo dejansko, očitno in ponosno, to je z veseljem. Kristjanom se najpogosteje očita, da svoje vere ne živijo, da so kristjani samo, dokler ne stopijo iz cerkve in takrat navadno ukrivljenih drž in mračnih izrazov na obrazih. Ne gre za to, da moramo kazati navzven lažno veselje in srečo; ampak moramo dejansko notranje čutiti veselje nad srečanjem z Bogom v najsvetejših skrivnostih, ki nam jih je Jezus zapovedal obhajati z naročilom: "To delajte v moj spomin!"

Odgovornost Cerkve za družinsko pastoralo mora imeti svojo oporo tudi v hierarhično višjih predstavništvih. V mislih imava predvsem vlogo škofij in kot nacionalno najvišji organ škofovsko konferenco, ki ima kot taka največ odgovornosti za omenjeno področje pastoralnega delovanja in poslanstva Cerkve. Izzivi družine so komplementarni z izzivi Cerkve! V kolikor obstajajo tovrstne institucionalne ureditve, lahko rečeva in trdiva, da njihovega delovanja in angažiranja v župnijah ni čutiti. Ta naloga Cerkve na Slovenskem seveda ni lahka, je pa nujno potrebna.

III. VREDNOST IN VREDNOTA DANES

Posvetimo sedaj nekaj pozornosti konkretnim vrednotam, ki so po najinem prepričanju bistvene za gradnjo in ohranjanje družine kot trdnega in trajnega sistema. Osredotočila se bova na tiste vrednote, za katere misliva, da so dejansko najbolj na udaru vpliva sodobne družbe potrošništva in liberalizma.

Zvestoba, najprej seveda kot zvestoba med zakonskima partnerjema. To je začetek trdnosti družine kot zaključenega sistema, ki je pogoj

za varnost. Oče in mati živita svojo medsebojno zvestobo kot vrednoto vseh vrednot, saj se zavedata, da na ta način posredujeta svojim otrokom doživljanje zvestobe kot nekaj svetega in dragocenega. Otrok, ki srka vase vrednost zvestobe, ne bo nikoli imel težav pri zvestobi do prijateljev, zvestobi v molitvi, zvestobi dani besedi in nenazadnje vedno bo ostajal zvest samemu sebi, to se pravi zvest svojim odločitvam. V perspektivi odnosa določene družine z njenim okoljem torej tudi do družbe nasploh, je nujno poudariti, da je v primeru vrednote zvestobe družina še posebej jasen in očitien medij: v sodobni družbi se niža vrednost te vrednote, zato so krščanske družine, kjer zvestoba resnično pomeni nekaj svetega, lahko za družbo pravi blagoslov.

Svoboda v odgovornosti: karkoli mislim, govorim in počnem, ima močan vpliv na druge družinske člane, zato se moram zavedati, da se moja svoboda konča, ko trči ob svobodo drugega. Kar se tiče vzgoje, je v tem smislu otrokom treba ponotranjiti čut za sočloveka, njegove potrebe in probleme, ki naj bi vedno stopili na mesto pred mojimi lastnimi. Na tem mestu bi želela opozoriti na eno od ključnih odgovornosti Cerkve, in sicer na njeno misijonsko poslanstvo v današnjem svetu. Vrednote v nauku Cerkve ostajajo nespremenjene. Toda Evropa, katere del smo, je ta model vrednot preživela in nadomestila s francosko revolucijo in postavitvijo civilne dimenzije nad versko-religiozno. Še več, civilna pobuda je bila nad religiozno in evropski človek 21. stoletja je plod mešanice najrazličnejših modelov. Zato je naša naloga tukaj in zdaj, da lestvice vrednot resno premislimo in na te vrednote pripenjamo krščansko vsebino ali vsaj poiščemo verske poudarke. Nedvomno težka naloga tako za klerike kot laike, saj bo morala Cerkev v tem načinu prepoznati nekaj, na čemer lahko gradimo krščanstvo.

Solidarnost in sočutnost: je tesno povezana s prejšnjo, navezuje pa se predvsem na odnos med generacijami, ki je danes v veliki krizi. Starši ne znamo več prenašati na otroke naravnega čuta za starejše, spoštovanja, ki je bilo nekoč samo po sebi umevno in nikoli postavljeno pod vprašaj. Danes je dober odnos med generacijami v isti družini preveč pogojen z različnimi dejavniki. Odvisen je od okoliščin, ki vsakodnevno zadevajo mlado družino, hkrati pa se v ta isti vsakodnevni ritem "stari" ne morejo vključevati na enak način in te vrste konflikti se interpretirajo kot nezmožnost živeti skupaj. Kaj pomeni prilagajanje, kompromisi in "potrpeti", ni več aktualno, ni več zanimivo. Mlada družina zato teži k samostojnosti, neodvisnosti, hkrati pa to prinaša s seboj zapr-

tost vase (nuklearna družina) in samozadostnost z negativnim prizvokom. Če se mladi ne znamo več približati starejšim, kako bomo nekoč lahko to isto vrednoto pričakovali od naših otrok. To se ni začelo z našo generacijo ampak vsaj z eno prej. Dela se velika škoda, saj na ta način družina kot razširjena skupnost z močno socialno podporo propada, vedno bolj pa so razširjene male celice, ki ne znajo vzpostavljati kvalitetnih odnosov s svojim okoljem. Namesto tega svojim otrokom privzgajajo egoizem, sebičnost in vse tisto, kar je nasprotno solidarnosti. Na vseh teh področjih država nadomešča vlogo razširjene družine, ki je nekoč znala poskrbeti za vzgojni in skupnostni način življenja. Prav ta model družino sili v vse večjo osamo, oziroma uporabnika države kot servisa na vzgojno izobraževalnem področju. Navznoter pa povečuje avtonomnost partnerjev in njunih pravic, ki jih daje država zakonu kot temeljni instituciji družbe. Zaradi te sterilne osamitve tudi toliko zlorab v samih družinah, saj ljudje dejansko nimajo več nikjer prostora za odkrit pogovor, zaupanje ipd. Naša naloga je, da v sklopu socialnega dialoga z državo opravimo svoj del naloge. Pri tem pa je vloga laikov, da ta dialog vsebinsko in tehnično izvedejo in uradna Cerkev prevzame vlogo "sponzorja".

Pravičnost in poštenost: zdi se, da se danes ti dve vrednoti nekoliko zamegljujeta, ne da bi se izgubljali, vendar dobivata določene odtenke, ki nekako ne sodijo zraven ... poštenost in pravičnost da, vendar ne za vsako ceno. Zopet je bolj pomembna moja korist, moje ugodje, moja "sreča" pred občečloveško. Zato biti pošten ali pravičen do drugih ni več tako brezpogojna vrednota - odvisna postaja od mene samega ... To se začne že v družini. Otroci naj bi doma imeli izkušnjo brezpogojne pravičnosti in poštenosti, ne da je oboje odvisno od volje, razpoloženja ali "časa" staršev. Okoliščine se lahko vsak dan spreminjajo, biti pošten in pravičen do drugih družinskih članov, pa mora ostati stalnica. Tu pa seveda nastopa še ena pomembna vrednota - **doslednost**. Gre skorajda za sinonim poštenosti ... kar rečem, to držim, za kar se odločim, od tega ne odstopam, četudi sem utrujen, jezen na partnerja, sodelavca, šefa ..., doma je treba dati mesto doslednosti do družinskih članov. Na ta način sam sebe postavim kot *vrednega zaupanja*, predvsem pa kot človeka, ki *trdno stoji za svojimi besedami, ki se ne obrača po vetru*, ki ima *jasna stališča, ki misli s svojo glavo, ki ni čredni človek*. Zakaj je to tako pomembno za prihodnost naših otrok? Zaradi ...

Varnost. Mora biti doma v vsaki družini. Je tisto, kar otroci dobesedno zahtevajo od svojih strašev. Zaradi občutka varnosti se postavljajo meje, zaradi varnosti se mej dosledno držimo. Če otrok nima občutka varnosti, bega in išče nekaj, na kar bi se oprl. Nujno potrebuje okvir, ki ga bolj vodi kot dejansko omejuje v njegovem raziskovanju sveta. Brez tega okvira mu ne more nikoli postati jasno, kaj dejansko družina je, kaj pomeni imeti starše, ki te ljubijo, čeprav ti ne nudijo vsega ... Oče in mati, ki nudita svojim otrokom brezpogojni občutek varnosti, sta lahko brez skrbi tudi, ko se otrok začne od njiju oddaljevati in se poda na lastno pot. Tak otrok je zaradi svoje varnosti samozavesten, ima dobro samopodobo, predvsem pa misli s svojo glavo. Varnost pa ne pomeni pretiranega zaščitništva. Meje nasprotno omogočajo odpiranje v svet, vendar vse ob svojem času. Meje omogočajo otroku srečanje s svetom, takrat ko je s svojim telesom, dušo in duhom nanj pripravljen, ne pa takrat, ko ga svet vase prvič povabi.

ZAKLJUČEK

Družina je prostor in čas, kjer živimo vse tisto, za kar se nam zdi vredno živeti. Živimo torej svoje vrednote, bodisi tiste, ki so nam jih posredovali naši starši, ali tiste, ki smo jih za dobre in plemenite spoznali sami. Kristjani seveda v ospredje postavljamo Jezusov nauk in s tem prav konkreten sistem vrednot. V tem razmišljanju sva poskušala predstaviti najin pogled na družino kot medij določenih "podatkov", ki krožijo znotraj posamezne družine in ki nas delajo boljše ljudi in boljše kristjane. Čeprav je očitno dejstvo, da družina sama na sebi ostaja prva na lestvici vrednot velike večine ljudi, pa se včasih zdi, da gre le za zunanje deklariranje, ne pa za dejansko razumevanje družine kot vrednote vseh vrednot. Ko namreč postaviš neko vrednoto na prvo mesto, naj bi to pomenilo, da tako tudi živiš svoje vsakdanje življenje, se pravi, da tej vrednoti podrejaš vse svoje ostale interese, želje, ambicije in potrebe. Pa vendar se prepogosto zgodi, da ostane družina kot skupnost odrinjena na drugo mesto, za inetrese posameznih družinskih članov. Tako se izgublja posredovalna moč družine kot nosilke vrednot. Da pa vse skupaj vendarle ne bi izgledalo tako črnogledo in brezupno, sva osvetlila nekaj konkretnih vrednot, ki se nama zdijo še vedno žive in pomembne za ohranjanje trdnega družinskega sistema. Prepričana sva, da za družino velja prav ista obljuba, kot jo je Cerkvi dal Jezus Kristus. Tudi družini v sodobnem času grozijo razna "peklenška vrata", ki bi jo kot zelo občut-

ljivo in ranljivo skupnost lahko že zdavnaj dokončno uničila. Pa vendar družina ostaja pod varstvom Božje previdnosti, saj je bila od začetka del njegovega načrta in jo je sam ustanovil kot prostor uresničevanja vsega tistega, kar je dobrega namenil človeku. Zato se nam za njeno prihodnost vendarle ni bati.

PASTORALA ZAKONCEV - PASTORALA MOŠKIH

Vrednote posnemamo, ne učimo se jih

Danes opažamo zanimiv pojav. Družina je na mnogih lestvicah vrednot uvrščena najvišje in hkrati je danes skoraj vsak drug partnerski odnos oblikovan kot zunajzakonska skupnost. Ali je zaradi tega družina v krizi, ali pa to kaže, da so v krizi vrednote? Najverjetneje ne eno ne drugo. Gotovo pa primer govori o tem, da smo priča nečemu, čemur pravimo odsotnost življenja po vrednotah. Kaj to pomeni? Otrok se bo 'naučil' tistih vrednot, ki jih bo videl, doživel, izkusil, še posebej v domači družini. Globoko v sebi bo čutil potrebo po odnosu, ker je to hrepeneje zapisano globoko v človekovo psihično strukturo, a hkrati je doma priča nečemu, česar sam ne bi rad ponovil.

Če danes vprašamo mlade ali tiste, ki so oblikovali zunajzakonske skupnosti, koliko od njih bi radi imeli tako družino, tak zakonski odnos, kot je bil doma, med mamo in očetom, je teh verjetno bolj malo. Prvi in zelo zaznamujoč model, kako biti moški ali ženska, kako biti oče ali mama, sta naš oče in mama. Če pa ona dva predstavljata neustrezen modela moškosti oz. ženskosti in se odraščajoči otrok noče identificirati z njima, s kom pa naj se identificira? Zato zavlačevanje s formalno odločitvijo za zakon lahko razumemo tudi kot zavračanje nečesa, kar je doma pomenil zakon: razočaranost, osamljenost, žalost, odtujenost, nerazumljenost. Ko se kdo s temi mladimi odkrito pogovori, jim da upanje, da jim ne bo treba vsega ponoviti oz. v tem vztrajati, da je vse to mogoče preseči in ustvariti v odnosu tudi nekaj novega, potem se nekoliko lažje odločijo za poroko. Za to pa sta potrebni dve stvari:

a) **Zavedanje lastne dediščine:** kaj prinašam od doma; katere strahove in dvome in o tem z lastno ženo in možem spregovoriti. Le če bosta mož in žena vedela za bolečino drug drugega, bosta lahko sočutna drug do drugega, kar je pogoj za prijetno zakonsko sobivanje.

b) **Izkušnja drugih zakoncev.** Treba je spoznati in videti zakonce, ki se razumejo, pogovarjajo in so zadovoljni. Treba je vedeti, da taki zakonci res obstajajo. Da je to dosegljiv ideal.

Če zakonca v domači družini nista imela vzgleda za dober zakon, potem je toliko pomembnejše, da sta pozorna na ti dve omenjeni točki. Zato je tudi z vidika pastorage zakoncev pomembno, da se vzpodbudi delitev izkušenj med različnimi zakonskimi pari, v smislu zakonskih skupin, srečanja družina in pričevanja zakoncev. Namreč mnogim zakoncem je v veliko vzpodbudo ali motivacijo izkušnja drugih parov, še posebej vrstniških parov. Zanimivo je, da so srečanja zakoncev ali družin skoraj vedno zelo dobro obiskana in prijetna, če nam le uspe nagovoriti zakonce, da se do neke zdrave mere odprejo in si izmenjajo izkušnje.

Pastorala zakoncev - pastorala moških

Tu se odpira naslednji izziv, ki nam ga ponuja delo z zakonci. Kako pridobiti ali nagovoriti moške? Pogosto se nam morda zdi, da moramo biti realni: možakarje bomo pridobili, ko gre za prekrivanje cerkvene strehe ali če jih povabimo v župnijski gospodarski odbor, druge dejavnosti in pobožnosti, so pa bolj za ženske ali starejše moške. Zato jih nehamo siliti v neke dejavnosti, kjer bodo morali govoriti, pač niso taki, pa zaradi tega niso nič slabši.

To, da niso slabi, drži, vendar pa danes dobrega odnosa brez pogovora ni. Morda bo žene potrpeła, otroci pa ne bodo. Nekoga v družini bo ta očetov molk zaznamoval. Nič nenavadnega je, če potem eden izmed otrok odgovori s pretiranimi 'kričanjem'. Zato je treba biti do moških zahteven.

Kateri moški pridejo na zakonsko terapijo oz. se odločijo, da bodo govorili o svojih čutenjih...? To se zgodi v tistih družinah, kjer se žena odloči, da se bo nekaj spremenilo; kjer pride v stik z lastno osamljenostjo v zakonu, razočaranostjo, krivico, da je tako in nazadnje z jezo (to ni enako vpitju), ki ji pomaga pri odločnosti in preudarnosti. Zato moškimi, od katerih ne zahtevamo, da govorijo, da ne ubesedijo svojih čutenj, svojega verskega prepričanja, popuščamo. To je tako, kot če otroku, ki je priden v kuhinji in na njivah, spregledamo, da ima v šoli tri graje.

Tehnična opravila - čustvena varnost

Za moškega je varno biti za ogradami tehničnih opravil in gmotne skrbi za družino. Ampak to še ni oče ali mož. Če ta mož in oče skrbi zgolj za omenjene stvari, potem skrbi predvsem zase, čeprav se to sliši

morda žaljivo. Ta oče se ukvarja s tistimi področji, kjer se počuti kompetentnega, kjer ni nevarnosti, da bi prišli do njegovih ranljivih točk.

Biti mož ali oče, pomeni, da se odzivaš na vse stvari, ki se dogajajo s tvojo ženo ali otroki. Veliko lažje je od jutra od večera delati, kot pa eno uro sedeti z otrokom, ki mu ne gre najbolje v šoli in mu zvečer očistati, kako se oče in mama trudita zanj, on pa lenari. Veliko lažje je ženi kupiti drago stvar, kot pa z njo eno uro sedeti na kavču in se pogovarjati ob ugasnjem televizorju.

Zakaj moški molčijo?

Dvajseto stoletje je bilo v Sloveniji zaznamovano z odsotnostjo očetov: veliko jih je padlo v prvi, med in po drugi svetovni vojni in veliko jih je šlo v tujino bodisi kot politični ali ekonomski emigranti. To je bil za odraščajoče sinove velik primanjkljaj. Niso videli lastnih očetov, kaj pomeni biti oče ali kaj pomeni biti moški: kako govoriti, kako se obnašati, kako regulirati lastna čutenja in podobno.

Drug morebitni razlog je različna vzgoja sinov od hčera. Dečki ne smejo jokati, morajo biti pogumni, čustva morajo skrivati, o strahu ne smejo govoriti, medtem ko jo to bilo pri deklicah pogosto prav nasprotno. In ko ti sinovi odrastejo, se poročijo, so kar naenkrat spodbujani k čustveni izmenjavi oz. k pogovoru. Povsem razumljivo je, da se ne znajdejo ali če vztrajajo pri prvotno naučenem modelu iz otroštva.

Naslednji morebitni razlog je ogromno nakopičenih in neizgovorjenih krivic, zatiranje in ponižanje, ki so jih doživljali naši dedje in očetje. Ne prestano so morali služiti in se boriti za tuje interese in za tuje gospodarje: za avstrijske in ogrske gospodarje (soška fronta, ruska fronta, podložništvo), svetovna gospodarska kriza, politične diktature, služenja vojaškega roka v JNA ... Koliko je še danes nakopičene te jeze, besa, gneva in bolečin pri teh moških ali pri njihovih sinovih (sinovi preživelih holokavsta, sanjajo o razmerah v taborišču, pa jih tam sploh ni bilo). In v tem duhu je treba razumeti ta molk. Če bi začeli govoriti, bi skoraj gotovo morali spregovoriti tudi o tem, česar pa jih je strah (v tem smislu lahko tudi razumemo cca 180.000 alkoholikov v Sloveniji - 'pomirjevalo' za neizgovorjene bolečine). Vendar ravno zaradi vseh teh bolečin morajo spregovoriti, ker se sicer tega ne razbremenijo, trpijo njihove družine in nosilci teh travm bodo še njihovi potomci.

Kdaj moški spregovorijo?

Prej omenjeno potrjujejo tista srečanja zakoncev, kjer se poleg drugega programa, odločajo tudi za delo po skupinah ločeno po spolu. Možje oblikujejo svojo skupino, žene pa svojo skupino, kot včasih 'stanovska' srečanja. Medtem ko ženske ponavadi dokaj hitro začnejo pogovor na določeno temo, vendar z več zadrege kot če bi bili zraven še možje, se možje kar nekaj časa obotavljajo, preden se odprejo in si zapajajo. Vendar ko pride do te točke se tam zares zgodi srečanje, kjer se medsebojno povežejo in si izmenjajo izkušnje. Podobne izkušnje so tudi v terapevtskih skupinah za moške, storilce nasilja ali moške s težavami v zakonskih odnosih. Prvo srečanje v teh skupinah je vedno težko, medtem ko so vsa naslednja srečanja izredno prijetna, osebna in dragocena. Pa ne gre za skupino izobražencev, ampak preprostih mož in očetov, ki so delavci, kmetje in nekaj višje izobraženih. Zanimivo je, da je prav v moških skupinah najmanj izostankov, da so najbolj osebni in iskreni, bolj kot pri skupinah, ki so mešane ali so samo ženske.

Podobne so tudi izkušnje ameriškega frančiškanskega duhovnika Richard Rorha,⁴⁸ ki v svojih knjigah omenja izkušnje z raznih potovanjih po različnih kontinentih ter o odnosu moških do svojih očetov. Na Japonskem, kjer je vzgoja sinov skoraj izključno domena mater, se pogrešanje očetov in hrepenenje po njih kaže v tem, da tamkajšnji moški iščejo kakršnokoli priložnost za medsebojno druženje, tudi na škodo družine, da si izkažejo medsebojno solidarnost v tem manjku in za skupno pijančevanje, da to pogrešanje utišajo.

Na Jamajki, pravi Rohr, se isti problem zrcali na drugačen način. Tam je še ne dolgo nazaj bilo težko govoriti o zvestem očetu, o moškem, ki bi bil vreden zaupanja. Tam je namreč bila večina družin uničenih - posledica suženjstva. In takrat je bilo težko govoriti o Bogu Očetu in o Jezusu na način, da bi ljudje lahko razumeli in to živeli. Zato se je tam v katoliški Cerkvi vedno govorilo le o Mariji.

Kot zdrav odnos pa vedno omenja odnos med Bogom Očetom in Jezusom, kakor je razvidno iz srednjeveških upodobitev, kjer je Kristus bil pogosto upodobljen tako, da ga v ozadju pod rokami podpira Bog Oče in kakor lahko beremo v evangelijih:

⁴⁸ Rihchard Rohr je ameriški frančiškanski duhovnik, voditelj duhovnih vaj. Leta 1971 je ustanovil skupnost New Jerusalem, ki je danes ena najpomembnejših laičkih krščanskih skupnosti v ZDA. V slovenščino sta prevedeni dve njegovi knjigi: Kdo je kdo po eneagramu?, Salve, 1995; Moški na duhovni poti, Tangram, 2005.

- a) Bog Oče o Sinu: "Ti si moj ljubljeni Sin, nad teboj imam veselje."
(Mr 1, 11)
- b) Jezus o odnosu z Bogom Očetom: "Jaz in Oče sva eno." (Jn 10, 30)

Odločitev in odgovornost

Ne glede na razumske ali čustvene vidike je zakon poslanstvo in zakrament. Ravno zaradi tega pa je nujno, da tako mož in žena naredita vse, da ta zakramentalni odnos zaživita v vsej polnosti, četudi je treba kdaj iti 'preko sebe' in narediti nekaj, kar je morda za moža neobičajno in nevsakdanje.

PASTORALA DRUŽIN Z OČMI STARŠEV

Uvod

Živimo v svetu, v katerem razen v Cerkvi (poleg župnijskega življenja štejem sem še katoliške organizacije in združenja...) skorajda ne moremo najti vzpodbud in podpore za krščanski način življenja. Zaposleni starši v službi, otroci v vrtcu in šoli v tem okolju preživimo večji del svojega budnega časa in smo tako močno izpostavljeni njegovim vplivom.

Zato se je potrebno zelo zavestno in načrtno truditi in vedno znova odločati za življenje iz vere, ki pogosto narekuje vsaj malo drugačno držo, kot nam jo ponuja svet okoli nas. Osamljeni plavalec proti toku hitro lahko omaga, zato je podpora in pomoč Cerkve pri tem danes izredno pomembna in potrebna.

Stanja seveda ne gre dramtizirati, saj so Cerkev in kristjani v zgodovini že večkrat bili v podobnem položaju in tokrat nas celo nihče ne preganja ali nam streže po življenju zaradi naše vere. A izzivi so vendarle drugačni kot v bližnji preteklosti in nanje se moramo odzvati današnjemu času in človeku primerno.

Če želimo, da bodo naša pastoralna prizadevanja obrodila sadove, je pomembno, da s pastoralnimi dejavnostmi podpremo vse generacije v družini - starše kot zakonce in kot starše, otroke, mladostnike, mlade, ki stopajo v samostojno življenje.

Nimam čudežnih receptov, kot mož in oče štirih otrok, ki sem bil in sem vključen v različne pastoralne dejavnosti v Cerkvi, imam nekaj izkušenj in kakšno misel, ki bo morda vredna tudi vašega premisleka. Poskusil bom predstaviti nekaj dobrih praks, ki bi jih veljalo posnemati in opozoriti na nekatere slabe prakse, ki bi se jim vsaj po mojem prepričanju morali izogibati.

Živ in trden zakon - temelj družine

Temelj vsake krščanske družine je živ in trden zakon staršev, ki temelji na ljubezni kot dokončni in vsakodnevni odločitvi za sozakonca.

Strokovnjaki za zakonska vprašanja opozarjajo, da je za živ in trden zakon nujno potrebno, da sta zakonca drug drugemu na prvem mestu in da šele potem pridejo na vrsto otroci in vse drugo. Zakon je ustanova, ki je v prvi vrsti namenjena zakoncema, otroci pa so lahko njen sad, ne pa osnovni namen.

Danes ob obilici obveznosti, ki si jih precej nakoplujemo tudi sami, na to pogosto pozabljam in zanemarjam svoj zakonski odnos, kar se pozna tudi na kakovosti drugih področij našega življenja.

Zato je ena izmed najpomembnejših nalog pastorale družine podpora in pomoč zakoncem pri ohranjanju in razvoju živega in trdnega zakona in medsebojne ljubezni.

Zakonske skupine in duhovne vaje za zakonce

Življenje Cerkve v majhnih občestvih se kaže kot ena izmed zelo pomembnih oblik sedanjega in prihodnjega življenja Cerkve in kristjanov v njej. Ta način zelo dobro odgovarja na potrebo krščanskih zakoncev, ki za vztrajanje v življenju, ki je drugačno od prevladujočega vzorca v njegovi okolici, potrebujemo neko občestvo, v katerem se medsebojno vzpodbujamo, si v medsebojnem zaupanju izmenjujemo izkušnje, ob branju in premišljevanju Svetega pisma odkrivamo, kaj nam Bog po njem sporoča za naše življenje.

Zato sem prepričan, da je sodelovanje zakoncev v zakonskih skupinah oziroma občestvih ena izmed izredno pomembnih oblik pastorale zakoncev.

V Sloveniji poznamo več poti in praks zakonskih občestev in vemo tudi, da na dolgi rok niso vse enako dobre in uspešne. Ko začnemo z novo zakonsko skupino, je zato smiselno uporabiti najbolj preizkušene vzorce.

Po lastnih izkušnjah in na podlagi izkušenj, o katerih so mi pripovedovali drugi zakonci, zelo priporočam način, po katerem že preko 30 let živijo zakonske skupine Najina pot. Podrobnejše informacije lahko vsak dobi pri patru Vitalu Vidru, na kratko pa lahko govorimo o naslednjih temeljnih delovanja teh skupin:

- branje in premišljevanje Svetega pisma ter izmenjava misli o tem med člani skupine,
- pogovor o temah iz zakonskega življenja,
- ko eden govori, vsi ostali poslušajo, pripovedi oziroma izkušenj

posameznega para drugi ne komentirajo, ampak jih sprejemajo in se ob njih bogatijo,

- zaupanje med člani skupine, da v skupini povedano tam tudi ostane,
- za skupino je velika obogatitev, če je prisoten tudi duhovnik, katerega prispevek je še posebej dragocen pri pogovoru o odlomku iz Svetega pisma. Poleg tega lahko pomaga z odgovori na vprašanja zakoncev glede cerkvenega nauka.
- Letni obisk duhovnih vaj za zakonce.

S tem zadnjim temeljem življenja zakonskega občestva pa smo prišli do drugega zelo dragocenega sredstva za ohranjanje trdnosti in svežine zakona - duhovnih vaj za zakonce.

Duhovne vaje so za zakonce posebej blagoslovljen in milosten čas, ko si zakonca vzameta nekaj dni časa zase in za srečanje ter pogovor med seboj in z Bogom ob pomoči duhovnega voditelja. To je čas, ko se lahko pogovorita o vsem, za kar v naglici vsakdanjega življenja ni dovolj časa, čas za poživitev in poglobitev odnosa med seboj in z Bogom.

Vzpodbujajte zakonce k vključevanju v zakonske skupine ter k obisku duhovnih vaj za zakonce ter jim pri tem pomagajte!

Župnijski dan zakoncev - praznovanje jubilarcev

Da bi zakon vsem v župnijskem občestvu približali kot vrednoto in dragocenost, ga moramo znati tudi praznovati in ga počastiti zakramentu primerno. To lahko naredimo z župnijskim dnevom zakoncev oziroma praznovanjem zakonskih jubilejev.

Na praznovanje povabimo vse zakonce, osebno pa povabimo vse jubilate v tekočem letu (1., 5., 10., 15., 20. ... obletnica poroke). Na tako praznovanje lahko povabimo tudi zakonce, ki so se morda nekoliko oddaljili o Cerkev, saj je ravno praznovanje in veselje lepa priložnost za vzpostavljanje stikov.

Praznovanje je lahko pri župnijski maši, kjer poudarimo zahvalo za skupno prehojeno pot in poskrbimo za vzpodbuden nagovor zakoncem. Po možnosti vsaj kdaj povabimo kakšnega ustreznega gosta, ki lahko zakoncem spregovori o kakšni pomembni zakonski temi in jim tako pomaga ohranjati zakon živ in svež.

Prisotnost različno starih zakoncev je pričevanje o zmožnosti trajne zvestobe v krščanskem zakonu tudi danes.

Zaključimo z družabnim srečanjem med zakonci v župniji in po možnosti v tem času poskrbimo za kakšen program za otroke, da zakonci začutijo, da je praznik namenjen prav njim in so še bolj sproščeni.

Prevetritev vprašanj moralnega nauka s področja zakona

Zakonci se večkrat znajdemo pred vprašanji, kaj je prav in kaj ni, kaj je bolj in kaj manj prav oziroma narobe. Ko v takih trenutkih iščemo odgovore v cerkvenem nauku za področje zakona, se marsikdaj ne moremo znebiti vtisa, da v njem ni vse enako trdno in jasno utemeljeno na Jezusovem nauku in Svetem pismu.

Prepričan sem, da bi zakoncem naredili veliko uslugo, če bi v moralnem nauku Cerkve za zakonce premislili, kaj je res Kristusov nauk in je zato resnično in trajno veljavno, kaj pa je zgolj človeško in se je v teku stoletij nabralo kot vpliv posameznih obdobj in zunanjih vplivov različnih miselnih tokov (npr. gnoza in stoia ...), ki jih Cerkev, kljub temu, da je te tokove sicer zavrnila, že stoletja nosi s seboj, čeprav s krščanstvom nimajo nič zares skupnega. Proces tega čiščenja se je z drugim vatiškanskim koncilom že začel, a gotovo nas na tem področju čaka še veliko dela.

Starši - prvi vzgojitelji in kateheti

Za otroke je zgled staršev gotovo ena izmed najboljših in najpomembnejših oblik kateheze. Žal, pa smo starši v smislu domače verske vzgoje pogosto nebogljeni, imamo prešibko versko znanje in ne vemo, kako se česa lotiti, zato pri gradnji "domače Cerkve potrebujemo pomoč Cerkve".

Redna pozornost do staršev

Starši smo danes v povprečju razmeroma precej obremenjeni in veliko odsotni od doma, zato ni primerno, da bi nas še Cerkev dodatno trgala od doma več, kot je nujno potrebno. Zato menim, da je vsaj za redno pastoralo staršev treba izkoristiti priložnosti, ko so starši že tako ali tako prisotni:

- pridige pri nedeljskih mašah,
- roditeljski sestanki za verouk (lahko tudi za več razredov hkrati) enkrat ali dvakrat na leto so lepa priložnost, da na njih nekaj pozornosti namenimo pomoči in vzpodbudi staršem pri oblikovanju domačega bogoslužja oziroma molitve, npr., v adventnem in postnem času, uporabi liturgičnega zvezka kot vodnika skozi cerkveno leto ...

Občasne oblike

Dobrodošlo bo, če občasno pripravimo tudi kakšen bogatejši program za starše, kot npr.

- šola za starše,
- del misijona v župniji posvetimo staršem,
- predavanje ustreznega gosta.
- Priprava na krst je za mnoge starše, žal, prvi stik z župnijo oziroma župnikom po poroki. Naj ne bo le tehnična priprava dogodka! Izkoristimo jo kot priložnost za vzpodbudno in navdušujoče srečanje, saj bo naslednja priložnost za osebno srečanje z mnogimi izmed teh staršev šele nekaj let kasneje ob vpisu k verouku.

Odnos župnijske skupnosti do staršev in družin

V Cerkvi pogosto slišimo vzpodbude za odločanje za večje število otrok. Žal, to marsikje ostane le pri besedah, na praktični ravni župnijskega življenja pa ne pride vedno do izraza.

V mislih imam različne slovesnosti ob zakramentih, ko sta prvo sve-to obhajilo in birma, ki so ponekod izvedene skoraj kot nekakšna storitev župnije za otroke oziroma njihove starše, ki jo morajo ti izdatno plačati, namesto da bi župnijsko občestvo kot celota pripravilo slovesnost ob napredovanju njegovih najmlajših članov. (Nobene potrebe ni, da bi, npr., okrasitev cerkve, darilo za spomin na prejem zakramenta, ministrante in še kaj drugega morali plačati samo starši. V mnogih župnijah se zelo dobro obnesejo skupne, za vse enake obleke za prvoobhajance, ki močno znižajo izdatke staršev ob tej priložnosti.)

Podobno je pri nekaterih prireditvah za otroke, ko, npr., župnijsko miklavževanje ni darilo občestva otrokom, ampak storitev, ki jo plačajo

starši. V mnogih župnijah imamo primere dobre prakse, ko za simbolično obdarovanje na miklavževanju (več ni potrebno) poskrbi župnija kot celota, ko se pri plačilu stroškov za različne prireditve, kot so oratoriji in podobno upošteva število otrok in je za vsakega naslednjega ceneje, ali v nekaterih domovih duhovnosti, kjer se oskrba plača za največ dva otroka ipd.

Morda se vse to komu zdi nepomebno, a vendar močno vpliva na počutje staršev, ki so se odločili za več otrok, v Cerkvi in njenih ustanovah. Ravnanje na tem področju Cerkvi daje ali pa jemlje verodostojnost pri govorjenju o odprtosti za življenje in večjem številu otrok.

Otroci

Verouk

Verouk razumemo kot uvajanje v krščanstvo, krščaski način življenja, osebni odnos s Kristusom. Zato naj bo v njem čim manj formalizma, strogosti pri ocenjevanju, več pa ljubezni, topline in ustvarjanja vzdušja, v katerem se bodo otroci počutili sprejete. Pretiran poudarek na znanju (še posebej na formalističnih zahtevah po natančnem navajanju odgovorov iz učbenikov) je še posebej problematičen za otroke, ki se težje učijo in se že v šoli zato ne počutijo najbolje. Potem pa še pri verouku ni nič drugače ali včasih še slabše, kar takemu otroku lahko zamegi občutek, da ga Jezus ljubi takšnega, kakršen je.

Verouk, pri katerem katehet polovico časa porabi za pregledovanje nalog, med katerim otroke, ki se med tem dolgočasijo, občasnno "nade-re", da jih utiša, preostali čas pa nameni formalističnemu podajanju snovi ali strogemu preverjanju znanja, za otroke zagotovo ne more biti privlačen in se upira celo najbolj "pridnim" otrokom, ki imajo doma ustrezno podporo staršev. Učinek takega pristopa se lepo pokaže v skoraj popolnem osipu takoj po birmi.

Manj poudarka na ocenjevanju znanja, več poudarka na sodelovanju in napredovanju otrok!

Eden izmed po mojem mnenju nepotrebnih formalizmov je tudi zbiranje mašnih listkov. Zato bi pristojnim predlagal ponoven razmislek o smiselnosti teh listkov.

Liturgični zvezek, v katerega se zdaj lepijo ti listki, naj bo izdelan kot uporaben in življenjski vodnik skozi cerkveno leto, ki je lahko v veliko pomoč tudi staršem pri oblikovanju domačega življenja glede na čase in praznike Cerkvenega leta.

Za dobro katehezo pri verouku ne bo odveč stik s starši na rednih roditeljskih sestankih npr. vsaj enkrat, še bolje dvakrat letno.

Prostočasne in počitniške dejavnosti

Otroci potrebujejo in imajo radi družbo vrstnikov. Da bo ta čim boljša, vzpodbujajmo vključevanje v različne dejavnosti, organizacije in gibanja s krščanskim duhom in vsebino (npr. skavti ...).

V času počitnic pripravimo oratorij ali vzpodbujajmo udeležbo na oratoriju v bližnjih župnijah, kjer ga imajo.

Vzpodbujajmo udeležbo otrok na različnih duhovnih počitnicah za otroke (Kanji dol, Želimlje, Frančiškovi tabori ...).

Priprava na birmo

Birma naj bi bila zakrament potrditve v veri, v praksi pa ga nekateri, žal, dokaj upravičeno imenujejo že kar zakrament odpada.

V zvezi s tem bo gotovo treba razmisliti tudi o tem, ali imamo birmo res ob primernem času. Menim, da argumenti tistih, ki na tem področju predlagajo spremembe (in so jih vsaj nekateri tudi že preizkusili), niso ravno zanemarljivi.

Pri obravnavi katehez in vprašanj naj bo čim manj formalizma in čim več življenjskosti. Uporabljajmo otrokom razumljiv besednjak in jim poskušajmo čim bolj nazorno približati, kaj posamezne resnice in nauki pomenijo zanje v njihovem življenju. Učenje odgovorov na pamet ne bo imelo velikega učinka v smislu priprave na sprejem zakramenta in na krščansko življenje, čeprav je tudi znanje vsaj do neke mere potrebno.

Birmancem dajmo možnost postavljanja vprašanj (lahko anonimno z listki) in jim nanja odgovorimo z jasnimi in zanje uporabnimi odgovori. Izmikanje bo nam in veri v njihovih očeh jemalo verodostojnost.

Peljimo birmance na duhovno obnovo. Na primernem kraju ob primernem vodstvu in programu ima lahko podoben učinek kot gora Tabor. Po možnosti naj je ne vodi domači župnik.

Mladina

Za mladino je druženje z vrstniki še pomembnejše kot za otroke, zato jim dajmo možnost za to druženje v Cerkvenem okolju. V Sloveniji je kar nekaj zelo dobrih izkušenj in praks (npr. Cerknica, Lj - Moste, Rakovnik ...).

V pastoralnih programih za mlade je treba dati prednost vprašanjem in temam, ki mlade v tem starostnem obdobju najbolj zanimajo (odnosi s starši, prijateljstvo, odnosi med fanti in dekleti, zaljubljenost, ljubezen,

spolnost...), in dati mladim možnost sooblikovanja in priprave programov. Nujno je potrebno vključevati teme s področja vzgoje za ljubezen oziroma daljne priprave na zakon oziroma življenjsko odločitev. Pri tem lahko pomagajo pričevanja zakoncev, duhovnikov, redovnic.

Izkušnje kažejo, da način dela, ki smo ga poznali v naših mladinskih skupinah pred 15 leti, danes mladih ne pritegne. Pogovor o temah, o katerih se želimo pogovarjati z njimi, je pogosto potrebno vzpodbuditi z uporabo sodobnih orodij in medijev (filmi, delavnice, igre...). Dajmo jim možnost postavljanja vprašanj (tudi anonimno z listki) in jim nanja čim bolj jasno odgovarjajmo.

Vzpodbujajmo vključevanje v različne dejavnosti, organizacije in gibanja s krščanskim duhom in vsebino (npr. skavti ...).

Vzpodbujajmo udeležbo na različnih počitniških programih za mlade (duhovne vaje, tedni duhovnosti, ...). Dobro je, da gredo mladi tudi ven iz župnije, spoznajo druge mlade, delo in življenje drugod, si širijo obzorja in se bogatijo. Tako imajo tudi več možnosti, da v današnjem sicer razkristjanjenem svetu najdejo enako mislečega življenjskega sopoltnika.

Podprimo vse, ki pripravljajo programe za mlade in v pripravo teh programov vključimo tudi laike. V počitniških programih je idealna priložnost za vključevanje vzgoje za ljubezen oziroma daljne priprave na zakon. Pri tem po možnosti uporabimo tudi pričevanja laikov (zakoncev, staršev, ...).

Priprava na zakon

Kakovostna priprava na zakon lahko precej vpliva na pripravljenost mladih parov na skupno življenje in s tem na kakovost tega skupnega življenja.

Zato bi bilo potrebno obstoječe tečaje priprave na zakon vsaj tehnično posodobiti (še tako dobra vsebina, predstavljena na zastarel način, lahko deluje zastarelo).

Še pomembnejše pa je po morem mnenju čim širše uvajanje daljše oblike šole za zakon (Najina pot), ki vodi tudi v zakonske skupine.

Zaključek

Tako je krog generacij sklenjen in vrti se zelo hitro. Generacija zamujena, žal, ne vrne se nobena.

ZAKONSKA SKUPINA

PRILOŽNOST ZA DUHOVNO PRENOVO DRUŽINE

V tem razmišljanju se bom omejil le na pastoralo zakoncev kot temeljno pastoralo znotraj družinske pastorale ("Zdrav zakon zdrava družina.") oziroma še ožje: predstavil bom nekatera izkustva z zakonskimi skupinami, njihov pomen in namen, oblike srečevanj, ustanavljanje zakonske skupine, vlogo duhovnika, vlogo voditeljskega para, nekatere programe, redna in izredna srečanja ..., ter spregovoril o pomenu vikend seminarjev (duhovnih vaj) za zakonce.

Uvod

Temelj vsega je vera in zaupanje v Troedinega Boga, ki je odnosno bitje (Oče, Sin in Sveti Duh - odnos, popolna ljubezen, popolno sprejemanje, popolno podarjanje ...). Bog je tisti, ki zbližuje, povezuje, združuje, ustvarja in gradi edinost ...

Živimo v času liberalizma in individualizma, v času, ki na vsakem koraku ponuja srečo (navidezno) in objublja osebno zadovoljstvo. Žal, na dolgi rok ponujenega ne more uresničiti, ker je človek ustvarjen za odnos in ne more biti srečen sam - srečen je samo v srečanju (sreča - srečati). "Vse je dovoljeno (svoboda), vendar ni vse koristno!" pravi apostol Pavel v pismu Korinčanom (1 Kor 10,21).

Biti danes poročen, je velik izziv. Lahko bi rekli, da je zakon danes le za tiste, ki so opremljeni z veliko mero poguma, potrpežljivosti, vzdržljivosti, vztrajnosti, kljubovalnosti, samoodpovedovanja in prepričanja, da je le tako prav, da je le "biti poročen", tisto, za kar nas je Bog izbral in določil. In če kdo zares tako misli, se ne moti. Če se ozremo okoli, vse, kar nas obdaja, nasprotuje dobremu zakonu, nasprotuje sožitju med zakoncema, nasprotuje vsemu, kar je Božje.

Zakon je Božja ustanova. Nismo si ga izmislili ljudje, nismo mi zanj naredili načrta ali mu določili namen in cilj. Bog je človeka ustvaril po svoji podobi ("moškega in žensko ju je ustvaril") z namenom, da bi mož in žena na zemlji v edinosti in ljubezni "odsevala Božjo podobo" - najprej svojim otrokom, ki v ozračju ljubezni in edinosti spoznavajo Božji

značaj (ljubezen, odpuščanje, potrpežljivost, usmiljenje ...), pa tudi okoli, v katerem živita (Pogosto smo kristjani edino Sveto pismo, ki ga ljudje berejo). Torej je tudi človek - kot Bog - odnosno bitje (od tod Bogu-podobnost) in se potrjuje ter uresničuje v odnosu. In ker je zakon Božja ustanova, mu "vladar tega sveta" nasprotuje na vsakem koraku. In kakšne vrste nasprotovanj si ta zvijačnež izmišljuje! Brez števila jih je. Nikoli jim ne bomo prišli do dna. Pa tudi ni pomembno, saj je Bog, ki je zakon postavil, vzvišen nad vsemi mogočimi zvijačami in spletkami, nad vsemi močmi in silami, ki se zbirajo proti zakoncem in zakonu.

Zato se tisti, ki verujemo v suverenega Boga, ki je premagal zlo, greh in smrt, ne damo prestrašiti s statistikami, ki govorijo, da je v Sloveniji vedno manj porok (2005 - manj kot 6000), da je menda že 45,7% razvez, da imamo najnižjo nataliteto v Evropi - 1,2 otroka na ženo v njeni rodni dobi, da je 43% otrok rojenih v izvenzakonskih zvezah oz. materam samohranilkam ...

Pravijo, da je skupni imenovalc velikih narodov, ki so nekoč blesteli in se bohotili v svoji moči in blišču, pa so propadli: izginotje družine kot vrednote. Kako bo z našim obstankom, kako mi razumemo znamenja časa oziroma kako nas nagovarjajo, o tem se moramo kljub vedenju o neskončnem Božjem usmiljenju resno zamisliti.

Ker smo prepričani, da je Jezus Kristus edini odgovor - edina rešitev, verjamemo, da je nujna duhovna prenova posameznika in družine - osebno (izkustveno) srečanje posameznika s Kristusom - nujna je temeljita in načrtovana pastorala družine (Nova evangelizacija - kako jo razumemo?) - vseh družin - tistih, ki so v Cerkvi in tistih, ki so "oddaljeni" (Kdo je oddaljen?).

Zakonske skupine

Kot sem dejal na začetku, se bom omejil le na pastoralo zakoncev oziroma še ožje - na delovanje zakonskih skupin. Naj začnem s prvim vprašanjem:

1. Kaj je zakonska skupina (zakonsko občestvo)?

Zakonska skupina je skupina zakoncev, ki se zbirajo praviloma enkrat mesečno (po župniških, domovih ali pa tudi kje drugje) in se pogovarjajo o življenjskih temah, ki so jim skupne. Zakonsko skupino ponavadi sestavlja štiri do osem parov (redko so zakonske skupine večje

oziroma manjše). V kolikor je v eni župniji več zakonskih skupin, se lahko le-te delijo po starosti oziroma številu let v zakonu, ali pa tudi kako drugače. Po nekaterih ocenah v Sloveniji trenutno deluje približno 170 - 200 zakonskih skupin. Ponekod zakonske skupine vodijo duhovniki, ponekod pa zakonci sami - tako imenovani voditeljski pari. V nekaterih zakonskih skupinah so v pripravo tem za mesečna srečanja vključeni vsi pari v skupini in pravimo, da pri pripravah na srečanje rotirajo - vsak mesec srečanje pripravi in oblikuje drug par.

2. Komu je zakonska skupina namenjena?

Lahko rečemo, da so zakonske skupine specifična oblika (metoda dela) zakonske pastorale, saj je namen zakonske skupine prav v tem, da zakonci drug drugega bogatijo in se spodbujajo pri gradnji in utrjevanju edinosti med možem in ženo, drug drugemu pomagajo pri iskanju odgovorov na pogosto zelo zapletena vprašanja vzgoje otrok in medsebojnih odnosov. Zakonska skupina v prvi vrsti ni namenjena zakoncem, ki imajo probleme (čeprav moramo zakonci dati roko na srce, da nismo idealni in da se v vsakem zakonu občasno pojavljajo večji ali manjši problemi), pač pa zakoncem, ki želijo svoje dobre odnose še izboljšati - jih še bolj utrditi. V bistvu gre za preventivno delo.

3. Nekatero prednosti zakonske skupine:

- Zakonska skupina nam zakoncem pomaga (nas spodbuja), da svoj zakonski odnos vedno znova preverjamo v luči obljube, ki smo jo drug drugemu izrekli pri poroki - pravzaprav gre za neke vrste samopreverjanje prehojene poti in če je potrebno, tudi za popraviljanje storjenih napak.
- V zakonski skupini spoznavava, da je najin odnos "živo bitje", ki je podvrženo rasti ali umiranju, in je potrebno nenehne nege, skrbi in pozornosti obeh - vanj morava oba nenehno vlagati in se zanj truditi (investirava v delnice, ki imajo "največje donose" - ustvarjajo okoliščine in pogoje, kjer se izgrajujejo zdrave in odgovorne osebnosti).
- V zakonski skupini zakonci spoznavamo, da smo drug drugemu podarjeni iz rok nevidnega Darovalca, ki natančno ve, kako smo ustvarjeni in kaj (koga) potrebujemo za rast v svetosti.

- V zakonski skupini zakonci odkrivamo in spoznavamo zakonitosti in načela življenja v dvoje, ki so zapisana v Svetem pismu, obenem pa se učimo črpati moč za premagovanje vsakodnevnih ovir iz Božje besede, zakramentov in osebne vere.
- V zakonski skupini zakonci vedno bolj odkrivamo in spoznavamo svojo pravo identiteto in svojo pripadnost Kristusovemu telesu, Cerkvi, ter da moramo biti vsi živi udje tega telesa.
- Zakonska skupina je okolje, ki naju vsaj enkrat na mesec iztrga iz prenatrpanega vsakdana in naju na nek način "prisili", da se ustaviva drug ob drugem, da zaznava drug drugega ... Nujno je, da se občasno zagledava vase in poskušava spoznati, da ni dovolj, da se pogovarjava le o zunanjih rečeh (obveznosti v službi, otroci ...), pač pa morava spregovoriti tudi o sebi - kaj kdo čuti, o čem sanja, kaj ga boli, česa ga je strah ..., saj le tako ohranjava svežino ljubezni, ki ob vsakodnevnih naglici tako hitro zvodeni ali celo zamre.
- V zakonski skupini zakonci spregovorimo o življenjskih temah, kot je: umetnost pozornega poslušanja, umetnost reševanja sporov, spoštovanje in sprejemanje partnerjeve različnosti, gradnja duhovnih temeljev družine, gradnja in krepitev medsebojnega zaupanja, družinsko praznovanje, vključevanje v življenje farnega občestva ...
- V zakonski skupini zakonci drug drugega spodbujamo k odprtosti za življenje.
- Zakonska skupina je tudi neke vrste "šola za starše", saj nam pomaga pri izzivih, ki jih pred nas postavlja odgovorno starševstvo - člani zakonske skupine se učimo drug od drugega in se med seboj podpiramo. Učimo se, kako se upreti diktaturi permissivne vzgoje, ki je v polpreteklem času naredila svoje razdejanje, in kako svojim otrokom na pravi način pokazati in povedati, da so ljubljani.
- Če torej govorimo o poklicu moža in žene, očeta in matere, je članstvo v zakonski skupini gotovo najuspešnejša oblika izpopolnjevanja za ta odgovorni poklic.

4. Kako deluje zakonska skupina?

Člani zakonske skupine se, kot že rečeno, ponavadi srečujejo enkrat mesečno. Nekatere skupine imajo dogovorjen datum srečanja (na

primer: druga sredo v mesecu ...), druge datum sproti usklajujejo. Uradnemu delu srečanja, ki naj bi trajal največ dve uri, največkrat sledi sproščen pogovor ob pecivu in sokovih. Starši, ki imajo male otroke, na različne načine poskrbijo za njihovo varstvo, da se srečanja lahko udeležita oba. Na srečanjih spoštujemo in se držimo temeljnih načel, kot so:

- udeležba v zakonski skupini je najina svobodna in skupna odločitev, kar pomeni, da se srečanj oba redno udeležujeva in na njih aktivno sodelujeva,
- nikoli ne pripovedujeva nič iz najinega življenja, kar bi lahko katerga od naju prizadelo,
- na srečanju ima vsakdo pravico do molka,
- načelo diskretnosti: kar govorimo na srečanju, ostane med nami,
- ni replik - vsakdo ima pravico do svojega mnenja, ki ga lahko svobodno izrazi in ga drugi pri tem ne popravljajo oziroma mu ne oporekajo.

5. Kakšne vrste zakonskih skupin poznamo in kako nastane zakonska skupina?

Poznamo več vrst zakonskih skupin: župnijske, medžupnijske, dekanijske, regijske ...; zakonske skupine, ki delujejo znotraj raznih gibanj, kot je: Marijino delo, Prenova, Zakonci za Kristusa, Neokatehumenat, Skupnost Emanuel, Družina in Življenje, Gibanje Pot ...; zakonske skupine, ki so izšle iz šole za zakon, ali iz mladinske skupine, zakonske skupine Najina pot ... Torej ne moremo govoriti o "predpisanem" načinu nastanka oziroma pričetka delovanja zakonske skupine, saj le-te, kot rečeno, nastajajo različno. Lahko pa poskušamo opredeliti nekatere dejavnike, ki so pomembni za nastanek zakonske skupine:

- Najprej je pomembna želja po ustanovitvi zakonske skupine. Največkrat je ta želja prisotna pri enem ali dveh parih, ki sta se udeležila vikenda (seminar ali duhovne vaje) za zakonce - in imata osebno izkustvo, ki ga želita deliti z drugimi zakonci (znanci, sodelavci, sorodniki, prijatelji ...). Takšen zakonski par (ponekod sta to dva para) skupaj z duhovnikom, ki bo prevzel duhovno skrbništvo (duhovni asistent) nad zakonsko skupino, tvori neke vrste "ustanovni tim" ali odbor, ki se lahko večkrat sestane in se pogovarja o možnostih ustanovitve nove zakonske skupine.

- Pri tem je ključnega pomena molitev: "Če sta dva izmed vas na zemlji soglasna v kateri koli prošnji, ju bo uslišal moj Oče, ki je v nebesih" (Mt 18,19). V pripravljalnem obdobju se ustanovni tim ali odbor poveže v molitvi (lahko prosi za molitveno podporo tudi druge molivce - molitveno skupino ali koga iz fare) zavedajoč se Božjega načela, ki pravi: "Če GOSPOD ne zida hiše, se zaman trudijo z njo njeni graditelji" (Ps 127,1) in prosi nebeškega Očeta za blagoslov.
- Pomembno je tudi, da ustanovni tim izdela dober načrt za ustanovitev zakonske skupine, v katerem naj predvidi: kdaj želi zakonsko skupino ustanoviti (najbolj primeren je jesenski čas), kdo so potencialni člani zakonske skupine (narediti mora seznam zakoncev, ki jih bo potrebno osebno povabiti), kako bo oblikovano prvo srečanje nove zakonske skupine (Bodo v ta namen organizirana predavanja o odnosih v zakonu, o starševstvu ali kateri sorodni in za zakonce zanimivi temi ...? Koga bodo povabili? Kje bo prvo srečanje? Kako bodo o načrtovanem dogodku obvestili zakonce s seznama in morda tudi širšo javnost? ...), kakšen program bodo na srečanjih predelovali, ali za začetek potrebujejo voditeljski par od drugod, ali so sposobni sami začeti in zadevo voditi, so o vsem v trdnem in jasnem dogovoru z duhovnikom, ki bo duhovni asistent zakonske skupine ...?

Torej, ljudi je treba preprosto povabiti zraven, povabiti jih na srečanje, seminar, družinski piknik, predavanje ... Kdo lahko (naj) vabi? Goto vo je to najprej domači duhovnik. Nikar ne recite: "Saj smo oznanili. Kdor hoče, naj pride. Silili ne bomo nikogar." NAROBE. Besedica motivare v resnici pomeni "poriniti". Taki pač smo. Danes je, žal, preveč ležernosti in pasivnosti - televizija, hladna pijača in brezskrbno ždenje (aktivno pri vsem tem je samo poneumljanje - "pranje možganov"). In to je danes usoda mnogih mladih (še posebej mladih fantov, ki do tridesetega leta in še dlje ždijo v "mama hotelu", po službi ležejo na kavč in gledajo televizijo do onemoglosti). Torej je treba ljudi na primeren način malo poriniti. Naj nam ne bo nerodno in hudo, če bo sprva izgledalo, da gre za prisilo. Marsikateri mož je po nekaj srečanjih zakonske skupine, ko mu je stvar postala zanimiva in ga je potegnila vase, priznal, da ga je žena kar zvelkla na vikend seminar za zakonce oziroma ga je skoraj prisilila, da se je udeležil prvega srečanja zakonske skupine.

Poleg domačega duhovnika pa je tisti, ki vabi, tudi zakonski par. Vendar ne kateri koli zakonski par, pač pa zakonski par, ki ima osebno izkustvo, ki je na seminarju oziroma na duhovnih vajah doživel osebno

srečanje z Jezusom. Dogaja se, da tak par samoiniciativno vabi druge - čuti poklicanost. To preprosto mora delati.

Pater Raniero Cantalamessa to opiše takole: "Mnogi so odkrili Jezusa preprosto zato, ker jih je nekdo nekega dne povabil, da so se udeležili določenega srečanja, da so prebrali določeno knjigo, prisluhnili kakšni kaseti. To lahko stori kdorkoli. Tudi prvak apostolov, Simon Peter, je spoznal Jezusa zahvaljujoč svojemu bratu Andreju, ki ga je srečal pred njim in mu je o njem govoril (prim. Jn 1,40)". Neko dekle, "verno, a brez obveznosti", je pripovedovalo o svojem odkritju Jezusa. Eno leto je preživela v tujini na podiplomskem izpopolnjevanju. Prijatelji iz svetopisemske skupine so jo povabili k srečanju. Odkrila je, da obstaja nek drugačen način poznavanja Jezusa, a se tega brani. Svojo sobo ima povsem za sebe, je prosta, živi v tujini, študij ji ne dela težav. Zdi se ji, da si v življenju ne želi več nobene stvari. Nekega večera ji je eden od prijateljev iz svetopisemske skupine, preden sta se poslovila, citiral besedo iz Knjige razodetja: "Glej, stojim pri vratih in trkam...". Ko je ostala sama, je dojela, da ji je doslej ta beseda zvenela kot grožnja, zdaj pa je razumela, da je povabilo. Poklekne in začne moliti: "Gospod, če si ti, ki trkaš, prav, vstopi: dovoljujem ti, da vstopiš v moje življenje in da narediš, kar hočeš". Naslednje jutro se je prebudila s takim veseljem v srcu, kakršnega še nikoli ni izkusila in je nikoli več ni zapustilo. Njeno življenje se je spremenilo in zdaj ne misli na drugo kot na to, kako bi lahko to svojo izkušnjo podelila z drugimi.

Ta preprosta izkušnja nam daje razumeti dve stvari. Prvič: to dekle je prišlo do vere, ker je nekdo vzel zares Jezusovo povabilo, da oznanja Božje kraljestvo in je to v odnosu do nje tudi storil. Drugič: da je povsem nekoristno prositi laike, da bi postali evangelizatorji, če prej ne pomagamo njim samim v življenju uresničiti osebno in odločilno srečanje z Jezusom. Dokler se ne zgodi ta intimen "dotik", se zdi običajnemu kristjanu naloga evangelizacije nekaj zelo oddaljenega, abstraktnega, kar presega njegove moči. V najboljšem primeru se bo potrudil, da bi to storil, vendar kot dolžnost, kot še eno breme več, samo zato, ker mu vsi govorijo, da to mora storiti. Ko pa se zgodi omenjeno srečanje in se človek "oklene Kristusa", evangelizacija ni več dolžnost, ampak potreba srca, zahteva ljubezni do Kristusa ter do sester in bratov; izvir kakšne žrtve pa tudi čistega veselja.

Še ena podrobnost je v evangeliju, ki sem jo doslej pustil ob strani: "Poslal je po dva in dva." Po dva in dva jih je pošiljal, ker jim je hotel glo-

boko vtisniti ljubezen, kajti - kot razlaga sv. Gregor Veliki - "ljubezen ne more obstajati drugače, kot med dvema osebama". Jezusovi učenci morajo evangelizirati predvsem s pričevanjem medsebojne ljubezni. "Po tem bodo vsi spoznali, da ste moji učenci, če boste med seboj imeli ljubezen" (Jn 13,35). Toda danes ima lahko v kontekstu poslanstva laikov ta podrobnost še neko drugo aplikacijo. Evangelizirati po dva in dva, to kot par, mož in žena skupaj! Takšno pričevanje ima svojevrstno vrednost. Vedno več zakonskih parov je, ki to počno; ne le da animirajo tečaje priprave na zakon, ampak sodelujejo tudi pri srečanjih za evangelizacijo v pravem pomenu besede. To ima edinstveno moč, ki je mi duhovniki nimamo in je nima nihče drug. Laiki vedo, kaj pomeni imeti družino, težave, ki jih predstavlja vzgoja otrok. Ko slišijo evangelij, ki ga razlaga in aplicira nekdo, ki živi enako življenjsko izkušnjo kakor oni, se prepričajo, da je to zares mogoče. Med seboj govorijo: če to zmorejo oni, zakaj ne bi zmogli tudi mi?

NEKAJ NAČINOV NAGOVARJANJA:

a. Zelo pomembno je, kako nagovarjamo oziroma obveščamo potencialne udeležence in javnost. Najpomembnejše je osebno povabilo in navdušenje, ki ga ob pogovoru s potencialnim parom kažemo. Pri tem naj ne bo odveč noben napor: lahko izdelamo vabila (zloženke), ki jih osebno izročimo potencialnim udeležencem prvega srečanja, vsekakor pa je pomembno tudi to, da osebno povabljeni pare dan pred srečanjem še enkrat pokličemo po telefonu, jim pošljemo elektronsko sporočilo ali SMS ...

b. Pomembno je, da imamo z domačim duhovnikom že prej dogovorjen termin in kraj prvega srečanja, saj je prav, da zakonca, ki jih nagovarjamo, povabimo na srečanje, ki se bo začelo takrat in takrat in bo tam in tam.

c. Osebno povabilo: povabimo lahko sosede, prijatelje, sodelavce, znance, sorodnike ... Osebno vabilo je lahko obisk na prijateljevem domu, vabilo na kavico (če se odločimo za to opcijo, naj bo v primernem lokalu) ... Imejmo pri sebi pripravljeno zloženko, bodimo navdušeni in normalni.

d. Ne prezirimo sodobnih marketinških metod, ki jih poznamo, in so učinkovite. Vsi smo gotovo že slišali (ali morda celo doživeli) za demonstracijo kuhanja v AMC posodi, za sesalce KIRBY in podobno. Gostitelj povabi svoje prijatelje, pride strokovnjak in zadevo predstavi. Ponavadi

se kdo navduši in akcija je uspešna. Tudi mi lahko na svoj dom ("na kozarček domačega in na pokušino peciva, ki ga je žena spekla") povabimo svoje prijatelje (dva, tri ali največ štiri zakonske pare), obenem pa povabimo zakonca z izkušnjo dela in življenja v zakonski skupini, ki nam in našim prijateljem nevsiljivo predstavi pomen in dejavnost zakonske skupine.

e. Pisno vabilo (zloženka) je lahko v določenih primerih zelo učinkovito sredstvo in ga moramo prav uporabljati. Zakoncem, za katere vemo, da so zainteresirani za ustanovitev zakonske skupine, teden dni pred začetkom prvega srečanja izročimo nekaj zloženek (morda 10 ali več) in jih prosimo, naj jih razdelijo med svoje prijatelje, sosede, sodelavce, ali sorodnike. **POMEMBNO!** Ko par izroči zloženko drugemu paru, reče: "Prosiva vaju, da si danes vzameta nekaj minut časa in prebereta tole zloženko. Nama ta stvar veliko pomeni. Jutri vaju bova poklicala in vprašala o vajini odločitvi. Kdaj vaju lahko jutri pokličeva?" Ne pričakujmo, da nas bodo ljudje poklicali in navdušeno rekli: "Bravo! Prebrala sva zloženko. Samo to sva čakala" (to se zgodi le v izjemnih primerih). **ZAPOMNIMO SI:** iniciativa je vedno na naši strani. In prvemu klicu mora slediti še drugi klic - dan pred srečanjem: "Kličeva z namenom, da vaju spomniva, da je srečanje zakonske skupine jutri zvečer ob ... v (pri) ... Saj prideta, kajne!"

f. Tudi domači duhovnik, ki najbolje pozna svoje farane, lahko na enak način uporabi zloženko. Ni narobe, če tako zloženko pošlje v vsa gospodinjstva v župniji. Nekateri duhovniki menijo, da bi bilo vsiljivo, če bi to poslali ljudem, ki le dvakrat na leto pridejo k maši. Pa ni res! Izkazalo se je, da je očitke vsiljivosti prej izjema kot pravilo. Ljudje se ponavadi počutijo počaščene, ko prejmejo osebno pismo od domačega duhovnika. Mnogi pari čakajo na duhovnikovo pobudo.

g. Pričevanje zakonskega para pri nedeljski maši: vedno sva z veseljem sprejela povabilo duhovnika, ki naju je povabil k nedeljskim mašam (ponavadi sva spregovorila pri vseh nedeljskih mašah), pri katerih sva namesto pridige ali pa na koncu maše - med oznanili - osebno nagovorila množico zbranih. Vedno je bil naš skupni cilj: ustanovitev nove zakonske skupine. Ponavadi smo skupaj z duhovnikom vnaprej pripravili vprašanja, na katera sva odgovarjala, ter se predhodno dogovorili za kraj in čas prvega srečanja. Midva sva v nagovoru zakonca na dogovorjeno prvo srečanje povabila in se, če je bilo le mogoče, prvega srečanja tudi udeležila (na prvem srečanju sva predstavila program in način dela

ter voditeljski par, ki je prevzel skrb in vodenje novoustanovljene zakonske skupine).

h. Oznanila: ponekod so nedeljska oznanila še vedno učinkovita. Vendar dosežejo le tiste, ki so pri maši. V redkih primerih sporočilo, ki ga nekdo sliši pri oznanilih, prenese na druge, ki se maše niso udeležili. Vsekakor pa je prav, da je prvo srečanje zakonske skupine (in morda tudi drugo, če skupina ni številčnejša) objavljeno tudi med oznanili.

i. Župnijsko glasilo: skoraj vsaka župnija ima svoje tiskano župnijsko glasilo. Objava v župnijskem glasilu je nujna in v mnogih primerih zelo učinkovita. Zloženska, ki smo jo prej omenili, je lahko posebna priloga župnijskemu glasilu.

j. Plakati so le dodatno sredstvo za obveščanje. Danes, ko je na vsakem koraku že toliko raznovrstnih plakatov, so ljudje nanje vse manj pozorni, zato jih štejemo med manj učinkovita sredstva.

k. Veroukarji: otroci, ki obiskujejo verouk, so lahko primeren način za posredovanje vabila (zloženske) njihovim staršem. V vsakem primeru naj se o tem odloči domači duhovnik, ki naj vabilo podpiše.

Ko ustanavljamo medžupnijsko ali dekanijsko zakonsko skupino, kar je morda v prvi fazi marsikje najboljša rešitev, je gotovo prav, da se vsi duhovniki odločijo, da bodo ustanovitev take skupine podprli, kajti v pripravah je potrebno v vseh župnijah uskladiti prizadevanja in aktivnosti. Zakonci, ki bodo tako nagovorjeni in bodo spoznali, da je za vse mi prizadevanji podpora vseh okoliških duhovnikov, se bodo z večjim zaupanjem in veseljem udeležili srečanj medžupnijske (dekanijske oziroma regijske) zakonske skupine. V nekaterih primerih lahko tako skupino imenujemo "inkubator", kajti v njej se oblikujejo (duhovno zorijo) voditeljski pari, ki v naslednji fazi - po letu, dveh ali treh - prevzamejo skrb in vodenje nove (takrat morda že župnijske) zakonske skupine.

6. Programi zakonskih skupin

Treba je poudariti, da vse zakonske skupine snov za mesečna srečanja "črpajo" iz Svetega pisma, saj se vsi zavedamo, da je Bog utemeljil zakonsko zvezo in je nam zakoncem po svoji besedi izročil navodila za gradnjo naših medsebojnih odnosov oziroma naše edinosti. Na nas je le, da Božja navodila, ki so zapisana v Svetem pismu (če jih hočemo dosledno izpolnjevati, zagotovo delujejo; opomba pisca tega članka), spoznavamo in jih udejanjamo v svojih medsebojnih odnosih. Primer: programi, ki jih uporabljamo v zakonskih skupinah, ki delujejo v okviru

gibanja Družina in Življenje, so vnaprej pripravljena gradiva za udeležence mesečnih srečanj. Sestavljeni so iz kratkih uvodnih razmišljanj, o katerih se v skupini pogovarjamo, in vprašanj, na katere odgovarjamo. Rdeča nit so svetopisemski odlomki in načela za zakonsko življenje. Doslej so pripravljeni štirje letniki gradiv (programov): 1. letnik: Skupaj gradiva najin dom, 2. letnik: Izboljšajva najin pogovor, 3. letnik: Drug drugemu pomagava graditi samopodobo in 4. letnik: Sva zares skupaj na poti? V pripravi pa je že 5. letnik: Odgovorno starševstvo.

7. Kako poteka srečanje zakonske skupine?

Zakonske skupine, ki delujejo po programu Najina pot in se zbirajo po domovih članov zakonske skupine, se po uvodni molitvi v prvem delu srečanja najprej ustavijo ob svetopisemskem odlomku, ki so ga na predhodnem srečanju določili in so ga ves mesec doma prebirali ter se o njem pogovarjali, v drugem delu pa gostiteljski par, ki je bil zadolžen za pripravo nosilne teme za pogovor, najprej prisotnim posreduje svoje razmišljanje, kateremu sledi pogovor o izbrani temi. Srečanje zaključijo z molitvijo, določijo svetopisemski odlomek za naslednji mesec in se dogovorijo za kraj in čas naslednjega srečanja. Uradnemu delu sledi agape (simbolična pogostitev gostiteljev).

Zakonske skupine, ki delujejo po programu Zakonca na skupni poti (Gibanje Družina in Življenje), imajo po uvodni molitvi t.i. "ogrevanje". To je čas, ko se po napornem dnevu vsi prisotni najprej sprostim, se pogovorimo o minulem mesecu in na kratko ponovimo predhodno lekcijo. Sledi osrednji del večera - t.i. "spoznavanje navodil in načrta". V tem delu nas program s kratkim uvodom popelje v glavno vsebino lekcije, čemur sledijo vprašanja, na katera posamezno oziroma skupaj odgovarjamo. Zaključek lekcije od udeležencev srečanja ponavadi zahteva nekaj konkretnega - spodbuja nas, da na podlagi novih spoznanj naredimo konkreten sklep - kaj bom (bova) poskušal v svojem odnosu do svojega zakonca spremeniti oziroma izboljšati. Zaključni molitvi, s katero je srečanje uradno sklenjeno, sledi simbolična pogostitev - tisti, ki imajo čas, lahko še ostanejo, medtem ko tisti, ki imajo doma obveznosti (otroci), lahko takoj odidejo. Srečanje traja dve uri, vendar se "nadaljuje" doma, kjer imata zakonca še t.i. "domačo nalogo" - do naslednjega srečanja morata odgovoriti ne nekaj vprašanj, ki se vežejo na vsebino obravnavane lekcije.

8. Kaj so izredna srečanja zakonskih skupin?

Ko govorimo o zakonski skupini in njenem srečevanju, je bistvena pomena gradnja edinosti med možem n ženo - njun odnos in njuna duhovna rast je naša prioriteta. Naravni sad srečevanja podobno mislečih pa je prijateljstvo, zato pride poleg rednih mesečnih srečevanj zakonske skupine kmalu do t.i. izrednih srečanj. Le-ta se med seboj razlikujejo - odvisno od domiselnosti in pripravljenosti posamezne skupine. Nekaterne skupine se odločijo za skupno praznovanje rojstnih dnevvov, za razne piknike, izlete, taborjenja, počitnice, romanja ...; druge skupine se odločijo za skupne ogledne kulturnih predstav (obisk opere, gledališča ...), razne športne prireditve (možje imajo svoj dan za rekreacijo, žene svojega) ...; ponekod možje en dan v mesecu prevzamejo skrb za otroke in ženam privoščijo "sprostitveni oddih" ...; nekatere zakonske skupine so bolj dejavne v domači župniji, druge na tem področju "še rastejo" - zakonski pari prevzamejo odgovornost za birmanske skupine, za organizacijo tega ali onega dogodka ...

9. Kaj pa tisti, ki ne hodijo v Cerkev?

Res je, da so ponavadi člani župnijske, medžupnijske ali dekanijske zakonske skupine bolj ali manj redni obiskovalci nedeljskih maš. Lahko pa se zgodi, da se v skupini pojavi par, ki ne hodi redno k maši ali celo par, ki živi v izvenzakonski skupnosti in si želi, prav tako kot vsi drugi - poročeni - pari, izboljšati življenje v dvoje. V takem primeru moramo biti pozorni (to velja še posebej za duhovnika in voditeljski par), da miselnost takega para v skupini ne prevlada, da zgledi drugih parov v skupini vlečejo in takšen par vabijo v Cerkev oziroma ga spodbujajo, da se sčasa odloči za cerkveno poroko. Prav je, da zaradi takega para programa ne spreminjamo oziroma ga takemu paru ne prilagajamo. Takoj na začetku je treba takemu paru jasno povedati, da program, ki ga v skupini spoznavamo, odnose med zakoncema prikazuje v luči svetopisemskih načel, ki jih spoznavamo in poskušamo udejanjati.

10. Duhovnikova vloga v zakonski skupini

Pomembno je, da duhovnik želi imeti v svoji župniji zakonsko skupino. Pomembno je, da zakonci - njegovi farani - čutijo duhovnikovo skrb, ki jo ima zanje. Pomembno je, da domači duhovnik podpira vsa prizadevanja, ki lahko koristijo njegovim faranom, prizadevanja, ki jih duhovno

gradijo in jih medsebojno povezujejo - še posebej može in žene in seveda celotne družine. V primeru, da vodenje zakonske skupine prevzame zakonski par, je duhovnik razbremenjen. Ni mu treba pripravljati srečanj, skrbeti za teme in razne materiale za mesečna srečanja, ni mu treba sklicevati srečanj oziroma vabiti in spodbujati zakonce za srečanja, ni mu treba skrbeti za organizacijo izrednih dogodkov, ki jih nekatere zakonske skupine med letom pripravijo ... Skratka, duhovnik je duhovni skrbnik oziroma duhovni asistent zakonske skupine. Srečanj se, če je le mogoče, redno udeležuje, jih ne vodi (tudi molitev na začetku in na koncu srečanja prepušča zakoncem), pač pa na njih sodeluje z nasveti in razlagami svetopisemskih odlomkov, odgovarja na teološka vprašanja ... Nekateri duhovniki v vsakem župnijskem glasilu objavijo urnik srečanj zakonske skupine, pa tudi kakšne misli, ki se na zakonsko skupino navezujejo - skratka, gre za stalno obliko nagovarjanja faranov za vključitev v zakonsko skupino.

11. Pomen zakonske skupine za župnijo

Zakonci, ki se srečujejo v zakonski skupini, postajajo med seboj dobri prijatelji in se kmalu pričnejo srečevati tudi ob drugih priložnostih, kot so: razna praznovanja, skupni izleti ali romanja, pikniki ...; prijateljske vezi se krepijo tudi med njihovimi otroki. Če se zdi, da na začetku srečevanja člani zakonske skupine še ne kažejo večjega navdušenja za aktivno sodelovanje v župniji, se to ponavadi sčasoma spremeni. Božja načela za življenje v zakonu, ki jih zakonci spoznavamo na srečanjih zakonske skupine in jih sčasoma vedno bolj razumemo, nas vedno bolj ozaveščajo o naši pripadnosti Kristusovemu telesu, Cerkvi, o tem, da moramo biti vsi živi udje tega telesa, ki lahko skladno deluje le tedaj, če smo udje med seboj povezani in drug drugemu na razpolago. Člani zakonskih skupin ponavadi postajajo vedno bolj tesni župnikovi sodelavci, na katere župnik lahko računa: bralci beril, uredniki župnijskega lista ali spletne strani, izredni delivci obhajil, člani ŽPS, animatorji birmanskih skupin, člani župnijske Karitas, pevskega zbora in drugih delovnih teles posamezne župnije, pripraviljavci jaslic, organizatorji drugih župnijskih prireditev ... Bodimo pozorni na može, člane zakonskih skupin! Prepričan sem, da se mnogi možje sčasoma vedno bolj zavedajo svoje duhovniške poklicanosti, saj je družna, v kateri vedno bolj postajajo duhovni voditelji, Cerkev v malem in v marsikaterem izmed njih zori pripravljenost za službo stalnega diakona.

12. Voditeljski pari

O pomenu voditeljskih parov bi bilo treba spregovoriti na posebnem srečanju. Ko imamo v mislih voditeljski par, mislimo na zakonca, ki svoj zakon zavestno in družno gradita na temelju osebne vere in zaupanja v Boga in njegovo Besedo. Ne gre za izobrazbo ali bogato znanje in izkušnje s področja psihologije, sociologije ali razna terapevtska znanja. Bolj pomembno je osebno izkustvo - izkustvo Božjega dotika, izkustvo udejanjanja Božjih načel v zakonskem odnosu, izkustvo udejanjanja pomagajoče zakramentalne milosti v življenjskih preizkušnjah, izkustvo osebne, zakonske in družinske molitve ... Seveda je za vse voditeljske pare potrebno določeno usposabljanje: seznaniti se morajo s programom za srečanja zakonske skupine, z načinom dela - predvsem gre za načela skupinske dinamike, utrditi spoznanje o vlogi voditeljskega para v zakonski skupini (voditeljski par ni vsevedni par ali par, ki nima problemov, ki je v svojem odnosu že vse naredil, ni terapevtski ali predavateljski par ...; voditeljski par le vodi srečanje, usmerja pogovor, skrbi, da pogovor ne skrene v napačno smer, da vsak lahko pride na vrsto, da se spoštujejo temeljna načela, da ni replik in prerekanj, da lahko vsakdo izrazi svoje osebno mnenje ...). Voditeljski pari so torej tisti zakonci, ki svoj zakon jemljejo resno, ki so pripravljene dati na razpolago svoje sposobnosti, izkušnje in čas za druge zakonce, ki imajo izkustvo srečanja zakonske skupine - na nek način so le korak pred drugimi in poznajo program. Voditeljski pari se zavedajo pomena rednih duhovnih vaj (vsaj enkrat na leto) in so pripravljene to svoje izkustvo deliti z drugimi pari v skupini. Ponavadi voditeljski par deluje vsaj v dveh zakonskih skupinah, v eni se gradi (sprejema zase), v drugi pa to, kar je prejel, daje naprej (Načelo pretočnosti - Genezareško jezero: "Zastonj ste prejeli, zastonj dajajte", Mt 10,8).

13. Zaljuček

Poskušajmo razumeti, da ljudje živijo v nevednosti. Nikar ne predpostavljajmo, da ljudje veliko vedo o svoji veri, o svojem odrešenju, o milostnem delovanju zakramentov ... Žal, smo nagnjeni k temu (še posebej mnogi duhovniki), da mislimo, da lahko nekaj gradimo na temelju, ki je - naj bi bil - že postavljen ("Saj so vendar hodili k verouku!") NE! NI TAKO! Kako zelo se na srečanju zakonske skupine vse zaplete, ko pride na vrsto duhovna tema, ko naj bi spregovorili o pomenu Kristusove

smrti in vstajenja, še bolj pa, ko je na vrsti predstavitev 3. Božje osebe, Svetega Duha in njegove vloge v življenju kristjana. Da, res je. Kako zelo težko se tisti, ki jih imamo za verne (redni nedeljniki) spoprimejo z vprašanjem oziroma najpomembnejšo temo: "Zakaj in v koga verujem in kaj mi to koristi v vsakdanjem življenju?"! Zakaj je tako? Če Pavel pravi, da se hvali s križem Jezusa Kristusa, s čim se hvalimo mi? Z veleumnimi teološkimi razpravami in domislicami? Je mar življenje visoka teologija? Je mar življenje akademska znanost? Je mar življenje parlamentarna razprava z neštetimi replikami?

V kolikor bomo želeli uresničevati geslo leta družine - Družina, nosilka vrednot, se bomo morali v vsej polnosti zavedati, da naših družin in naših zakonov ne bo rešila nobena psihologija, ne filozofija, ne kakšna druga akademska znanost. Jezus Kristus je edina Božja rešitev za slovensko družino. Zato smo vsi, ki si prizadevamo za družinsko pastoralo v naši Cerkvi, poklicani, da ljudi (posameznike, zakonce in cele družne) vabimo h Kristusu (Kristo-centrična družinska - zakonska - pastorala), da jih pripeljemo v njegovo bližino, da jim damo priložnost, da ga spoznajo, da izkusijo njegov dotik, da "se izpostavijo" delovanju Svetega Duha, da Gospoda osebno srečajo in se mu prepustijo, da jih osebno nagovorijo, da zares slišijo Božjo besedo - v okolju, kjer so pričevalci, kjer so ljudje, ki so Kristusa doživeli in je srečanje z njim v njih pustilo neizbrisen pečat.

DODATEK

Nekaj praktičnih predlogov za obeležitev leta družine

- a. Pripraviti ŽUPNIJSKI DAN DRUŽINE (določiti datum, namen, cilje - kaj, koga hočemo z njim doseči, kraj, nosilce - kjer zakonska skupina deluje, lahko prevzame vso organizacijo, se dogovoriti za "resni" del - sveta maša (pričevanje zakonskega para) in družabni del - piknik, športne igre ...
- b. Pripraviti RAZSTAVO SLIK (fotografije o družini oziroma risbe naših otrok), priložnostni kulturni program z gostom (pričevanje zakonskega para) ...
- c. Pripraviti DRUŽINSKI KOLESARSKI MARATON - zaključek s podelitvijo priznanj je pri cerkvi - nagovor (pričevanje zakonskega para), pogostitev ...

- d. Pripraviti DRUŽINSKO ROMANJE k božjepotni cerkvi nekje na hribčku - krajše romanje (z vsemi otroki); pot naj traja največ eno uro; po sveti maši (pričevanje zakonskega para) naj bo pogostitev iz popotne torbe in veselo druženje ...
- e. Pripraviti ŽUPNIJSKO "PROCESIJO ZA ŽIVLJENJE" (pripravljalna skupina naj pripravi transparente, ki naj jih v procesiji, ki naj bo po sveti maši, nosijo odrasli in otroci). Procesija naj bo simbolična zahvala Bogu za dar življenja - naj bo vesela procesija s pesmijo.
- f. Zakonska skupina (če v župniji deluje), naj pripravi tedenski program z naslovom ZA KULTURO ŽIVLJENJA: v program, ki naj bo vsak večer, naj uvrsti razne kulturne prireditve, okroglo mizo, govore raznih gostov iz vse Slovenije (ne pozabiti na pričevanje zakonskega para), priložnostno razstavo, koncert ...
- g. Duhovniki lahko nekatere predane in zveste zakonske pare, ki z vami tesneje sodelujejo, pa jih za njihovo prostovoljno delo ne morete plačati, v letu družine nagradite. Podarite jim DARILNI BON za vikend seminar z naslovom Zakonca na skupni poti, ki je vsaj dvakrat na leto v prelepem okolju Mladinskega zdravilišča Debeli rtič pri Ankaranu (GSM: 041 770 200).

POBUDA ZA CELOSTNO DRUŽINSKO PASTORALO

Družina v objemu globalnega

Oznak za sodobno družbo, ki bi bolj ali manj enoznačno opredelile razmere oblikovanja vzorcev vedenja in določanja identitete posameznika ter širših skupnosti, med katere lahko prištevamo tudi družino - družino razumem kot zakonsko zvezo moža in žene z otroki - tako rekoč ni. Opredelitve, kot so porabniška, informacijska, postmoderna, globalna, medijska družba itd., označujejo zgolj del življenjske resničnosti, v katero je sodobna družina potopljena. Največkrat se učinki razmer, s katerimi smo prej delno opredelili posamezne vidike družbe, v svojem vplivu na družino seštevajo. Tipičen primer take sinergije so reklame, ki v veliki meri oblikujejo vrednostni sistem posameznikov in družbe v celoti. Za podrobno analizo, kakšne vrednote te vrednote vnašajo in spodbujajo, imamo premalo časa. Kljub temu pa lahko z veliko verjetnostjo ugotovimo, da je tipično krščanskih vrednot zelo malo, če sploh kakšna. Podobno je s posrednim reklamiranjem družine kot vrednote in hkrati s tem tudi družinskih vrednot. Če pogledamo razmere v murskosoboški škofiji, lahko ugotovimo, da se prav v ničemer ne razlikujejo od povprečnih slovenskih razmer.

Kakšno je torej sporočilo družbe in tudi države mladim, ki naj bi se odločali za ustanavljanje družin? Omenimo zgolj nekaj banalnosti, ki pa v veliko primerih odtehtajo. Če človek živi nekaj časa "na koruzi", lahko brez večjih težav uveljavlja status izvenzakonske skupnosti. Zakaj bi se torej trudil s papirji, iskal priče in hodil k matičarju, če dobimo enake ugodnosti in pravice tudi brez tega! Z ekonomskega vidika država najbolj nagraduje starše samohranilce, zakaj bi se torej poročali? Starša ostaneta prijavljena na različnih naslovih in družinske finance se dodatno zvišajo. Zakaj bi imeli otroke, če država šele za trinajstega nameni toliko sredstev, kot jih nameni za psa, bivajočega v zavetiščih za živali? Da o "brezplačnem" osnovnem šolanju ne izgubljam besed.

Zahteve sodobne porabniške družbe so v nasprotju s klasičnimi družinskimi vrednotami. Več otrok ovira, če ne celo onemogoči, poklicno kariero. Biti svoboden, pomeni biti nevezan. Vsaka vezana odgo-

vornost, ki jo zahteva družina, je zato zastarela. Poklic biti mati si le stežka utira pot nazaj med cenjene vrednote. Otrok je v nekaterih družinah postal statusni simbol, podobno kot dober avto v garaži.

Krščanska družina zrcali brezpogojno ljubezen

Osnovno sporočilo krščanskega oznanjevanja je oznanilo Božje brezpogojne ljubezni. Bog tako ljubi človeka, da je na svet poslal edino-rojenega Sina, ki je za odrešitev človeka šel na križ. Izkušstvo takšne brezpogojne ljubezni naj bi otrok doživel v krščanski družini. Takšno izkušstvo je osnova za katehezo in za oznanilo Troedinega Boga. V skladu s to izkušnjo se oblikujejo tudi krščanska lestvica vrednot od treh temeljnih - vere, upanja in ljubezni - do vseh ostalih, ki jih Jezus strne v blagih v govoru na gori. S prebiranjem Svetega pisma lahko družina hitro in zelo učinkovito postavi lestvico vrednot. V njej imajo otroci posebno mesto in sicer kot Božji dar, ki je staršem zaupan.

Celosten pristop

Cilj nove evangelizacije je vrniti Boga v družino. Rečeno v prisposodbi, najti prostor za čas in družinskim članom primeren "Bogkov kot" v domu. Nova evangelizacija je prinašanje Jezusa Kristusa v vsakdanje življenje družine. Da bi nam to z Božjo pomočjo uspelo, bi morali postaviti v jedro prizadevanja družino kot tisto temeljno celico družbe in krščanskega občestva, iz katere rastejo pokončni kristjani, in v kateri se oblikujejo tudi novi duhovni poklici. V Cerkvi na Slovenskem bi po vseh škofijah morala pastoralna družine prevzeti prvenstveno vlogo. Vsa ostala pastoralna prizadevanja bi lahko povezali s pastoralno družine. Tako bi dobili središčno točko, okrog katere bi lahko nizali tudi ostale pobude.

Zanimiv primer takšne odločitve je odločitev angleške škofovske konference, kjer so po analizi raziskave o stanju družin v Veliki Britaniji sklenili posvetiti vsaj tri leta posebno skrb pastoralni družine.

Celosten pristop bi moral zajeti vse vidike od priprave na prejem zakramentov, verouka, kjer naj bi bil poudarek na učenju za krščansko življenje in kjer so zakramenti v pomoč in ne cilj kateheze; posodobljene in času primerne priprave na zakon in družinsko življenje, spremljanje zakoncev in družine v njeni rasti, do skrbi za dedke in babice.

Podobno skrb bi lahko pričakovali tudi s strani države. Če so družina in otroci vrednota, potem naj se to tudi javno pove in ovrednoti.

Najtrši oreh bi bila po vsej verjetnosti reklamna industrija. Zgledi iz nekaterih držav Evropske skupnosti kažejo, da lahko ima reklamna industrija zelo pozitiven vpliv.

Pastoralne vstopne točke v družini

a) Družina prihaja naproti krščanskemu občestvu

Ustaljen način srečevanja družine in krščanskega občestva je nedeljska maša, verouk in družinska praznovanja, povezana s prejemanjem zakramentov. Razmisliti velja, kaj lahko storimo, da se bo tukaj družina počutila sprejeto in nagovorjeno. Nekaj je sicer povezano s celostnim pristopom, ki sem ga predlagal prej, veliko pa je mogoče storiti v samem župnijskem občestvu (družinske maše, poudarki pri verouku, delo s starši itd.).

b) Krščansko občestvo prihaja naproti družini

V drugem pristopu duhovnik ali verniki pridejo k družini. V Angliji, recimo, uvajajo pripravo na sveti krst pri družini doma, kar ima več prednosti. Duhovnik pride na dom, staršem ni treba iskati varuške, duhovnik začuti družinski utrip. Iz izkušenj v Sloveniji, je mogoče ugotoviti, da so takšna srečanja za družine zelo pomembna in pustijo trajen pozitiven vtis.

Dobrodošla bi bila ponudba posebnih družinskih subvencioniranih duhovnih vaj.

Podpiranje in ustanavljanje zakonskih skupin ima že danes pozitiven učinek. Posebno vprašanje je, kako prizadevanja nekaterih voditeljev ovrednotimo in podpremo na slovenski in škofijskih ravneh.

Posebni dekanijski, škofijski in slovenski dnevi, namenjeni družini, bi ob dobrodejnem vplivu na posamezne družine imeli tudi veliko sporočilnost v družbi.

Živimo v informacijsko in medijsko zelo prepleteni družbi, kjer manjka družini in družinskim vrednotam naklonjenih vsebin. Načrtno bi si morali prizadevati za takšne vsebine na televiziji, radiu, časopisih, spletu, gledališčih, kinematografih itd.

Sklep

Od ugotovitev, da je družina v Sloveniji v krizi, je sedaj čas za konkretno ukrepanje. Prihodnje leto, ki bo posvečeno družini, naj bo le za-

četna spodbuda za poglobljen razmislek o oblikovanju novega celostnega pastoralnega pristopa. Če je družina osnovna celica družbe in posledično tudi krščanskega občestva, potem si zasluži tudi osrednje mesto v skrbi zanjo. Ne le za njene posamezne člane, ampak za družino kot celoto.

KAZALO

Jože Goličnik	
<i>Uvod - Družina, nosilka vrednot</i>	3
Vinko Škafar	
<i>Družina, nosilka vrednot</i>	7
Helidor Cvetko	
<i>Družina danes</i>	31
Ana in Dejan Glavač	
<i>Družina kot medij vrednot</i>	41
Drago Jerebic	
<i>Pastorala zakoncev - pastorala moških</i>	51
Tomaž Merše	
<i>Pastorala družine vz očmi staršev</i>	57
Dani Siter	
<i>Zakonska skupina</i>	65
Karlo Smodiš	
<i>Pobuda za celostno družinsko pastoralo</i>	81

PASTORALNI TEČAJI

1. 1967 Župnija in družina - živi občestvi apostolata
2. 1968 Skupnostni duh in vzajemno delo dušnih pastirjev
3. 1969 Pastoracija bodoče in mlade družine
4. 1970 Podoba Cerkve v Sloveniji
5. 1971 Oznanjevalna služba
6. 1972 Posvečevalna služba
7. 1973 Vodstvena služba
8. 1974 Naša najvažnejša katehetska vprašanja
9. 1975 Oznanjevalna in spravna razsežnost maše
10. 1976 Krst in birma v življenju Cerkve
11. 1977 Zakrament sprave
12. 1978 Pastoralna služba bolnikov, invalidov in umirajočih
13. 1979 Pastoralna služba zakoncev
14. 1980 Mesto in vloga (krščanske) družine v človekovem življenju
15. 1981 Dostojanstvo človeka in njegove vesti
16. 1982 Delo oblikuje človeka
17. 1983 Nedelja - praznik v kristjanovem življenju
18. 1984 Cerkev - občestvo poklicanih v Kristusu
19. 1985 Občestvo Cerkve raste iz evharistije
20. 1986 Da bi živeli (priprava na /prvo/ obhajilo)
21. 1987 Sveto pismo v življenju Cerkve
22. 1988 Organska pastoralna
23. 1989 Javno mnenje v Cerkvi
24. 1990 Skrb za Cerkev - skrb za cerkev
(Lepe cerkve so očitna znamenja)
25. 1991 Pastoralna zastavitev Karitas v Sloveniji
26. 1992 Bodite prostovoljci Kristusove ljubezni
27. 1993 Moč in nemoč župnije
28. 1994 Uvajanje v krščanstvo v družini in župniji
29. 1995 Družina v župniji ob zakramentu krsta
30. 1996 Birmanska pastoralna
31. 1997 Neposredna priprava na zakon
32. 1998 Človekova poklicanost
33. 1999 Zakrament sprave v novi luči
34. 2000 Evharistija na Gospodov dan
35. 2001 "Če je kdo med vami bolan..."
36. 2002 Župnija prihodnosti
37. 2003 Duhovnik v dialogu
38. 2004 Laiki v Cerkvi in družbi
39. 2005 Oddaljeni pot Cerkve
40. 2006 Evangelij v pogovoru s slovensko kulturo
41. 2007 Družina, nosilka vrednot